

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKARMA

F. BETÜL ÇAKIR ÇELEBİ

TARAFINDAN

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE

SUNULAN TEZ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYLÜL-2015

TEZ ONAY SAYFASI

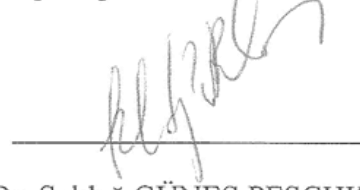
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN

Enstitü Müdürü

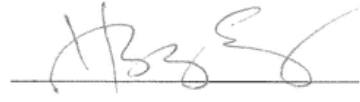
Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığımı tasdik ederim.

Prof. Dr. Seldağ GÜNEŞ PESCHKE

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığımı beyan ederiz.

Doç. Dr. Hayri BOZGEYİK

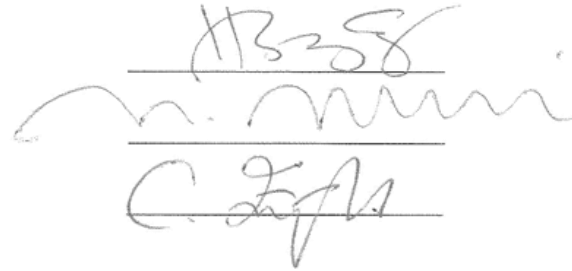
Danışman

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Hayri BOZGEYİK (YBÜ)

Doç. Dr. Mahmut YAVAŞI (YBÜ)

Yrd. Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU (YBÜ)

İNTİHAL

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı : F. Betül ÇAKIR ÇELEBİ

İmza :

ÖZET

LİMİTED ŞİRKETTE ÇIKMA VE ÇIKARMA

Çakır Çelebi, F. Betül

Yüksek Lisans, Özel Hukuk

Tez Yöneticisi : Doç. Dr. Hayri Bozgeyik

Eylül 2015, 121 sayfa

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile limited şirketlerde çıkma ve çıkarma hakkı genişletilerek kabul edilmiştir. 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu döneminde limited şirketlerde çıkma hakkı sözleşmeye veya haklı sebeplere dayalı olarak; çıkarma hakkı ise yalnızca haklı sebeplere ve sermaye borcunun ödenmesinde temerrüde dayalı olarak kullanılabilirdi. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birleşme halinde, şirketler topluluğunda belirli şartların gerçekleşmesi koşuluyla ve çıkmaya katılma yoluyla ortakların şirketten çıkmalarına izin verilmiştir. Yine yeni Kanun ile haklı sebeplere ek olarak sözleşmeye, haklı sebeple feshe, birleşmeye, şirketler topluluğuna dayalı olarak ortağın şirketten çıkarılabileceği düzenlenmiştir. Bu çalışmanın ilk bölümünde çıkma kavramı ve çıkma halleri, ikinci bölümünde çıkarma kavramı ve çıkarma halleri, nihayet üçüncü bölümünde ise çıkma ve çıkarmanın sonuçları ve ayrılma akçesi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, Çıkma, Çıkarma, Ayrılma Akçesi.

ABSTRACT

RESIGNATION AND EXPULSION AT THE LIMITED LIABILITY COMPANY

Çakır Çelebi, F. Betül

LL.M., Private Law

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

September 2014,121 pages

With the Turkish Commercial Code numbered 6102, the right to withdraw from the company and dismissal of a partner from the company have been adopted extensionally. In the abrogated Commercial Code, the right of withdraw from the company was subjected to the provision in the contract or just causes and the right of dismissal of a partner from the company was subjected to the contract and the event of default regarding the payment of the capital commitment. However, the Turkish Commercial Code numbered 6102 has allowed the partners to withdraw from the partnership in case of merger of corporations providing participation in the withdrawal. In addition to the event of just causes, it has been also regulated in the new code that dismissal of a partner from the company would be possible under the contractual conditions, termination with just cause and in the case of merger of corporations and group of corporations. This article examines i) the right to withdraw and the types of withdrawal in the first part, ii) the term of dismissal and types of dismissal in the second part and iii) finally the consequences of the withdrawal from the company and dismissal of a partner from the company and indemnity for exclusion in the third part.

Keywords: Limited Liability Company, Resignation, Expulsion, Indemnity for Exclusion.

Biricik annem ve babama...

TEŞEKKÜR

Tez konumun seilmesinden tezimin savunmasına kadar her aŐamada, değerli gürüşleriyle beni aydınlatan, her zaman daha azimli alıŐmaya teŐvik eden kıymetli hocam Hayri BOZGEYİK'e rehberlikleri, tavsiyeleri ve destekleri için teŐekkürlerimi ve Őükranlarımı sunarım. Yine gürüş ve önerileriyle çalışmanın zenginleŐmesini sağlayan, yoğun programına rağmen bana her zaman vakit ayıran değerli hocam Cafer EMİNOğLU'na teŐekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez savunmamda bulunarak, fikir ve önerileriyle bana farklı bakıŐ açıları sağlayan kıymetli hocam Mahmut YAVAŞI'ye teşekkür ederim.

Son olarak, bu zorlu süreçte her zaman yanımda olup, beni destekleyen aileme ve kıymetli eŐim Umut ÇELEBİ'ye Őükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İTHAF.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAĞIN LİMİTED ŞİRKETTEN ÇIKMASI

1. ÇIKMA HAKKI.....	3
1.1. HUKUKİ NİTELİĞİ.....	4
1.2. BENZER KAVRAMLAR.....	5
1.2.1. Şahıs Şirketlerinde Benzer Kavramlar.....	5
1.2.2. Sermaye Şirketlerinde Benzer Kavramlar.....	6
2. ÇIKMA HALLERİ.....	7
2.1. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNE DAYANAN ÇIKMA HAKKI.....	7
2.1.1. Çıkma Hakkının Sözleşmede Düzenlenmesi.....	7
2.1.2. Sözleşmesel Çıkma Hakkının Türleri.....	10
2.1.2.1. Koşulsuz Çıkma Hakkı.....	10
2.1.2.2. Belirli Sebeplerle Çıkma Hakkı.....	11
2.1.2.2.1. Şekle İlişkin Şartlar.....	11
2.1.2.2.2. Esasa İlişkin Şartlar.....	12
2.1.3. Sözleşmesel Çıkma Hakkının Kullanılması.....	13
2.2. HAKLI SEBEBE DAYANAN ÇIKMA HAKKI.....	14
2.2.1. Genel Olarak.....	14

2.2.2. Haklı Sebep Kavramı.....	16
2.2.3. Haklı Sebebe Örnekler.....	20
2.2.3.1. Objektif Haklı Sebepler	20
2.2.3.2. Sübjektif Haklı Sebepler	22
2.2.4. Haklı Sebeplerin Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi	22
2.2.5. Hakkın Kullanılması.....	23
2.2.5.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme	25
2.2.5.2. Davanın Tarafları.....	26
2.2.5.2.1. Davacı	26
2.2.5.2.2. Davalı.....	26
2.2.5.3. İhtiyati Tedbir Talebi	27
2.3. ORTAKLARIN KARARINA DAYANAN ÇIKMA HAKKI.....	28
2.4. PAY DEVRİNİN ONAYLANMAMASI VEYA DEVRİN YASAKLANMASINA DAYANAN ÇIKMA HAKKI	29
2.5. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNE DAYANAN ÇIKMA HAKKI.....	31
2.5.1. Genel Olarak Birleşme Kavramı	31
2.5.2. Ayrılma Akçesi Alarak Çıkma Hakkı	33
2.5.3. Ayrılma Akçesinin Belirlenmesi	38
2.6. HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASI DURUMUNDA ORTAKLIKTAN ÇIKMA.....	41
2.6.1. TTK m.202/1’de Düzenlenmiş Olan Çıkma Hakkı.....	41
2.6.1.1. Genel Olarak.....	41
2.6.1.2. Çıkma Hakkı.....	45
2.6.1.3. Davanın Tarafları.....	47
2.6.1.3.1. Davacı	47
2.6.1.3.2. Davalı.....	48
2.6.1.4. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme.....	48
2.6.2. TTK m.202/2’de Düzenlenmiş Olan Çıkma Hakkı.....	49
2.6.2.1. Genel Olarak.....	49
2.6.2.2. Çıkma Hakkı.....	52
2.6.2.3. Davanın Tarafları.....	53
2.6.2.3.1. Davalı.....	53

2.6.2.3.2. Davacı	53
2.6.2.4. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme.....	54
2.7. ÇIKMAYA KATILMA YOLUYLA ÇIKMA HAKKI	54
2.7.1. Genel Olarak.....	54
2.7.2. Çıkmaya Katılmanın Aşamaları	56
2.7.2.1. Geçerli Bir Çıkma Talebi veya Davası	56
2.7.2.2. Çıkma Talebi veya Davasının Diğer Ortaklara Bildirilmesi .	58
2.7.2.3. Çıkmaya Katılma İradesi	59
2.7.2.4. Çıkmaya Katılma Hakkının Kullanılması	61

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN ORTAĞI ÇIKARMASI

1. ÇIKARMA HAKKI	62
1.1. HUKUKİ NİTELİĞİ	63
1.2. BENZER KAVRAMLAR.....	63
1.2.1. Şahıs Şirketlerinde Benzer Kavramlar	63
1.2.2. Sermaye Şirketlerinde Benzer Kavramlar	65
2. ÇIKARMA HALLERİ	67
2.1. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI.....	67
2.1.1. Çıkarma Hakkının Sözleşmede Düzenlenmesi	67
2.1.2. Sözleşmesel Çıkarma Hakkının Kullanılması	70
2.1.2.1. Genel Kurul Kararı	70
2.1.2.2. İptal Davası	71
2.2. HAKLI SEBEBE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI.....	73
2.2.1. Genel Olarak.....	73
2.2.2. Haklı Sebep Kavramı.....	74
2.2.3. Haklı Sebep Örnekler.....	75
2.2.4. Haklı Sebebin Şirket Sözleşmesiyle Düzenlenmesi	77
2.2.5. Hakkın Kullanılması.....	78
2.2.5.1. Genel Kurul Kararı	78
2.2.5.2. Çıkarma Davası	80

2.2.5.2.1. Yetkili Mahkeme	81
2.2.5.2.2. Davanın Tarafları	81
2.3. HAKLI SEBEPLE FESHE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI.....	81
2.4. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNE DAYANAN ÇIKARMA	84
2.5. HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASINA DAYANAN ÇIKARMA	87
2.6. HÂKİM ŞİRKETİN SATIN ALMA HAKKINA DAYANAN ÇIKARMA	88
2.6.1. Genel Olarak.....	88
2.6.2. Çıkarma Hakkının Şartları.....	89
2.6.3. Hakkın Kullanılması.....	91
2.6.3.2. Yetkili Mahkeme	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇIKMA VE ÇIKARMANIN SONUÇLARI

1. ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİ.....	93
2. AYRILMA AKÇESİ.....	94
2.1. Genel Olarak.....	94
2.2. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması	96
2.2.1. Gerçek Değer İlkesi	96
2.2.2. Hesaplamada Dikkate Alınacak Tarih.....	98
2.2.3. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması	101
2.2.4. Hesaplamada Kusurun Dikkate Alınıp Alınmayacağı Sorunu ..	101
2.3. Ayrılma Akçesinin Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi	102
2.4. Ayrılma Akçesinin Ödenmesi	103
2.4.1. Ödeme Yolları	103
2.4.1.1. Esas Sermaye Payının Ortağa Veya Üçüncü Kişiye Devredilmesi Yoluyla Ödeme	104
2.4.1.2. Şirketin Kullanılabilir Öz Kaynağıyla Ödeme	105
2.4.1.3. Esas Sermayenin Azaltılması Yoluyla Ödeme	107
2.4.2. Muacceliyet	108

2.4.3. Zamanaşımı	111
YARARLANILAN KAYNAKLAR	116

KISALTMALAR LİSTESİ

BATIDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
dn.	Dipnot
E.	Esas
HD.	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İ.İ.B.F.	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İBK	İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFİM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
m.	Madde
s.	Sayfa
S.	Sayı
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TD.	Ticaret dairesi
TL	Türk lirası
TMK	Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanun
Y.	Yargıtay

GİRİŞ

Limited şirketler kişisel unsurların önem taşıdığı sermaye şirketleridir. Bu nedenle, ortaklar arasındaki güven ilişkisi şirketin işleyişi açısından önem taşır. Pay devrinin diğer bir sermaye şirketi olan anonim şirketlere göre zor olması ve çeşitli prosedürler gerektirmesi de limited şirkette kişisel unsurların sahip olduğu önemi göstermektedir. Bu nedenle limited şirketler için çıkma ve çıkarma haklarının düzenlenmesi kanun koyucu için kaçınılmaz olmuştur. Zira şirkette kalması kendisi veya diğer ortaklar için çekilmez hale gelen ortağın şirketten ayrılması (çıkması veya çıkarılması) hem ortağın kişilik haklarının korunmasına hem de şirketin devamlılığının sağlanmasına hizmet edecektir.

6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu döneminde, limited şirketlerde çıkma hakkı sözleşmeye veya haklı sebeplere dayalı olarak; çıkarma hakkı ise yalnızca haklı sebeplere ve sermaye borcunun ödenmesinde temerrüde dayalı olarak kullanılabilirdi. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise limited şirketlerde çıkma ve çıkarma haklarını genişleterek kabul etmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre, limited şirkette çıkma ve çıkarma haklarının incelendiği bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, ortağın şirketten kendi rızasıyla ayrılması hali olan çıkma hakkı incelenmektedir. Bu kapsamda öncelikle limited şirkette çıkma hakkının tipik örneklerini oluşturan sözleşmeye ve haklı sebebe dayanan çıkma hakları Yargıtay kararları ışığında anlatılmaya çalışılmaktadır. Ardından ortakların kararına ve pay devrinin onaylanmaması veya yasaklanmasına dayanan çıkma halleri incelenmektedir. Daha sonra ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ilk defa kabul edilen ve limited şirket ortakları için de uygulama kabiliyeti bulunan birleşmeye ve hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılmasına dayanan çıkma hakları, bu hakların kullanım şartları, beraberinde getirdikleri sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmaktadır. Birinci bölümün son konusunu ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ilk kez düzenlenmiş olan çıkmaya katılmaya dayanan çıkma hakkı oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ortağın limited şirketten isteği dışında ayrılması durumu olan çıkarma hakkı ele alınmaktadır. İlk olarak 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu döneminde tartışmalı olan ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yasal bir düzenlemeye kavuşan sözleşmeye dayalı çıkarma hakkı üzerinde durulmaktadır. Ardından, haklı sebebe dayanan çıkarma hakkı Yargıtay içtihatları da dikkate alınarak incelenmektedir. Daha sonra 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ilk defa düzenlenmiş olan haklı sebeple feshe, birleşmeye ve hâkim şirketin satın alma hakkına dayanan çıkarma hakları, bu hakların kullanım şartları, beraberinde getirdikleri sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise çıkma ve çıkarmanın sonuçları ele alınmaktadır. Ortağın şirketten çıkma ve çıkarılmasıyla ortaklık sıfatı sona ermektedir. Bunun sonucu olarak da ortağa, payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesinin ödenmesi gerekecektir. Bu kapsamda, bu bölüm altında ortaklık sıfatının sona erme zamanı, ayrılma akçesinin nasıl ve hangi tarihe göre hesaplanması gerektiği, hangi kaynaklar ile ödeneceği ve muaccel olma tarihi Yargıtay'ın içtihatları da incelenerek, tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAĞIN LİMİTED ŞİRKETTEN ÇIKMASI

1. ÇIKMA HAKKI

Limited şirketin hukuki yapısı ve iç ilişkide şahıs, dış ilişkide sermaye şirketlerine özgü özellikleri taşıması göz önünde bulundurularak, diğer sermaye şirketlerinden farklı düzenlemelere gidilmiştir¹. Bu düzenlemelerden biri de limited şirket ortağına şirketten çıkma hakkının tanınmasıdır. Sermayenin korunması ilkesi nedeniyle anonim şirketlerde söz konusu olmayan çıkma hakkı, limited şirketler için oldukça yaygın bir uygulama alanına sahiptir². Bunun nedeni limited şirkette pay devrinin diğer sermaye şirketlerine göre daha zor hatta bazen yasaklanmış olması ve ortaklar arasındaki güven ilişkisinin küçük yapıdaki bu sermaye şirketleri için en az sermaye kadar önemli olmasıdır.

Çıkma hakkı, ortağın sözleşmeye veya haklı sebebin varlığı halinde kanuna dayalı olarak ortaklık ilişkisini sona erdirebilmesi olarak ifade edilebilir³. En basit ifade ile limited şirketten çıkma hakkı, ortağın limited şirketten kendi iradesiyle ayrılması hakkını ifade eder⁴.

Şirketten çıkmaya imkân tanınması ile hem şirketin hem de ortağın korunması amaçlanır. İlk olarak, bu yolla, ortaklık ilişkisinin devamını ortak için çekilmez hale getiren sebeplerin varlığı halinde, fesih yoluna gidilmeksizin şirketin devamlılığı sağlamış olur. Zira çıkma hakkı, pay devrinin zor veya yasak olduğu hallerde şirketin feshini önleyen bir araç olmaktadır.

¹ **Öztürk Dirikkan**, Hanife, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara, 2005, s.25.

² **Şahin**, Ayşe, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, 2013 (Çıkma ve Çıkarılma), s.176.

³ Aynı yönde: **Taşdelen**, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıkta Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara, 2012, s.85. İsviçre hukukundaki benzer düzenlemeler için bkz; **Demirkapı**, Ertan/ **Yıldırım**, Ali Haydar, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, BATİDER, 2008, C.24, S.3, s.462.

⁴ **Şener**, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 2012, s.716.

Aynı şekilde, kendisi için çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisini çıkma hakkını kullanarak tek taraflı irade beyanıyla sona erdirebilen ortak da korunmuş olmaktadır⁵. Bu nedenle, ortaklar arasındaki iş birliğinin son derece önemli olduğu limited şirkette, şirketin devamlılığını sağlama açısından, çıkma hakkı önemli bir işlev görmektedir⁶.

1.1. HUKUKİ NİTELİĞİ

Çıkma hakkı, kişisel ve koruyucu bir hak niteliğindedir⁷. Hakkın kullanılması ile şirket ve ortak arasındaki tüm ilişkiler sona erdiği, ayrılan ortak şirkete katılmadan önceki durumuna döndüğü için çıkma hakkı aynı zamanda bozucu yenilik doğuran bir haktır⁸.

TTK m.638/1'e göre, "*Şirket sözleşmesi, ortaklara şirketten çıkma hakkını tanıyabilir, bu hakkın kullanılmasını belirli şartlara bağlayabilir*". Hükmün lafzından da anlaşılacağı üzere sözleşmeye dayalı çıkma hakkı tamamen ortakların bu yöndeki iradelerine bağlıdır.

TTK m.638/2'de ise "*Her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir*" denilerek kanundan doğan haklı sebeple çıkma hakkı düzenlenmiştir. Ortaklar kanundan doğan çıkma haklarını her zaman kullanabilirler⁹. Şirket esas sözleşmesinde kendilerine bir çıkma hakkı tanınması şart değildir. Şirket sözleşmesine bu hakkın kullanımını yasaklayan veya sınırlayan herhangi bir hüküm konulamaz¹⁰.

Yine birleşme, hâkimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılması durumlarında Kanun tarafından tanınmış çıkma hakları limited şirket ortakları tarafından da kullanılabilir.

⁵ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.176; **Taşdelen**, s.87.

⁶ **Öztürk Dirikkan**, s.30.

⁷ **Taşdelen**, s.85.

⁸ **Öztürk Dirikkan**, s.19; **Taşdelen**, s.85; **Baştuğ**, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir, 1966 (Çıkma ve Çıkarılma), s.5.

⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.23.

¹⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.23.

1.2. BENZER KAVRAMLAR

Limited şirketlerde olduğu gibi diğer şirket türlerinde de ortak ile şirket arasındaki ilişkileri sona erdiren ancak şirketlerin türlerine göre farklılıklar gösteren çıkma veya benzer nitelikteki haklar mevcuttur. Bu durumlar aşağıda incelenecektir.

1.2.1. Şahıs Şirketlerinde Benzer Kavramlar

818 sayılı Borçlar Kanunu döneminde adi şirketten çıkma ve çıkarılma hakkının sözleşme ile düzenlenebileceği kabul edilmişken, sözleşmede böyle bir hüküm bulunmaması durumunda çıkma ve çıkarılmanın mümkün olup olmadığı konusunda bir görüş birliği bulunmamaktaydı¹¹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ile adi şirketten çıkma ve çıkarılma hakkı yasal bir düzenlemeye kavuşmuştur. TBK m.633'e göre, *“Bir ortağın fesih bildiriminde bulunması, kısıtlanması, iflası, tasfiyedeki payının cebri icra yoluyla paraya çevrilmesi veya ölmesi hâlinde, sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hüküm varsa, bu durumlardan biri gerçekleştiğinde, o ortak veya temsilcisi ya da ölen ortağın mirasçısı ortaklıktan çıkabilir veya diğer ortaklar tarafından yazılı olarak yapılacak bir bildirimle ortaklıktan çıkarılabilir”*. Buna göre, ancak hükümde belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde ortağın çıkması veya çıkarılması mümkün olabilecektir. Başka bir deyişle, her halükarda bir çıkma ve çıkarılma hakkından değil, ancak belli koşulların bulunması halinde tanınabilecek bir çıkma hakkından söz edilebilir¹². Hükme göre, ortağın şirketten çıkması ve çıkarılabilmesi için her şeyden önce sözleşmede ortaklığın diğer ortaklarla devam edeceğine ilişkin bir hükmün bulunması, ikinci olarak da hükümde sayılan durumlardan birinin gerçekleşmesi gerekecektir. Bununla birlikte 818 sayılı Kanun döneminde olduğu gibi 6098 sayılı TBK döneminde de şirket sözleşmesiyle ortaklara çıkma hakkının tanınabileceği açıktır.

Şahıs şirketlerin karakteristik tipi olan kolektif şirketlerde çıkma hakkı ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Buna gerekçe olarak, kolektif

¹¹ Bu konudaki çeşitli görüşler için lütfen bakınız, **Çamoğlu**, Kolektif Ortaklık, s.75-77; **Akkanat**, Halil, Adi Ortaklıkta Haklı Sebep İhraç Mümkün müdür?, İÜHFİM, 2004, C. 62, S.1-2, s. 333-334.

¹² **Kurşat**, Zekeriya, Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İÜHFİM, C. 70, S. 1, s.309.

şirket ortakları arasındaki sadakat borcu nedeniyle, ortakların tek taraflı irade beyanlarıyla şirketten ayrılmasına engel olunması gerektiği gösterilmektedir¹³. Ancak şirket sözleşmesinde ortağın şirketten çıkabileceği öngörülebileceği gibi sözleşmede çıkmaya ilişkin her hangi bir hüküm bulunmasa dahi diğer bütün ortakların onayı ile şirketten çıkma mümkün olabilecektir¹⁴. TTK m.328'e göre kolektif şirketlerin, ortakların şirketten çıkma ve çıkarılmasına ilişkin hükümleri komandit şirketlerde de uygulanacaktır.

1.2.2. Sermaye Şirketlerinde Benzer Kavramlar

Sermaye şirketlerinin en tipik örneğini teşkil eden anonim şirkette ortağın kişiliği tamamen geri plandadır. Anonim şirkette ortak her şeyden önce bir sermaye yatırımcısıdır¹⁵. Gerek bu nedenle, gerekse payların kıymetli evrak niteliğindeki nama ve hamiline yazılı hisse senetlerine bağlanabilmesinden dolayı paylar kolayca devredilebilmektedir. Pay sahipliği sıfatını sona erdiren pay devri işlemi için ise çıkma hakkından farklı olarak haklı sebep ve esas sözleşmede bir hüküm bulunması aranmaz. Ayrıca çıkma genellikle şirkete, çıkan ortağa sermaye payını geri ödeme yükümlülüğü yükler. Bu da sermaye şirketlerinin sermaye odaklı yapısı ile bağdaşmaz. Bu nedenle TTK'nın anonim şirketi düzenleyen hükümlerinde çıkma hakkına ilişkin özel bir düzenleme öngörülmemiştir. Ancak aşağıda çıkma halleri başlığı altında inceleyeceğimiz birleşmeye ve hâkimiyetin kötüye kullanılmasına dayanan çıkma hakları limited şirketlerde olduğu gibi anonim şirketlerde de uygulama alanı bulmaktadır.

¹³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.9; **Öztürk Dirikkan**, s.21.

¹⁴ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.9, dn.20; **Öztürk Dirikkan**, s.21, dn.17; **Çeliktaş/ Karahan**, s.287.

¹⁵ **Öztürk Dirikkan**, s.23; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.7.

2. ÇIKMA HALLERİ

2.1. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNE DAYANAN ÇIKMA HAKKI

2.1.1. Çıkma Hakkının Sözleşmede Düzenlenmesi

Ortaklar şirket sözleşmesine koyacakları hükümlerle sözleşmesel çıkma hakkını ve bu hakkın kullanım şartlarını düzenleyebilirler. Bu hakkın hukuki dayanaklarını ise TTK m.577/1-k ve TTK m.638/1 oluşturmaktadır. Kanun koyucu TTK m.576'da şirket sözleşmesinin zorunlu kayıtlarını düzenlemiş, TTK m.577'de ise sözleşmede öngörüldükleri takdirde bağlayıcı olacak olan hükümleri kayıt altına almıştır. TTK m.577/1-k'ya göre, şirket sözleşmesinde, çıkma hakkı, bu hakkın kullanım şartları ve bu hakkın kullanımı sonucunda ödenecek olan ayrılma akçesinin türü ve tutarına yer verilmesi durumunda bu hükümler bağlayıcılık kazanacaktır. Başka bir deyişle, ortaklar, ancak bu türden bir düzenlemeye şirket sözleşmesinde yer vermişlerse sözleşmesel çıkma hakkına dayalı olarak şirketten çıkabileceklerdir¹⁶.

Doktrindeki bir görüşe göre, sözleşmesel çıkma hakkı, tüm ortaklara tanınabileceği gibi bir veya birkaç ortağa da tanınabilir¹⁷. Diğer bir görüşe göre ise, çıkmaya katılma kurumu nedeniyle esas sözleşmeye bu yönde bir hükmün konulması mümkün olmayacaktır¹⁸. Buna göre, bütün ortaklar çıkmaya katılmadan yararlanabileceğinden sözleşmeye dayalı çıkma bir özel hak olarak değerlendirilemeyecektir.

Çıkma hakkı, kuruluşta veya esas sözleşme değişikliği yoluyla tanınabilir¹⁹. Hakkın kuruluşta tanınmış olması durumunda herhangi bir sorun yoktur. Zira esas

¹⁶ **Taşdelen**, s.176.

¹⁷ **Yıldız**, Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, 2007 (Limited Şirketler), s.155; **Öztürk Dirikkan**, s.32; **Bilgili Fatih/ Demirkapı Ertan**, Şirketler Hukuku, Bursa, 2013, s.766; **Poroy**, Reha/ **Tekinalp**, Ünal/ **Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul, 2010, s.809; **Karacibioğlu**, Anonim Şirket Esas (Ana) Sözleşmesi ve Limited Şirket (Ana) Sözleşmesi, İstanbul, 2013, s.155.

¹⁸ **Pulaşlı**, Hasan, Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, 2012 (Şirketler), s.1044.

¹⁹ **Bilgili/Demirkapı**, s.766; **Taşdelen**, 177; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.155; **Şener**, s.716.

sözleşme ortaklar arasında kanun hükümleri kuvvetindedir. Gerek bu hakka gerekse bu hakkın kullanılma şartlarına uyulması gerekir.²⁰.

Çıkma hakkının kuruluştan sonra tanınabilmesi için esas sözleşme değişikliği gerekecektir. Esas sözleşmenin ortaklara çıkma hakkının tanınması amacıyla değiştirilmesi TTK m.621’de belirtilen durumlara girmediği için burada, TTK m.589 uygulanmalıdır. Buna göre esas sözleşme, esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla değiştirilerek çıkma hakkı tanınabilir. Ancak bir görüşe göre, esas sözleşme değişikliği ile çıkma hakkının tanınabilmesi için şirket malvarlığının kontrol edilerek esas sermayeyi aşkın bir malvarlığının bulunduğu saptanması ve bu malvarlığının ortaklardan herhangi birinin çıkma hakkını kullanması durumunda onun payını ödemeye müsait olması gerekir²¹. Aksi durumda, bu görüşe göre, sermayenin azaltılması hükümlerine gidilmesi gerekeceği için böyle bir sözleşme değişikliği ortakların müstesna haklarını ihlal edecektir²². Ancak çıkma hakkının tanınması ile bu hakkın kullanılması farklı kavramlar olduğundan bu görüşe katılmanın mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira sözleşme değiştirildiğinde şirketin malvarlığı ilk görüş kapsamında, çıkma açısından uygun olsa bile çıkma hakkının fiilen kullanıldığı durumlarda böyle olmayabilir²³. Ayrıca esas sözleşme değiştirilirken malvarlığı herhangi bir ortağın payını ödemeye müsait olsa dahi, bu görüş birden fazla ortağın sözleşmesel çıkma hakkını kullanması durumunda anlamsız hale gelecektir. Zira sözleşmesel çıkma hakkı birden fazla ortak tarafından kullanılmak istenebilir. Kaldı ki ortakların her zaman haklı sebeple çıkma hakkı söz konusu olduğu için çıkmayı haklı gösterecek bir sebebin gerçekleşmesi durumunda, her zaman sermayenin azaltılması gündeme gelebilecektir²⁴. Aynı şekilde kuruluşta tanınan sözleşmesel çıkma ile esas sözleşme değiştirilerek tanınan çıkma hakkı arasında böyle bir ayrıma gidilmesine de anlam verilememektedir.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus ise şirket sözleşmesi ile tanınmış olan çıkma hakkının yapılacak bir sözleşme değişikliği ile kaldırılıp

²⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.30.

²¹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.31-32.

²² **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.32.

²³ **Öztürk Dirikkan**, s.34, dn.53.

²⁴ Aynı yönde, **Öztürk Dirikkan**, s.34, dn.53.

kaldırılmayacağıdır. Bir görüşe göre, şirket sözleşmesi ile ortaklara sağlanmış olan çıkma hakkı, sözleşmesel müteşep hak sayılır ve bu hak ancak ilgili ortakların onayı ile sınırlandırılabilir²⁵. İsbetli olduğunu düşündüğümüz diğer bir görüşe göre ise, sözleşmesel çıkma hakkı müteşep hak olarak benimsense bile, bunun genel hukuk öğretisindeki müteşep haktan farklı ele alınması gerekmektedir. Aksi halde, hakka dokunulduğunda hak sahibinin rızasının alınması zorunluluk arz edecek ve bu durum da şirkette karar almayı imkânsız hale getirecektir²⁶. Bu nedenle, şirket sözleşmesinde bulunan çıkma hakkının kaldırılması veya sınırlandırılması durumunda da, kanunun şirket sözleşmesinin değiştirilmesi için aradığı nisaplarla karar alınmasının yeterli olduğu kabul edilmelidir²⁷. Zira ilk görüşün kabulü, asıl olarak limited şirketin yapısı ile bağdaşmayan bir kurum olan çıkma hakkının, sözleşmeden çıkarılmasını oldukça zorlaştıracak ve bu durum da şirketin istikrarını tehlikeye sokabilecektir. Örneğin, aşağıda bahsedeceğimiz gibi koşulsuz şartsız sözleşmesel çıkma hakkının tanınması şirketin istikrarı ve ekonomisi düşünüldüğünde tavsiye edilen bir durum değildir. Bunu gören veya tecrübe eden şirket ortaklarının, bu hakkın kullanımını belirli şartlara bağlamak veya sözleşmeden kaldırmak istemesi durumunda ilk görüşe göre tüm ortakların onayının alınması gerekecek, bu da karar almayı çoğu zaman imkânsız hale getirecektir.

Limited şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa dahi bütün ortakların oybirliği ile alacakları kararla, ortak limited şirketten çıkabilir²⁸. Ancak doktrinindeki bir görüşe göre, şirket sözleşmesinde çıkma hakkı düzenlenmemiş ise, ortaklar genel kurulu oy birliği ile karar verse dahi, herhangi bir ortağın şirketten çıkması mümkün olmayacaktır²⁹. Esas sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla esas sözleşme değiştirilerek çıkma hakkı tanınabileceken ortaklar genel kurulunun oy birliği ile ortağın çıkmasına karar veremeyeceğinin kabul edilmesinin isabetli olmadığı kanaatindeyiz. Zira bu durumun ortağın çıkmasını geciktirmekten başka bir sonucu olmayacaktır.

²⁵ **Öztürk Dirikkan**, s.34.

²⁶ **Taşdelen**, 177.

²⁷ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.31; **Taşdelen**, s.177.

²⁸ **Yıldız**, Limited Şirketler, s.154-155; **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), s.809.

²⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.29.

2.1.2. Sözleşmesel Çıkma Hakkının Türleri

Çıkma hakkı ve kapsamı, emredici hükümlere, ahlak ve adaba aykırı olmamak şartıyla şirket sözleşmesinde istenildiği gibi düzenlenebilir³⁰. Dolayısıyla TTK m.638/1 gereğince şirket sözleşmesi ile ortağa koşulsuz şartsız çıkma imkânı verilebileceği gibi çıkma hakkı belirli sebeplerin gerçekleşmesi şartına da bağlanabilir³¹.

2.1.2.1. Koşulsuz Çıkma Hakkı

TTK m.638/1'e göre, şirket sözleşmesi ile herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın limited şirketten çıkma hakkı tanınabilir. Bu durumda ortak herhangi bir sebebin gerçekleşmesini beklemeksizin her zaman şirketten çıkma hakkını kullanabilecektir. Ancak hiçbir şarta bağlanmamış olan sözleşmesel çıkma hakkının şirket için tehlikeli sonuçlara sebep olabileceği ifade edilmektedir³². Zira şirket sözleşmesi ile ortaklara her zaman kayıtsız şartsız kullanabilecekleri bir çıkma hakkının tanınmış olması durumunda şirket çıkan ortağın pay karşılığını ödemek zorunda olacağından, nakdi ödmeden doğacak sakıncaları gidermek için gerekli tedbirleri almaya zaman bulamayabilir³³. Bu durumda çıkan ortağın pay bedelini ödeyerek şirkete katılacak bir üçüncü şahsın bulunması oldukça güç olacağı için çıkan ortağın pay bedelini ödemek için sermayenin azaltılması hükümleri devreye girecek, bu şekilde şirketin istikrarı zedelenecek, hatta infisahı bile gündeme gelebilecektir³⁴. Bu tehlikelerin giderilmesi için ise şirket kurucuların şirket sözleşmesini hazırlarken

³⁰ **Taşdelen**, s.176.

³¹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.177; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.32; **Taşdelen**, s.176; **Altaş**, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler, Ankara, 2011 (Limited Şirketler), s.184; **Altaş**, Soner, Ortak Limited Şirketten Nasıl Çıkar Veya Çıkarılır?, Mali Çözüm, Ocak-Şubat, 2014, s.140; **Dal**, Seniha, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler El Kitabı, İstanbul, 2013, s.157; **Aydın**, Fazıl, En Son Değişiklikler İle Türk Ticaret Kanunu'nda Limited Şirketler, Ankara, 2013, s.102; **Başaran**, M. Şakir/ **Aydın**, Fazıl, Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Tüm Yönleri İle Limited Şirketler, Ankara, 2011, s.108; **Kayar**, İsmail, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Kayseri, 2013, s.505.

³² **Taşdelen**, s.176; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.32.

³³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.32.

³⁴ **Taşdelen**, s.176; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.32. **Baştuğ**, ayrıca şirket sözleşmesi ile ortaklara tanınan kayıtsız şartsız çıkma hakkının şirket alacaklıları tarafından da hoş karşılanmayacağını ve limited şirketlerde ortakların kişisel sorumluluktan yoksun oluşu, sermayenin şirket alacaklıları için biricik teminat teşkil etmesi karşısında sermayenin bu şekilde sürekli azaltılma ihtimali altında bulunmasının şirketin kredi durumunu esaslı şekilde sarsacağını ifade etmiştir.

çıkma hakkını bu şekilde genel olarak değil, aksine süre ve hakkın doğum şartları bakımından sınırlandırarak düzenlemeleri gerekmektedir³⁵.

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkının kullanılmasına ilişkin herhangi bir şart öngörülmemiş olsa bile, diğer bütün haklar gibi bu hak kullanılırken de dürüstlük kuralına uyulması gerekmektedir. “*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz*” (TMK m.2) hükmü gereğince örneğin, şirketin zor durumundan yararlanarak haksız menfaat elde etmek amacıyla zamansız kullanılan çıkma hakkının geçersiz sayılması gerekecektir.

2.1.2.2. Belirli Sebeplerle Çıkma Hakkı

Çıkma hakkı ve bu hakkın kapsamı emredici hükümlerle ahlak ve adaba aykırı olmamak kaydıyla şirket sözleşmesinde istenildiği gibi düzenlenebilir³⁶. Bu bakımdan çok sayıda ihtimal düşünülebilir. Ancak söz konusu olabilecek tüm durumları ele almak mümkün olmadığı ve bunda da bir yarar bulunmadığı için, bu ihtimaller aşağıda şekle ve esasa ilişkin şartlar olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

2.1.2.2.1. Şekle İlişkin Şartlar

Çıkma hakkına ilişkin olarak şirket sözleşmesine konulabilecek şekle ilişkin şartlar bildirim şekline veya çıkmanın kullanılacağı zamana ilişkin olabilir.

Türk Ticaret Kanunu’nda çıkma bildirim için özel bir şekil şartı öngörülmemiştir. Bu nedenle çıkma bildirim, kural olarak şekle bağlı olmayan, tek taraflı, karşı tarafa ulaşması gereken yenilik doğurucu bir irade beyanıdır³⁷. Ancak doktrinde çıkma bildiriminin zımni veya sözlü olarak yapılmasının yerinde olmayacağı ileri sürülmektedir³⁸. Bildirim şirket ve ortak açısından önemli sonuçlar doğurduğundan bu uygun bir yaklaşım olmakla birlikte, şirket sözleşmesinde bildirim yapılacağı belirli şekillerin öngörülmesi mümkündür. Bu takdirde çıkma bildiriminin geçerliliği bu şekli şartlara uyulmasına bağlı olacaktır³⁹. Bu yolla çıkma

³⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.34.

³⁶ **Taşdelen**, s.176.

³⁷ **Poroy (Tekinalp/ Çamoğlu)**, s.809; **Şener**, s.716; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.154.

³⁸ **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C.2, Ankara, 2011 (Şerh), s.

³⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.35.

bildiriminin örneğinin noter vasıtasıyla yapılması veya genel kurulun onayına bağlanması mümkündür⁴⁰.

Şirket sözleşmesine çıkma hakkının kullanılması ile ilgili sürelerle ilişkin kayıtlar da konulabilir. Mesela çıkma, belirli bir sürenin geçmesi, bildirim belirlenen süre önceden yapılması, belli bir süre veya bir hesap yılı sonunda hüküm ifade etmesi gibi şartlara bağlanabileceği gibi belirli bir zaman için yasaklanabilecektir⁴¹. Sürelerle ilişkin böyle kayıtların konulması limited şirket için ayrı bir önem taşımaktadır⁴². Zira böyle sürelerin söz konusu olması halinde çıkma hakkı kullanıldığında, şirket hazırlıksız yakalanmış olmayacak, kısa vadedeki planlarını buna göre yapabilecektir. Başka bir deyişle, çıkmanın hüküm ifade etmesi için belirli sürelerin öngörülmesi durumunda limited şirket sermayenin azaltılması yoluna başvurmadan önce çıkan ortağın payını devralmak isteyen bir ortak veya üçüncü kişi bulmak veya malvarlığını buna göre planlamak için zamana sahip olacaktır.

2.1.2.2.2. Esasa İlişkin Şartlar

Sözleşmesel çıkma hakkının kullanılmasının şartsız olarak tanınmasının sakıncalarına yukarıda değinmiştik. Bu nedenle ortaklar şirket sözleşmesine belirli sebeplerin gerçekleşmesi halinde çıkma hakkının kullanılabilmesine dair kayıtlar koyabilirler. Bu sebepler şirketin mali durumuna, yönetimine veya çıkan ortağın kişiliğine dayalı olabilir. Bu sebeplere şu örnekler verilmektedir⁴³:

- Şirketin birkaç yıl artarda zarar etmesi,
- Şirketin sözleşmede belirtilen asgari düzeyde kazanç sağlayamaması, karlılığın düşük olması,
- Şirketin kötü yönetilmesi, beceri ve dürüstlüğüne güvenilen bir müdürün herhangi bir nedenle görevden ayrılması,

⁴⁰ **Cerrahoğlu**, M. Fadullah, Türk Ticaret Kanunu'na ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, 1976, s.183; **Helvacı**, Mehmet, İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep ile Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1995, C.9, S.1-3, s.361.

⁴¹ **Taşdelen**, 174; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.34.

⁴² **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.35.

⁴³ Örnekler için bkz, **Tekinalp**, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, 2013 (Sermaye Ortaklıkları), s.492; **Arslanlı**, Halil / **Domaniç**, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.3, İstanbul, 1989, s.767-768.

- Şirketin işletme amacı olan bir işin tamamlanması veya yapılmasının imkânsız hale gelmesi,
- Ortaklardan bazılarının sadakat yükümlülüklerini ihlal etmesi,
- Çıkacak ortağın kendisinin mali durumunun kötüleşmesi.

Sözleşmeye dayalı çıkma hakkının kullanılabilmesi için şirket sözleşmesi ile belirlenmiş olan bu sebeplerin haklı sebep niteliğinde olması gerekmektedir⁴⁴. Ancak kanaatimizce uygulamada haklı sebep olarak kabul edilen durumların sözleşmeye çıkma sebebi olarak konulması ortakların lehine olacaktır. Zira sözleşmede bu şekilde belirtilmiş olan haklı sebebin gerçekleşmesi durumunda, ortak dava açmasına gerek olmadan tek taraflı irade beyanı ile şirketten çıkabilecektir.

2.1.3. Sözleşmesel Çıkma Hakkının Kullanılması

Şirket sözleşmesinde bu yönde hiçbir düzenleme yapılmadıysa, çıkma bildirimini tek taraflı bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı olarak, karşı tarafa ulaştığı anda sonuçlarını doğurur ve ortaklık ilişkisi bu andan itibaren sona erer⁴⁵. Kural olarak hiçbir şekil şartına bağlı olmayan bu çıkma bildiriminin şirket tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerekir⁴⁶. Bildirimin geçerliliği ve sonuç doğurması aksi öngörülmemişse, herhangi bir şekle bağlı olmadığı gibi, ortaklık yönetiminin kabulüne de bağlı değildir⁴⁷. Ancak şirket sözleşmesi ile çıkma hakkının kullanılması belirli şart ve sebeplerin gerçekleşmesine bağlanmışsa şirket adına müdürlerin bu şart veya sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmesi gerekir⁴⁸.

Limited şirket çıkmaya ilişkin olarak şirket sözleşmesinde belirtilen sebeplerin gerçekleşmediği görüşünde ise çıkma bildiriminin geçersiz olduğuna yönelik olarak bir tespit davası açmalıdır⁴⁹. Mahkeme çıkma bildirisinin geçerli olduğuna hükmederse, çıkma, kararın kesinleştiği tarihte değil, çıkma bildirimini şirkete

⁴⁴ Buradaki tek sınır çıkma hakkının kullanılması için gerçekleşmesi gereken bu sebeplerin emredici hükümler, dürüstlük ve eşit işlem ilkeleri göz önünde bulundurularak belirlenmesidir.

⁴⁵ **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), s.809; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.177; **Bilgili/Demirkapı**, s.767; **Taşdelen**, s.178; **Pulaşlı**, s.1044; **Şener**, 716; **Tekinalp**, s.491; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.155.

⁴⁶ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.177; **Taşdelen**, s.178; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.40.

⁴⁷ **Taşdelen**, s.178.

⁴⁸ **Bilgili/Demirkapı**, s.767; **Şener**, s.155.

⁴⁹ **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), s.809; **Bilgili/Demirkapı**, s.767; **Taşdelen**, s. 178; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.155; **Şener**, s.716-717; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.42.

ulaşma tarihinde hükümlerini doğurmuş olacaktır⁵⁰. Doktrinindeki bir görüşe göre, açılan bu dava çıkmanın iptali davası ve bu davanın sonucunda verilen karar da yenilik doğurucu niteliktedir⁵¹. Çıkmanın hüküm ve sonuçlarını mahkemenin kararına bağlayan bu görüşe katılmanın mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira bu görüşün kabulü, sözleşmesel çıkma hakkının kabul edilmesini anlamsız hale getirecektir.

Çıkma hakkının sözleşmeye uygun olarak geçerli bir şekilde kullanılması ile ortaklık ilişkisi sona erer. Bu nedenle çıkan ortağa kanun ile esas sözleşmeye göre belirlenecek olan ayrılma akçesinin ödenmesi gerekir. Aynı zamanda müdürlerin çıkma durumunu pay defterine yazma ve ticaret siciline tescil ettirme yükümlülükleri bulunmaktadır.

2.2. HAKLI SEBEBE DAYANAN ÇIKMA HAKKI

2.2.1. Genel Olarak

TTK m.638/2'ye göre, “*Her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir*”. Buna göre, sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmasa dahi, her ortak haklı sebeplerin bulunması durumunda çıkma talebi ile mahkemeye başvurabilecektir. Bir sermaye şirketi olarak limited şirket düşünüldüğünde, Kanun ile şirket ortaklarına haklı sebeple çıkma hakkının tanınması çelişkili görünebilir⁵². Zira çıkma, bir sermaye ortaklığı ile bağdaşmayan, bu ortaklık için normal olmayan bir durumdur⁵³.

Kanun koyucunun limited şirkette bu hakkı tanımmasının birden çok sebebi vardır.

İlk sebep, sürekli borç ilişkisi doğuran diğer sözleşmelerde olduğu gibi limited şirkette de haklı sebeple, ilişkinin sona erdirilebilmesi ilkesinin geçerli olmasıdır⁵⁴. Zira haklı sebep kavramı bütün devamlı hukuki ilişkilere son verme olanağını

⁵⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.42.

⁵¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.491.

⁵² Aynı yönde, **Taşdelen**, s.179.

⁵³ **Taşdelen**, s.179.

⁵⁴ **Taşdelen**, s.179.

sağlayan genel bir ilke niteliğindedir⁵⁵. Devam eden geçerli bir sözleşmede haklı sebepler, taraflara akde vefa (*pacta sunt servanda*) ilkesinin bir istisnası olarak sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı verirler⁵⁶. Ortakların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile meydana getirdikleri şirketten, haklı sebeplerin varlığı halinde çıkmaları imkânının temelinde, dürüstlük kuralı ve kişilik haklarının korunması prensibi yatmaktadır⁵⁷. Zira hiç kimseden kendisi için çekilmez hale gelen bir hukuki ilişkiye devam etmesi beklenemez⁵⁸. İkinci olarak, limited şirketlerin karma yapısı nedeniyle ortaklar arasındaki güven ve işbirliği son derece önemlidir⁵⁹. Ortaklar arasındaki güven ilişkisinin sarsılması durumunda şirketle olan ilişkisi ortak için çekilmez bir hale gelebilecektir. Kanun koyucunun haklı sebeple çıkma hakkını düzenlemesindeki üçüncü sebep ise limited şirkette pay devrinin zor olmasıdır⁶⁰. Limited şirkette pay devri için kural olarak genel kurulun onayı gerekmekte, genel kurul sebep göstermeksizin pay devrini onaylamayı reddedebilmekte, hatta şirket sözleşmesi ile sermaye payının devri tamamen yasaklanabilmektedir. Bununla birlikte, şirket sözleşmesi ile pay devrine izin verilmiş olsa bile küçük şirketlerde potansiyel yatırımcı çevresi oldukça sınırlı olduğundan payın devri genellikle fiilen de zor olmaktadır⁶¹.

TTK m.638’de emredici olarak düzenlenmiş olan haklı sebeple çıkma hakkı, tüm ortaklara tanınmış olan mutlak ve vazgeçilmez bir haktır⁶². Bunun sonucu olarak, bu hakkın kullanımını yalnızca belirli ortaklara özgüleyen, bazı şartların

⁵⁵ **Çamoğlu**, , Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, İstanbul, 2008 (Kollektif Ortaklık), s.57; **Çamoğlu**, Ersin, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul, 2007 (Anonim Ortaklık), s.667.

⁵⁶ **Sümer**, Ayşe, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. 28, S.1, s. 172; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.42; **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.56.

⁵⁷ **Taşdelen**, s.179; **Öztürk Dirikkan**, s. 41; **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.56; **Çamoğlu**, Anonim Ortaklık, s.667.

⁵⁸ **Mineliler**, Zeynep, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.16, S.3, s.96.

⁵⁹ **Yıldırım**, Ali Haydar, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Bursa, 2013, s.71; **Taşdelen**, s.180.

⁶⁰ **Taşdelen**, s.180; **Yıldırım**, s.72.

⁶¹ **Öztürk Dirikkan**, s. 37.

⁶² **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.51; **Öztürk Dirikkan**, s.38; **Yıldırım**, s.73; **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), s.810; **Pulaşlı**, Şerh, s.2065; **Şener**, s.717; **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.492.

gerçekleşmesine bağlayan veya tamamen yasaklayan sözleşme hükümleri geçerli olmayacaktır⁶³. Ancak şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkma hakkının kullanılmasını kolaylaştıracak düzenlemelere yer verilebilir⁶⁴.

2.2.2. Haklı Sebep Kavramı

TTK m.638/2’de her ortağın haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabileceği belirtilmiş ancak haklı sebep kavramı açıklanmamıştır. TTK m.638/2’de olduğu gibi limited şirketten haklı sebeple çıkarmanın düzenlendiği TTK m.640/3 ve limited şirketin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m.636/3’de de haklı sebep kavramı ile neyin kastedildiği belirtilmiş değildir. Bu nedenle TTK m.245’te kolektif şirketlerin haklı nedenle feshi için öngörülmüş olan haklı sebeplerin limited şirketler içinde geçerli olacağı kabul edilmektedir⁶⁵.

TTK m.245’e göre, “*haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır; özellikle;*

- *Bir ortağın, şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında şirkete ihanet etmiş olması,*
- *Bir ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi,*
- *Bir ortağın kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması,*
- *Bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi,*

gibi hâller haklı sebeplerdendir”.

⁶³ Öztürk Dirikkan, s. 38; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.51; Taşdelen, s.188; Şahin, s.179; Yıldırım, s.73; Şener, s.717; Yıldız, Limited Şirketler, s.156; Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku-Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 1973, s.384; Tekil, Fahiman, Şirketler Hukuku, C.3, İstanbul, 1974 (Şirketler), s.71.

⁶⁴ Taşdelen, s.188; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.53; Öztürk Dirikkan, s.39.

⁶⁵ Öztürk Dirikkan, s. 41; Taşdelen, s.183; Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.178; Çamoğlu, Kolektif Ortaklık, s.24; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.44; Bilgili/Demirkapı, s.765.

TTK.245’de öncelikle haklı sebep kavramı tanımlanmış ve haklı sebep teşkil edecek durumlara örnekler verilmiştir. Bu anlamda, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olması durumunda haklı sebep gerçekleşmiş olacaktır.

Haklı sebep kavramı ile ilgili olarak doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

Baştuğ, kanundan doğan çıkma hakkını kullanarak şirketten ayrılmak isteyen ortağın dayandığı haklı sebebin şu iki unsuru taşıması gerektiğini belirtmektedir. Yazara göre, haklı sebep, ilk olarak ortağın şirkete katılmasını sağlayan şahsi veya maddi nitelikteki amilleri ortadan kaldıracak derecede önemli olmalı, ikinci olarak ise objektif olarak kendisinden şirkete devamını isteyemeyeceğimiz bir durumu da yaratmış olmalıdır⁶⁶.

Çevik ise haklı sebebi, şirket akdinde esaslı sayılan şartların ortadan kalkmış veya değişmiş olması ve yeni şartlar altında şirket ortaklığında kalmasının “hak ve nesafet” kurallarına göre ortaktan istenememesi olarak tanımlamaktadır⁶⁷.

Çamoğlu’na göre haklı sebep, hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgudur⁶⁸.

Haklı sebebi, **Pulaşlı** kısaca ortaklık ilişkisinin ve akdinin dürüstlük kuralı uyarınca devamını olanaksız kılan bir hukuki olay⁶⁹, **Şener** ise ortağın şirkette kalmasının kendisinden beklenemeyeceği sebepler şeklinde⁷⁰ tanımlamaktadır.

Yine **Bilgili/Demirkapılı** da haklı sebebi, ortakları bir araya getiren kişisel ve maddi nedenlerin ortadan kalkması, ortak bakımından şirket ilişkisine devam

⁶⁶ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.47.

⁶⁷ **Çevik**, Orhan Nuri, Kollektif Şirketler, Ankara, 1978, s.626.

⁶⁸ **Çamoğlu**, s.23

⁶⁹ **Pulaşlı**, Şerh, s.2066; **Şener**, s.717.

⁷⁰ **Şener**, s.717.

edilmesinin katlanılmaz hale gelmesi sonucunu doğuran olaylar ve olgular olarak yukarıdaki tanımlara benzer şekilde tanımlamaktadır⁷¹.

Türk Ticaret Kanunu'nun 245'inci maddesinde ve doktrinde yapılan tanımlar doğrultusunda haklı sebebin tespitinde "ortaklık ilişkisinin devamının artık çekilmez olması ve dürüstlük kuralına göre ortaktan beklenememesi" unsurunun belirleyici olacağı sonucuna varabiliriz.

Haklı sebep, sübjektif veya objektif bir sebebe dayanabilir, yani ortakların kişiliği ile ilgili sebeplerden doğabileceği gibi, ortaklık işlerinden de kaynaklanabilir⁷². Başka bir deyişle, gerek ortaklar arası ilişkilerdeki objektif olaylar, gerekse ortakların şahıslarında beliren sübjektif sebepler haklı sebep niteliği gösterebilir⁷³. Ortağın bizzat şahsından doğan sebeplerin çıkmaya (ve çıkarmaya) gerekçe olabilmesi için ilgili ortağın kusursuz veya diğer ortakların kusurlu olması gerekmemektedir⁷⁴. Kanun koyucu haklı sebebe bağlı hakların bu arada çıkma hakkının doğumunu kusur şartına bağlamamıştır⁷⁵. Zira haklı sebeple çıkma hakkının doğması için önemli olan husus böyle bir olayın ortaya çıkması durumunda ortaktan ortaklık ilişkisini devam ettirmesinin beklenememesidir⁷⁶. Ancak bizzat kusuruyla haklı sebebin oluşmasına neden olan ortağın haklı sebeple çıkma hakkını kullanamayacağı kabul edilmesi gerekir⁷⁷. Bir ortağın bizzat sebep olduğu bir duruma dayanarak şirketten çıkmak istemesi ne objektif iyiniyet kurallarıyla ne de ortaklar arası sadakat borcu prensipleriyle bağdaşır⁷⁸. Ancak birden çok ortağın kusurlu davranışlarıyla haklı sebebe yol açmaları halinde, haklı sebebin daha az kusurlu ortak tarafından ileri sürülebileceği ifade edilmektedir⁷⁹. Yargıtay da bir kararında "bir ortak haklı nedenle şirketin fesih ve tasfiyesini istemiş ise, en fazla

⁷¹ **Bilgili/Demirkapı**, s.765.

⁷² **Pulaşlı**, Şerh, s.2066; **Taşdelen**, s.183.

⁷³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.47.

⁷⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.45; **Taşdelen**, s.183.

⁷⁵ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.79-80.

⁷⁶ **Pulaşlı**, Şerh, s.2066.

⁷⁷ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.81; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48; **Şener**, s.717.

⁷⁸ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48-49; **Bilgili/Demirkapı**, s.765.

⁷⁹ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.82.

diğer ortakla eşit kusurlu olması gerekir. Asıl kusurlu olan fesih ve tasfiye davası açamaz” diyerek bu hususa değinmiştir⁸⁰.

Haklı sebep her hukuki ilişkinin ve somut olayın özelliklerine göre değişen nispi bir kavramdır⁸¹. Başka bir deyişle, haklı sebep kavramının bütün sürekli sözleşmelerde ve her türlü koşullar altında geçerli sabit ölçüleri bulunmamaktadır⁸². Bu nedenle bir ortak için haklı sebep sayılan bir durum diğer bir ortak için haklı sebep teşkil etmeyebilecektir⁸³. Zira ortakların içinde buldukları somut durum birbirilerinden farklı olabilecektir. Aşağıda örneklendirerek açıklamaya çalışacağımız üzere haklı sebep ortağın bizzat şahsından doğabilir. Buna göre kendi ekonomik durumu nedeniyle şirkette kalması dürüstlük kuralına göre kendisinden beklenemeyecek olan ortak için haklı sebebin gerçekleştiği kabul edilebilecekken, diğer ortak için böyle bir durum oluşmayacaktır. Bu nedenle bir olayın haklı sebep sayılabilmesi için, diğer ortaklar yönünden de haklı sebep teşkil etmesi gerekmemektedir⁸⁴. Yine limited şirketler nitelik, amaç ve konuları bakımından çeşitli olduklarına göre, ortaklar arasındaki ilişkiler de buna göre değişecek ve bir limited şirket ortağı için haklı sebep olan bir durum, diğer bir limited şirket ortağı için haklı sebep teşkil etmeyebilecektir⁸⁵. Zira sermaye şirketlerine yakın limited şirketlerde ortakların şahıslarında beliren sebepler genellikle haklı sebep teşkil etmezken⁸⁶, şahıs şirketlerine yakın limited şirketlerde ortaklar arası güven ilişkisi son derece önemli olduğundan bu sebepler haklı sebeple çıkma (ve çıkarılma) hakkına temel oluşturabilecektir. Haklı sebep kavramının bu şekilde nispi nitelik taşıması, onun her hukuki ilişkide, her ortaklık türünde ve aynı türden de olsalar her münferit ortaklıkta ayrı ayrı değerlendirilmesini gerekli kılar⁸⁷. Bu nedenle kazuistik olarak hangi hallerin

⁸⁰ 11HD, T.25.10.2010, E.1227, K.5839, **Eriş**, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C.3, B.1, s.3950.

⁸¹ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.22; **Öztürk Dirikkan**, s.42-43; **Giray**, R. Eda, Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.6, S.12, Güz 2007/2, s.197; 11HD, T.27.10.2009, E.1225, K.11078 “... *haklı nedenin varlığı somut olayın özelliğine göre tespit edilecektir. Haklı nedenlerede somut olarak kanıtlanmalıdır*” (**Eriş**, s.3950).

⁸² **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.77.

⁸³ **Öztürk Dirikkan**, s.43; **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.78.

⁸⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.43.

⁸⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.45; **Öztürk Dirikkan**, s.45.

⁸⁶ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.49.

⁸⁷ **Çamoğlu**, Anonim Ortaklık, s.678.

haklı sebep teşkil edeceğini önceden belirlemek mümkün olmayacaktır. Hatta kanaatimizce, TTK m.245’te haklı sebeplere örnek gösterilmiş durumların gerçekleşmesi dahi, bütün olaylarda haklı sebebin oluştuğunun kabulü için yeterli olmamalı, hâkim ancak somut olayları ve şirketin yapısını inceledikten sonra karar vermelidir. Örneğin, TTK m.245/1-d’de belirtilen “bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneğini ve ehliyetini kaybetmesi” durumu sermaye şirketlerine yakın limited şirketler için haklı sebep teşkil etmezken, esas sermayesindeki hükümlerle şahıs şirketlerine yaklaştırılmış olan limited şirket ortakları için haklı sebep oluşturabilecektir. Bununla birlikte, kanunda verilen örneklerin haklı sebebin belirlenmesi bakımından önemli kriterler olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Belirtmek gerekir ki, haklı sebep kavramı ile ilgili yapmış olduğumuz bu açıklamalar yalnızca haklı sebeple çıkma hakkı için değil, haklı sebeple çıkarma ve haklı sebeple fesih hakkının kullanılması için de geçerli olacaktır.

2.2.3. Haklı Sebebe Örnekler

Şirketle ilgili işlerden doğan haklı sebepler objektif, ortakların şahıslarında beliren haklı sebepler sübjektif niteliktedir.

2.2.3.1. Objektif Haklı Sebepler

- Aile şirketi niteliğinde olan bir şirkette ortaklar arasındaki güvenin sarsılması⁸⁸,
- Ortaklar arasında devamlı geçimsizlik⁸⁹,
- Kar edildiği halde devamlı olarak kar dağıtılmaması⁹⁰,
- Limited ortaklık defterlerinin yasaya ve şirket sözleşmesi hükümlerine aykırı tutulması⁹¹,

⁸⁸ “... aile şirketi niteliğinde bulunan davalı limited şirkette çalışan davacının kızının haksız olarak işten çıkarılması gibi nedenlerin aile içinde güven unsurunu ortadan kaldıracak nitelikte olup, tarafların limited şirket ortaklığını birlikte götürmesinin mümkün bulunmadığının anlaşılması olmasına göre, davalı şirket vekilinin ... itirazlarının reddine karar vermek gerekir” 11.HD., T.21.03.2006, E.14449, K.2943 (Eriş, s.3955).

⁸⁹ **Öcal**, Akar, Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz’e Armağan, Ankara, 2003, s.223.

⁹⁰ 11.HD., T.07.05.2007, E.2006/3963, K.2007/6913, **Poroy** (Tekinalp/Çamoğlu), s.809.

⁹¹ 11.HD., T.19.12.1988, E.9182, K.7852, **Taşdelen**, s.186, dn.350.

- Kişisel menfaatler uğruna şirketin ticaret unvanının kötüye kullanılması⁹²,
- Sadakat yükümlülüğünün ihlal edilmesi⁹³,
- Şirketin devamlı zarar etmesi⁹⁴,
- Çoğunluk gücünün kötüye kullanılması ve azınlığın haklarının ihlal edilmesi⁹⁵,
- Şirketin kötü yönetimi ve yönetim yetkisinin kötüye kullanılması⁹⁶,
- Şirketin işletme konusunun değiştirilmesi⁹⁷,
- Ortağın objektif olarak beklenilemeyecek derecede yan edim veya ek yükümlülüklerle tabi kılınması⁹⁸,
- Şirketin amacının gerçekleştirilmesine engel olan hukuki ve ekonomik imkânsızlıkların doğması⁹⁹,
- Kanun, sözleşme ve genel kurul kararlarının yerine getirilememesi veya sürekli olarak ihlal edilmesi¹⁰⁰,
- Ortaklık için önemli olan ek edim yükümlülüklerinin devamlı şekilde hiç veya gereği gibi yerine getirilememesi¹⁰¹,
- Şirketin karlılığı açısından dezavantajlı sonuçlara yol açabilecek yatırımlar yapılması veya ortak tarafından beklenmeyen hukuki ve ekonomik ilişkileri tamamen değiştiren önlemler alınması¹⁰²,
- Uzmanlık bilgisi bulunan şirkette yer alması diğer ortaklar için güven sağlayan ortağın şirketten ayrılması.

⁹² **Bilgili/Demirkapı**, s.765; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48, dn.147.

⁹³ **Taşdelen**, s.185; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48, dn.147.

⁹⁴ **Yıldız**, Limited Şirketler, s.156; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48, dn.147.

⁹⁵ **Şener**, s.718; **Taşdelen**, s.186; **Öztürk Dirikkan**, s.44.

⁹⁶ “Şirketin müdürü olan diğer ortağın sermayenin büyük kısmını zimmetine geçirmiş olması ve şirketin iyi yürütülmediği sebepleri muhik sayılabilir.” TD., T.07.07.1961, E.818, K.2350, **Arslanlı/Domaniç**, s.774-775.

⁹⁷ **Öztürk Dirikkan**, s.43; **Şener**, s.718.

⁹⁸ **Taşdelen**, s.187; **Öztürk Dirikkan**, s.43.

⁹⁹ **Yıldız**, Limited Şirketler, s.156; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48; **Taşdelen**, s.187; **Öcal**, s.223.

¹⁰⁰ **Öcal**, s.223; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.156.

¹⁰¹ **Taşdelen**, s.187.

¹⁰² **Öztürk Dirikkan**, s.43.

2.2.3.2. Sübjektif Haklı Sebepler

- Ortağın sürekli bedeni veya akli hastalığı, yaşının ilerlemesi, iflası gibi sebeplerle şirketteki yükümlülüklerini ifa edemeyecek duruma düşmesi¹⁰³,
- Ortağın acil ve kişisel para ihtiyacı¹⁰⁴,
- Ortağın şirkette ortak olarak kalmasını güçleştirecek (başka bir ülkeye taşınması gibi) önemli bir değişikliğin olması¹⁰⁵.

2.2.4. Haklı Sebeplerin Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi

Haklı sebeple çıkma hakkının düzenlendiği TTK m.638/2 hükmü emredici nitelik taşıdığından şirket sözleşmesiyle, haklı sebeple çıkma hakkının kullanımı kaldırılamayacağı gibi sınırlandırılmaz. Ancak bu durum hakkın kullanımına ilişkin hükümlerin hiçbir şekilde değiştirilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Ortaklar şirket sözleşmesinde hangi hallerin haklı sebep sayılacağını ve hakkın hangi usullerle kullanılabileceğini düzenleyebilirler¹⁰⁶. Bu şekilde haklı sebeple çıkma hakkının kullanımını kolaylaştıran veya bu hakları genişleten sözleşme hükümleri geçerli olacaktır¹⁰⁷.

Hangi sebeplerin haklı sebep teşkil edeceğinin şirket sözleşmesinde düzenlendiği durumlarda, mahkeme sözleşmede belirtilmiş olan bu sebebin haklı olup olmadığını denetlemeyecek, sadece bu sebebin var olup olmadığını araştıracaktır¹⁰⁸. Mahkemenin buradaki fonksiyonu durumu tespit ve çıkma kararını vermekten ibaret olacaktır¹⁰⁹.

Haklı sebeplerin şirket sözleşmesinde düzenlenmiş olması durumunda, ortaklar ve mahkeme hakkın kullanımında yalnızca bu sebeplerle bağlı değildir¹¹⁰.

¹⁰³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.48, dn.149; **Taşdelen**, s.186; **Bilgili/Demirkapı**, s.765.

¹⁰⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.43.

¹⁰⁵ **Taşdelen**, s.188.

¹⁰⁶ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.53; **Öztürk Dirikkan**, s.33; **Taşdelen**, s.189; **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.103.

¹⁰⁷ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.103.

¹⁰⁸ **Taşdelen**, s.189.

¹⁰⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.53; **Taşdelen**, s.189.

¹¹⁰ **Taşdelen**, s.189; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.53.

Sözleşmede sayılan bu sebepler örnek niteliğindedir ve ortağın hakkı kullanımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Çıkmak isteyen ortak sözleşmede düzenlenmiş olan bu sebeplerden başka sebeplere dayanarak çıkma davası açıp şirketten çıkabilir. Yeter ki dayandığı sebep haklı sebep niteliğinde olsun¹¹¹. Ancak bu durumda kanundan doğan haklı sebeple çıkmaya ilişkin kurallar uygulanacak, hâkim ileri sürülen sebebin haklı sebep niteliğinde olup olmadığını araştıracaktır.

Nihayet ortaklık sözleşmesine, ortaklıktan çıkmayı usul açısından kolaylaştıran düzenlemeler de konulabilecektir. Buradaki tek ölçü Kanun'da emredici olarak düzenlenmiş olan haklı sebeple çıkma hakkının kullanımını ortak açısından kolaylaştırmaktır. Bu kapsamda, örneğin, limited şirket esas sözleşmesine, haklı sebeplerin varlığı halinde ortakların şirketten çıkması için hakeme gidebilmeleri yönünde hüküm konulması mümkün olacaktır. Böylece çekişmenin daha hızlı bir şekilde çözümlenmesi ve bütün ayrıntılara girilebilmesi sağlanmaktadır¹¹².

2.2.5. Hakkın Kullanılması

TTK m.638/2'ye göre her ortak haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Görüldüğü gibi, limited şirkette haklı sebebe dayanan çıkma hakkının kullanılmasında ortağın iradesine bırakılmamıştır. Bu hak ancak, haklı sebebin varlığını tayin edecek olan mahkeme vasıtasıyla, başka bir deyişle dava yoluyla kullanılabilir¹¹³.

Haklı sebeple çıkma hakkı mutlak ve vazgeçilmez bir hak olduğu için ortak haklı sebebin olması şartıyla, bu hakkı her zaman ve herhangi bir süre ile bağlı olmaksızın kullanabilir. Bunun tek sınırı Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenmiş olan dürüstlük kuralıdır. Zira haklı sebebin doğumundan sonra uzun süre bu duruma katlanan ortağın, daha sonra çıkma hakkını kullanmak istemesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir¹¹⁴. Yine, şirketten çıkması için haklı sebep teşkil eden durum ve olayların varlığına rağmen, ortak açık veya kapalı bir irade beyanı ile bu duruma rıza göstermiş ve bu hakkı kullanmamış ise artık bu sebebe dayanarak

¹¹¹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.53.

¹¹² **Mineliler**, s.101.

¹¹³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.49; **Öztürk Dirikkan**, s.45-46.

¹¹⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.45.

çıkma isteminde bulunamaz. Ortağın haklı sebep niteliğindeki olaylara rağmen şirkette kalması, bu olayların kendisi için tahammül edilemez bir durum olmadığını gösterir ve bu gibi olaylar artık o ortak için haklı sebep olma niteliğini kaybeder¹¹⁵.

Haklı sebebin bulunup bulunmadığını hâkim takdir edecektir. Hâkimin takdir hakkını kullanırken, somut olayı ve tüm tarafların menfaatlerini göz önünde bulundurması, özellikle somut verilerin talep edilen sonucu adil gösterip göstermediğini göz önüne alması gerekir¹¹⁶. Başka bir deyişle, hâkim takdir hakkını kullanırken somut verileri, kendi kişisel görüş ve değer yargılarına göre değil, objektif bir ölçüye göre değerlendirmelidir¹¹⁷.

Limited şirketlerin yapısı gereği ortağın şirketten çıkması en son ve olağanüstü bir hukuki çare olmalıdır¹¹⁸. Buna göre, ortağın menfaatleri şirketten çıkması dışında başka bir yol ile de sağlanabilecek ise hâkim çıkmaya karar vermemelidir¹¹⁹. Başka bir deyişle, ortağın şirketten çıkmasına oranla öncelikle denenmesi gereken ve sorunu çözmeye elverişli başka olanakların bulunup bulunmadığının incelenmesi ve ortağın haklı sebeple çıkma talebinin bu şekilde kabul edilmesi gerekir¹²⁰. Bu çerçevede, ortak somut olayda haklarını, iptal davası, sorumluluk davası veya müdürlerin yönetim yetkisinin kaldırılması veya azli gibi hukuki yollarla koruma olanağına sahipse, haklı sebeple çıkma davası reddedilmelidir¹²¹.

Ortağın haklı sebeple çıkma davası açması üzerine mahkemenin verdiği çıkma kararı yenilik doğurucu nitelikte olacaktır¹²². Kararın kesinleşmesi ile birlikte çıkma gerçekleşmiş olur ve ortaklık ilişkisi sona erer.

¹¹⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.47.

¹¹⁶ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.97.

¹¹⁷ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.97.

¹¹⁸ **Öztürk Dirikkan**, s.90.

¹¹⁹ **Taşdelen**, s.184; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.46; **Öztürk Dirikkan**, s.92; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.180.

¹²⁰ **Öztürk Dirikkan**, s.92.

¹²¹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.180.

¹²² 11.HD, E.3286/ K.7380, T.16.06.2009 (**Eriş**, s.3951-3952); 11.HD, E.5068/ K.7730, T.21.05.2007 (**Eriş**, s.3953-3954); TD, E.374/ K.758, T.08.02.1968 (**Eriş**, s.3955-3957).

6762 sayılı TTK m.551/2’de çıkma davası ile birlikte haklı sebeple fesih davasının terditli olarak açılabilceği düzenlenmişti. Ancak haklı sebeple fesih davasının, infisah sebeplerini öngören (6762 sayılı) TTK m.549’da düzenlenmiş olmasına rağmen, haklı sebeple çıkma davası ile birlikte tekrar düzenlenmiş olması doktrinde eleştirilmekteydi¹²³. Bu eleştirilere uygun olarak 6102 sayılı TTK’nın haklı sebeple çıkma davasını düzenleyen 638/2. maddesinde haklı sebeple fesih davasına yer verilmemiştir. Ancak bu durum, haklı sebeple çıkma davası ile birlikte, haklı sebeple fesih davasının terditli bir şekilde açılmayacağı anlamına gelmemektedir. Yeni düzenleme çerçevesinde de ortağın, haklı sebeple çıkmasına, bu mümkün olmuyorsa şirketin feshine karar verilmesini terditli dava yoluyla ileri sürmesi mümkündür¹²⁴.

2.2.5.1. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TTK m.4’e göre, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılır. Dolayısıyla, bir hususun TTK’da düzenlenmiş olması, o husustan doğan davanın ticari dava olması için yeterli olacaktır. Ayrıca tarafların tacir olup olmadıklarına, uyuşmazlığın bir ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaz¹²⁵. Bu nedenle bu davalara mutlak ticari davalar denilir. Sonuç olarak, limited şirket ortağının açtığı haklı sebeple çıkma davası TTK m. 4’e göre bir mutlak ticari ticari davadır.

TTK m.5’e göre, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalarda asliye ticaret mahkemesi görevli olacaktır¹²⁶.

HMK m.14 “özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir” demektedir. Dolayısıyla ortağın haklı

¹²³ **Giray**, s.201; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.180.

¹²⁴ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.180.

¹²⁵ **Deliduman**, Seyithan/ **Oruç**, Yakup, Ticari Davalar, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2, s.103.

¹²⁶ “Bir davaya Ticaret Mahkemesinde bakılabilmesi için, o davanın yasal yönden mutlak ticari dava olması veya her iki tarafın tacir ve açılan davanın tarafların ticari işletmeleriyle ilgisinin bulunması gerekir” 7.HD, E.2006/1028, K.2006/1293, T.24.04.2006, İstanbul Barosu Dergisi, 2006, C.80, S.5, s.2236.

sebeple çıkma talebiyle açtığı davada yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesi olacaktır.

TTK m. 1521'e göre, haklı sebeple çıkma davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır.

2.2.5.2. Davanın Tarafları

2.2.5.2.1. Davacı

TTK m.638/2 gereğince, haklı sebeple çıkma davası açma hakkı tüm ortaklara tanınmış genel bir hak niteliğindedir¹²⁷. Dolayısıyla haklı sebeple çıkma davasının davacı tarafı limited şirket ortağı olacaktır. Haklı sebeple çıkma talebinde bulunan ortağın haklı sebeplerin varlığını ispat etmesi ve ileri sürdüğü olay ve olgulara ilişkin delilleri mahkemeye sunması gerekir¹²⁸.

2.2.5.2.2. Davalı

Haklı sebeple çıkma davasının davalı tarafı şirket tüzel kişiliği olacaktır¹²⁹. Doktrinde bir görüşe göre, şirket iki ortaklı ise haklı sebeple çıkma davasının ortaklardan birisi tarafından diğerine karşı açılması olanaklı olmalıdır¹³⁰.

Şirket, öne sürülen sebebin haklı sebep niteliği taşımadığı savunmasını yaparak davanın reddedilmesini isteyebileceği gibi, karşı dava açarak, davacı ortağın şirketten çıkarılmasını da talep edebilir¹³¹. Ancak karşı dava ile ortağın şirketten çıkarılmasının dava konusu edilebilmesi için haklı bir sebebin bulunması ve limited

¹²⁷ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.51.

¹²⁸ 11.HD, E.2001/3297, K.2001/5291, T.11.06.2001 (www.sinerj.com.tr).

¹²⁹ 11.HD, E.3921/K.11038, T.01.11.2010 (**Eriş**, s.3947). Yargıtay bu kararında şirketten çıkma isteminin ortaklara karşı değil, sadece şirkete yöneltilmesi gerektiğini belirttikten sonra, tüm ortaklara dava açılmasının da mümkün olduğuna ancak bu durumda mahkeme giderlerinin şirkete yüklenmesi gerektiğine hükmetmiştir. “... her ne kadar husumetin diğer ortaklara yöneltilmesi doğru değil ise de, çıkılmak istenen şirketin dört ortaklı olması ve davada tüm ortakların taraf sıfatıyla bulunmaları nedeniyle bu yanlış sonuca etkili görülmemiştir. Fakat bu durumda dahi, yargılama giderlerinin davalı ortaklardan değil, şirketten tahsili gerekirken, vekâlet ücretinin davalılardan tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın açıklanan nedenle davalılar yararına bozulması gerekmiştir”.

¹³⁰ **Şener**, s.717.

¹³¹ **Öztürk Dirikkan**, s.47; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.51.

şirket genel kurulunun TTK m.621'deki düzenlemeye uygun olarak karar alması gerekir¹³².

2.2.5.3. İhtiyati Tedbir Talebi

Ülkemizde, yargının ağır iş yükü nedeniyle, haklı sebeple çıkma davasının açılmasından hükmün kesinleşmesine kadar geçecek uzun zaman içinde, şirket ile çıkma davasını açmış ortak arasındaki anlaşmazlık şirketin işlerinde sakıncalar yaratabileceği gibi, ortağın şirketteki haklarını da tehlikeye atabilecektir¹³³. Zira hüküm kesinleşinceye kadar, çıkma davasını açan ortağın, ortaklıktaki hak ve yükümlülükleri devam edecek, ortağın ve şirketin menfaatlerinin bu süreçten olumsuz etkilenmemesi için ihtiyati tedbirlere ihtiyaç duyulabilecektir¹³⁴. Bu nedenle 6102 sayılı TTK m.638/2 ile haklı sebeple çıkma davasına ilişkin ihtiyati tedbir talep etme imkânı getirilmiştir¹³⁵. Söz konusu hükme göre, “*mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir*”.

TTK m.638/2'de mahkemenin istem üzerine ihtiyati tedbire karar verebileceği belirtilmiş, fakat kimlerin talepte bulunabileceği konusu açıkça düzenlenmemiştir¹³⁶. Ancak hüküm incelendiğinde, kanun koyucunun arzusunun hem şirkete hem de çıkma talebinde bulunan ortağa ihtiyati tedbir talep etme imkânı vermek olduğu anlaşılmaktadır. Zira ortağın haklarının dondurulmasında menfaati olan şirket iken, borçlarının dondurulmasında ve durumunun teminat altına alınmasında menfaati olan çıkma davasını açmış olan ortak olacaktır¹³⁷. Bu çerçevede, ihtiyati tedbir olarak, şirket, kâr payı, rüçhan hakkı, oy hakkı, bilgi alma ve inceleme hakkı gibi hakların

¹³² **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma s.51.

¹³³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma s.50.

¹³⁴ **Taşdelen**, s.190.

¹³⁵ Bu hüküm, İBK m.824'den alınmış yeni bir hükümdür (**Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.181).

¹³⁶ Bu konuda mehz İBK m.824 incelendiğinde taraflardan her birinin ihtiyati tedbir talebinde bulunabileceğinin düzenlenmiş olduğunu görülür (**Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.181).

¹³⁷ **Yıldız**, s.157; **Bilgili/Demirkapı**, s.766; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.181.

dondurulmasını talep edebilecekken; ortak, rekabet yasağının, yan edim ve sadakat yükümlülüklerinin dondurulmasını talep edebilecektir¹³⁸.

TTK m.638/2'deki bu hükme paralel bir düzenleme, haklı sebeple çıkarma davasının düzenlendiği TTK m.640'da mevcut değildir. Başka bir deyişle, tedbir talep etme olanağı sadece haklı sebeple çıkma davası bakımından öngörülmüştür¹³⁹. Doktrinde, bu düzenlemenin sadece haklı sebeple çıkma için değil, haklı sebeple çıkarma bakımından da çok elverişli bir kural olduğu, bu nedenle haklı sebeple çıkarma davasında da kıyasen uygulanmasının yararlı olacağı ifade edilmektedir¹⁴⁰.

2.3. ORTAKLARIN KARARINA DAYANAN ÇIKMA HAKKI

Şirket sözleşmesinde çıkma hakkına ilişkin herhangi bir düzenleme olmasa dahi, bir ortak diğer bütün ortakların rızası ile şirketten çıkabilir¹⁴¹. Ancak sözleşmesel çıkma hakkının düzenlenmiş olması da ortağın diğer bütün ortakların rızasıyla şirketten çıkmasına engel değildir. Başka bir deyişle, ortak sözleşmede düzenlenmiş olan sebepler dışında başka nedenlere de başvurarak diğer tüm ortakların çıkmasına onay vermesini talep edebilir. Aynı durum çıkma hakkının kullanılmasında haklı sebep teşkil edecek durumların gerçekleşmiş olması halinde de geçerli olacaktır. Başka bir deyişle şirketten çıkması için haklı sebebin gerçekleştiğini düşünen ortak sonuçlanması uzun sürecek olan çıkma davası açmak yerine bu yola başvurabilmelidir.

¹³⁸ Şener, s.718; Taşdelen, s.190; Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.181.

¹³⁹ Buna karşılık mehaz İBK'da tedbir talep etme olanağı, çıkma ve çıkarma davalarının her ikisi bakımından uygulama alanı bulan ortak bir hükümde düzenlenmiştir (Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.181). Yazara göre, tedbir talep etme olanağının, mehaz düzenlemede olduğu gibi, çıkma ve çıkarmaya ilişkin ortak hükümler arasında düzenlenmesi daha yerinde olurdu. Her ne kadar haklı sebeple çıkarma davasında HMK'nın ilgili hükümleri uyarınca ihtiyati tedbir talep edilmesi olanağı buluna dahi, tedbir talep etme olanağının ortak hükümlerde düzenlenmesi amaca daha uygundur. Zira çıkma davası bakımından tarafların ihtiyati tedbir talep etme konusunda söz konusu olan menfaatleri, haklı sebeple çıkarma davasında da söz konusu olabilecektir.

¹⁴⁰ Şener, s.718.

¹⁴¹ Aynı yönde, Taşdelen, s.190; Poroy (Tekinalp/ Çamoğlu), s.809; Pulaşlı, Şirketler, s.1047; Pulaşlı, Şerh, s.2066; Yıldız, Limited Şirketler, 154.

2.4. PAY DEVRİNİN ONAYLANMAMASI VEYA DEVRİN YASAKLANMASINA DAYANAN ÇIKMA HAKKI

Limited şirkette ortağın şirketten çıkmasına ilişkin bir düzenleme de esas sermaye payının devrini düzenleyen TTK m.595'te bulunmaktadır. Söz konusu maddenin 5. fıkrasına göre, “*şirket sözleşmesi devri yasaklamış veya genel kurul onay vermeyi reddetmişse, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklı kalır*”.

TTK m.595'e göre, esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılmalı ve tarafların imzaları noterce onanmalıdır. Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse devrin geçerli olması, genel kurul tarafından onaylanmasına bağlı olacaktır. Burada genel kurulun onay kararını hangi nisapla alacağı sorusu gündeme gelir. Pay devrini düzenleyen TTK m.595'te ayrı bir nisap öngörülmediği ve TTK m.621'de düzenlenmiş bulunan önemli kararlar arasında sayılmadığı için devrin onaylanmasına ilişkin kararın olağan işlerden biri olarak kabul edilmesi gerekmektedir¹⁴². Buna göre, pay devri onayı için toplantıda temsil edilen oyların çoğunun olumlu oy vermesi yeterli olacak, bunun dışında karar için belli bir toplantı yeter sayısının sağlanması gerekmeyecektir (TTK m.620). Buna karşın, ortaklar genel kurulu, kural olarak herhangi bir sebep göstermeksizin pay devrini onaylamayı reddedebilir¹⁴³. Payını devreden ortak da henüz ortaklık sıfatını yitirmediğinden oyunu kullanabilir, ancak kendisinin devrin aleyhine oy kullanması TMK m.2 anlamında dürüstlüğe aykırı bir davranış oluşturur¹⁴⁴. Ayrıca limited

¹⁴² **Demirkapı**, Ertan, Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir, 2008, s.325; **Taşdelen**, s.105; **Gönen**, Ramazan, Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Devri, İstanbul Barosu Dergisi, 2013, C.87, S.2, s.392.

¹⁴³ Ancak şirket sözleşmesi ile hangi hallerde onay verilmeyeceği, başka bir deyişle genel kurulun pay devrini reddetmesi için bir sebebe dayanması gerektiği kararlaştırılabilir. Bunun yanında şirket sözleşmesi ile pay devrinin geçerli olması için genel kurulun onayının gerekmediği de düzenlenebilecektir. Bu yöndeki hükümler şirket sözleşmesine kurulda konulabileceği gibi şirket sözleşmesinin değiştirilmesi yoluyla da eklenebilirler. TTK m.621/1-c'ye göre “*esas sermaye paylarının devrinin sınırlandırılması, yasaklanması ya da kolaylaştırılması*” önemli kararlardandır ve bu kararlar alınırken söz konusu maddede belirtilen nisaplara uyulması gerekmektedir. Dolayısıyla bu türdeki genel kurul kararları, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilir. TTK m.621'deki nisaplarla ilgili tartışmalar için lütfen bakınız, **Alanya**, Alp, Limited Şirketlerde Esas Sermayenin Artırılması, İstanbul Barosu Dergisi, 2014, C.88, S.1, s.259-260.

¹⁴⁴ **Çağa**, Barbaros, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, 1973, C.7, S.3, s.598-599.

şirkette her ne kadar kural payın devredilebilmesi olsa da şirket sözleşmesi ile pay devri tamamen yasaklanabilir¹⁴⁵.

TTK m.595, limited şirkette esas sermaye payının devri ile ilgili bu hükümleri getirdikten sonra, 5. fıkrasında şirket sözleşmesinde pay devrinin yasaklanmış olmasının veya genel kurulun pay devrine onay vermeyi reddetmesinin, ortağın haklı sebeple çıkma davası açmasına engel olmadığını belirtmiştir. Buna göre, devir sınırlamaları nedeniyle payını devredemeyen ortak haklı sebeple çıkma davası açabilecektir. Burada tartışılması gereken husus ise pay devrinin yasaklanmasının veya onaylanmamasının tek başına haklı sebep oluşturup oluşturmayacağıdır. Başka bir deyişle, devrin şirket sözleşmesi ile yasaklanmış veya genel kurul tarafından reddedilmiş olması haklı sebeple çıkma davasının kabulü için yeterli olacak mıdır? Doktrinde haklı olarak yalnızca bu durumların gerçekleşmesinin, haklı sebebin varlığının kabulü için yeterli olmadığı ileri sürülmektedir¹⁴⁶. Zira limited şirketin yapısı gereği, ortaklar uygun olmayan kişilerin, pay devri yoluyla şirkete katılmasına izin vermekle yükümlü olmadığı gibi, payını devretmek isteyen ortak da pay devrinin diğer ortakların onayına bağlı olduğunu bilerek limited şirkete girmektedir¹⁴⁷. Nitekim hükmün lafzı ve gerekçedeki “yasağa rağmen ortak haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkabilir” ifadesi de bu sonucu desteklemektedir. Hükmün lafzını ve gerekçeyi incelediğimizde kanun koyucunun asıl amacının bu durumları tek başına haklı sebep kabul etmek değil, devir yasağı varsa, ortağın dava açarak şirketten ayrılabilmesini vurgulamak olduğunu görürüz¹⁴⁸. Buna göre, davacının haklı sebeple çıkma davasını kazanabilmesi için pay devrinin onaylanmaması veya onayın reddedilmesi durumlarından ayrı olarak başka haklı sebeplerin varlığını ispat etmesi gerekecektir¹⁴⁹. Sonuç olarak, TTK m.595/5’te bahsedilen bu durumun ayrı bir çıkma hakkı düzenlemediğini, yalnızca payını devredemeyen ortağın haklı sebeple çıkma davası açma hakkının varlığını hatırlattığını söyleyebiliriz.

¹⁴⁵ **Akbay**, Direnç, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları, İstanbul, 2010, s.224.

¹⁴⁶ **Öztürk Dirikkan**, s.44, dn.80; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.179.

¹⁴⁷ **Öztürk Dirikkan**, s.44, dn.80.

¹⁴⁸ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.179.

¹⁴⁹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.179.

2.5. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNE DAYANAN ÇIKMA HAKKI

2.5.1. Genel Olarak Birleşme Kavramı

Birleşme, birden çok ticaret şirketinin malvarlıklarını tasfiye etmeksizin, külli halefiyet yoluyla, içlerinden biri veya yeni kurulan bir şirketin çatısı altında hem malvarlıklarını hem de ortaklarını birleştirmeleridir¹⁵⁰. Böylece, devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin payları, devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilecektir. Zira birleşmede kural, ortakların sahip oldukları hakların aynısına birleşmeden sonra da sahip olmalarıdır¹⁵¹. Bu nedenle, devrolunan şirketin ortaklarının, mevcut ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır. Bu istem hakkı, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarının değeri, oy haklarının dağılımı, payların itibari değeri, primli pay çıkarılıp çıkarılmadığı gibi önem taşıyan diğer hususlar dikkate alınarak hesaplanır¹⁵². Uygun değerde ortaklık payı ve hakkı ya da ayrılma akçesi verilmemesi durumunda, ortaklar birleşme kararının ilanından itibaren 2 ay içinde mahkemeden bir denkleştirme akçesinin ödenmesini talep ve dava edebilirler (TTK m.191/1)¹⁵³.

Birleşme için her şeyden önce bir birleşme sözleşmesinin yapılması gerekir. Birleşme sözleşmesi yazılı yapılır. Yazılı şekil, geçerlilik şartıdır¹⁵⁴. Birleşme sözleşmesi, birleşmeye katılan şirketlerin, yönetim organlarınca imzalanır ve genel kurulları tarafından onaylanır. Birleşme sözleşmesinin hukuki sonuç doğurması, şirketlerin genel kurulları tarafından onaylanmasına bağlıdır. TTK m.151'e göre, limited şirkette, birleşme sözleşmesinin onaylanması için sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün olumlu oy vermeleri gerekir.

¹⁵⁰ **Çeker**, Mustafa, Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları, EÜHFD, 2012, C.16, S.3-4, s.111; **Develi**, Bilge, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.17, S.1-2, s.444-445.

¹⁵¹ **Akbilek**, Nevzat, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Ankara, 2009, s.159; **Al Kılıç**, Şengül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, İstanbul, 2009, s.178.

¹⁵² **Develi**, 447.

¹⁵³ **Pulaşlı**, Şirketler, s.94; **Al Kılıç**, s.185.

¹⁵⁴ **Pulaşlı**, Şirketler, s.99.

Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim organları, birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurmalıdır (TTK m.152)¹⁵⁵. Çünkü birleşme sözleşmesinin, birleşmeye katılan şirketlerin genel kurullarında onaylanması ile birleşme hukuken gerçekleşmiş olmamaktadır. Onayların tümünün varlığı halinde de aynı sonuç geçerlidir. Onay, birleşmeye hazırlık aşamalarından sadece biridir; onay tescile başvurulabilmenin şartıdır¹⁵⁶. Birleşme, ticaret siciline tescil ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer (TTK m.153). Burada belirlenmesi gereken husus, hangi şirketin tescilinin, birleşmeyi geçerli hale getireceğidir. Bu sorunun cevabını TTK m.153'ün gerekçesi şu şekilde vermektedir: *“İsviçre’deki hâkim görüşün aksine Türk öğretisine göre, birleşmeyi hukuken geçerli kılan, yani gerçekleştiren işlem, devrolunan şirketin birleşme kararını tescil ettirmesidir. Kurucu etkiyi haiz olan bu tescildir. Bu sonuç, fıkranın ikinci cümlesinden anlaşılmaktadır. Hükümdeki "anında" sözcüğü "birlikte" anlamındadır. Çünkü devrolunan şirketin tescili ile, yani tescil anında hukukî bir sonuç doğmakta, devrolunan şirketin malvarlığı uno actu devralan şirkete ipso iure geçmektedir (intikal etmektedir). Birinci fıkra hükmünden anlaşılan diğer bir sonuç da, devralan şirketin birleşme kararını tescil ettirmesinin, kurucu değil açıklayıcı olduğudur. Bu tescilin geçmeyi sağlamak, devrolunan malvarlığını kendisine çekmek gibi bir etkisi olamaz. Tescil devrolunan malvarlığının kendisine gelmiş bulunduğunu bildirir. Söz konusu tescil ile devrolunan şirketin ortakları, uno actu ve ipso iure devralan şirketin ortakları olurlar; yoksa ayrıca devir işlemine gerek yoktur. Pay senedi değişimi hukuken gerçekleşmiş geçişin sonucudur”*.

Devrolunan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescili ile infisah eder (TTK m.152/3). Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer. Devrolunan şirketin ortakları devralan şirketin ortağı olur.

¹⁵⁵ "Birleşme kararı" ile kastedilen, birleşme sözleşmesinin genel kurul tarafından onaylanması sonucunda elde edilen karardır. **Gerekeçe**, m.152.

¹⁵⁶ **Gerekeçe**, m.153.

2.5.2. Ayrılma Akçesi Alarak Çıkma Hakkı

Birleşmede kural, ortak olma durumunun devamlılığıdır¹⁵⁷. Devrolunan şirket ortaklarının, devredilen şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarını iktisap etmesine pay sahipliğinin devamlılığı ilkesi denir¹⁵⁸. Bu ilke gereğince, devrolunan şirketin her bir ortağı, devrolunan şirketteki payının değerini karşılayacak miktarda devralan şirket paylarını kazanacaktır¹⁵⁹. 6762 sayılı Kanunda emredici olarak düzenlenmiş olan bu ilkeye 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu istisnalar getirerek farklı bir yaklaşım sergilemiştir¹⁶⁰. TTK m.141/1'e göre,

"Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler."

Yeni Kanun ile devamlılık ilkesine istisna getiren bu düzenleme doktrinde olumlu karşılanmıştır¹⁶¹. Zira ilkeyi gerekçe göstererek, birleşmeye katılmak istemeyen, birleşmeyi kendi menfaatine aykırı gören devredilen şirketin ortaklarını zorla devralan şirkette tutmak doğru değildir¹⁶². Bu sebeple kanun koyucu, TTK m.141/1 ile modern şirketler hukuku anlayışına uygun olarak, ortaklara yenilik doğurucu bir seçim hakkı tanımaktadır¹⁶³. Böylece, ortaklar isterlerse, ortak olma durumlarını ilke gereği devralan veya yeni kurulan şirkette devam ettirirler, isterlerse birleşme sözleşmesinde öngörülen ayrılma akçesini alarak şirketten ayrılırlar¹⁶⁴. Doktrinde, devamlılık ilkesine böyle kapsamlı ve sert bir istisna getirmenin eski öğretiden büyük bir sapma olduğu ifade edilmektedir¹⁶⁵.

¹⁵⁷ **Gerekçe**, m.141; **Akbilek**, s.182; **Pulaşlı**, Şirketler, s.93; **Çeker**, s.114.

¹⁵⁸ **Akbilek**, s.44; **Kendigelen**, s.138; **Develi**, s.445.

¹⁵⁹ **Pulaşlı**, Şirketler, s.93.

¹⁶⁰ **Çeker**, s.114; **Karahan/ Keşli**, s.167.

¹⁶¹ **Taşdelen**, s.143; **Çeker**, s.114; **Develi**, s.447.

¹⁶² **Gerekçe**, m.141.

¹⁶³ **Gerekçe**, m.141.

¹⁶⁴ **Gerekçe**, m.141.

¹⁶⁵ **Tekinalp**, Ünal, Birleşmede Ayrılma Akçesi, REGESTA, 2012, C.2, S.1, (Birleşme), s.22.

Devrolunan şirketin ortaklarının böyle bir seçimlik hakka sahip olabilmeleri, her şeyden önce şirketlerin birleşme sözleşmesinde bu hakkı tanımalarına bağlıdır¹⁶⁶. Bu seçimlik hakkın tanınmasının şirketlerin takdirine bırakılması doktrinde eleştirilmektedir. Bu görüşe göre, TTK m.141/1’de düzenlenmiş olan bu seçimlik hak, şirketler tarafından “tanınabilecek” değil, kanunen “tanınan” bir hak olmalıdır¹⁶⁷. Ancak sermayenin iadesi yasağı nedeniyle yazarların bu görüşüne katılmanın mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Şöyle ki, şirketler, takdirlerine bırakılmış olan bu seçimlik hakkı tanıyıp tanımama konusunda karar verirken öncelikle malvarlıklarını kontrol etmelidir. Zira gerekçede de belirtildiği gibi bu hakkın kullanılması sonucu, çıkan ortaklara ödenmesi gereken ayrılma akçesi sermayenin iadesi sonucunu doğurmamalıdır. Başka bir deyişle, ayrılma akçesi sermayeden değil, serbest yedeklerden karşılanmalıdır. Bu nedenle birleşme sözleşmesine taraf şirketler, malvarlıklarının durumuna göre TTK m.141’e göre, seçimlik hak olarak ayrılma akçesine yer verip vermeyeceklerine karar verecektir. Ancak yukarıda yazarların savunduğu görüşün kabul edilmesi, yani her birleşme sözleşmesinde seçimlik hak olarak ayrılma akçesinin tanınması durumunda ortaya şu sorunlar çıkmaktadır: Devralan şirketin serbestçe tasarruf edilebilecek yedekleri yoksa veya bu yedekler ayrılma akçesini karşılamaya yetmezse ne olacaktır? Ayrılma akçesi sermayeden mi karşılanacaktır yoksa birleşme geçersiz mi olacaktır? Peki, ayrılma akçesinin sermayeden ödenmesi durumunda, sermayenin iadesi yasağının ihlal edilmesinin müeyyidesi ne olacaktır? Bütün bu sorularla birlikte, şirket her birleşme durumunda malvarlığının durumuna bakılmaksızın ayrılma akçesi ödemek zorunda kalacak, bu da birleşme kurumunun işlevini tamamen ortadan kaldıracaktır.

¹⁶⁶ TTK m.141/1’e göre, birleşme durumunda şirketlerin, ortaklara devralan veya yeni kurulan şirkete ortak olma ya da ayrılma akçesini alarak çıkma seçimlik haklarını tanıma zorunluluğu yoktur. Birleşme sözleşmesine taraf şirketler, isterlerse böyle bir seçimlik hak tanımayarak, devamlılık ilkesi gereği, devrolunan şirket ortaklarının devralan şirkette ortak olarak kalmasını sağlayabilirler. Bu durumun tek istisnası kolaylaştırılmış birleşmeyi düzenleyen TTK m.155’de öngörülmüştür. Buna göre, kolaylaştırılmış birleşmede, devrolunan şirket ortaklarına, devralan şirkette kendi paylarına denk paylar verilmesinin yanında, 141 inci maddeye göre, şirket paylarının gerçek değerinin tam dengi olan nakdî bir karşılık verilmesinin önerilmiş olması gerekir. Başka bir deyişle, kanun koyucu, kolaylaştırılmış birleşmede, azınlıkta kalan ortakların korunması için, birleşme sözleşmesinde ayrılma akçesinin seçimlik hak olarak tanınmasını zorunlu hale getirmiştir.

¹⁶⁷ **Akbilek**, s.183; **Moroğlu**, Erdoğan, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul, 2012, s.84. Yazarlar, madde metninde geçen “tanıyabilirler” ifadesinin “tanırlar” olarak değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Ayrılma akçesi öngören birleşme sözleşmesinin ortaklar tarafından onaylanması gerekir. Oran devreden şahıs şirketi ise oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketi ise şirketteki mevcut oy haklarının %90'ının olumlu oylarıdır (TTK m.151/5). Bu bakımdan birleşme akçesinin seçimlik veya zorunlu olarak öngörülmesi önemli değildir. Doktrindeki bir görüşe göre ise, gerek gerekçedeki “...birleşme sözleşmesi, sadece ayrılma akçesinin ödenmesini öngörüorsa, bu sözleşmenin devreden şirketin oy hakkını haiz ortaklarının yüzde doksanı tarafından onaylanması gerekir. Bu nisapla onaylanmak şartıyla birleşme sözleşmesi belirli ortakların, devralan şirkette pay sahibi olmalarına engel olup onların ayrılma akçesi almalarını zorunlu olarak öngörebilir” ifadesi, gerekse TTK m.141/1 ile m.151/5 arasında böyle bir ilişkinin kurulmaması nedeniyle TTK m.151/5’te, yalnızca zorunlu ayrılma akçesini (TTK m.141/2) içeren birleşme sözleşmesinin onayının düzenlendiği kabul edilmelidir¹⁶⁸. Ancak maddenin açık lafzı karşısında sırf gerekçedeki bazı ifadelerle dayanarak hükmün uygulamasını bu şekilde daraltmak kanunilik ilkesi ile bağdaşmayacaktır. Bu nedenle yazarın bu görüşüne katılmanın mümkün olmayacağı kanaatindeyiz.

Birleşme sözleşmesiyle tanınabilecek olan bu seçimlik çıkma hakkı, esas olarak devrolunan şirket ortaklarına ait olup, devralan şirket ortaklarının böyle bir hakkı söz konusu olmayacaktır¹⁶⁹. Devralan şirket ortakları, birleşmeye taraftar olmamaları ve birleşme ile oluşacak şirkete uymamaları sebebiyle ne çıkabilir ne de çıkarılabilirler¹⁷⁰. Madde gerekçesindeki “birleşmeye katılmak istemeyen, birleşmeyi kendi menfaatine aykırı gören devredilen şirketin ortaklarını zorla devralan şirkette tutmak doğru değildir” ifadesi kanun koyucunun arzusunun bu hakkın yalnızca devrolunan şirketin ortakları tarafından kullanılması olduğunu göstermektedir¹⁷¹. Ancak doktrindeki bir görüşe göre, devralan şirket ortaklarının da birleşme kararına karşı çıkmaları ya da şirketten çıkmak istemeleri mümkündür. Bu nedenle devralan

¹⁶⁸ **Çoştan**, Hülya, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşme, Bölünme ve Tür Değişirme Kararları, 2013 (Birleşme Kararları), s.112.

¹⁶⁹ **Tekinalp**, Birleşme, s.22; **Pulaşlı**, Şirketler, s.96-97; **Çoştan**, Hülya, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Anonim Şirketin Birleşme, Bölünme ve Tür Değişirme Yoluyla Yeniden Yapılanmasında Alacaklının Korunması, 2009 (Alacaklının Korunması), s.174. Aksi yönde, **Develi**, s.450-451; **Yasaman**, Hamdi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Hâkimin Genişleyen Rolü, BATİDER, 2009, C.25, S.4, s.84.

¹⁷⁰ **Tekinalp**, Birleşme, s.23.

¹⁷¹ **Gerekeç**, m.141/1.

şirket ortaklarına da devrolunan şirket ortaklarına sağlanmış olan bu seçimlik hak sağlanmalı, isterlerse ayrılma akçesini alarak şirketten çıkma hakkı onlara da tanınmalıdır¹⁷².

Devrolunan şirket ortaklarının, çıkma talebini, birleşmeyi kabul etmedikleri nedenine dayandırması yeterli olacaktır¹⁷³. Bunun için ayrı bir gerekçe sunmaları gerekmediği gibi, kanaatimizce, ortakların bu hakkı kullanmaları için birleşme sözleşmesine ret oyu vermeleri veya yönetim kuruluna yazılı olarak itiraz etmeleri de metnin lafzından anlaşıldığı üzere gerekmemektedir¹⁷⁴. Zira gerekçedeki “*bütün ortakların ya da çok sayıda ortağın ayrılma akçesini almak istemesi, birleşmenin gerçekleşmemesi olasılığını ortaya çıkarabilir*” ifadesi de bize ayrılma akçesini alarak çıkma hakkını kullanmak isteyen ortağın birleşme sözleşmesine ret oyu vermesinin aranmadığını göstermektedir¹⁷⁵. Çünkü ayrılma akçesi öngören birleşme sözleşmesinin geçerli olması, her şeyden önce devreden şirket, şahıs şirketiye oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketiye şirkette mevcut oy haklarının yüzde doksanınin olumlu oylarıyla onaylanmasına bağlıdır. Bu durumda yalnızca birleşme sözleşmesine ret oyu verenlerin ayrılma akçesi alarak çıkma hakkını kullanabileceğini kabul etmek gerekçedeki bu ifade dolayısıyla kanun koyucunun iradesiyle çelişecektir. Ancak doktrinde, seçim hakkının birleşme sözleşmesinde yer alması durumunda, akçenin cinsi, kullanılma biçimi, süresi, hakkı kimlerin hangi koşullara bağlı olarak kullanabileceği ve benzeri konulara ilişkin açık kuralların birleşme sözleşmesine konulabileceği¹⁷⁶, hatta konulması gerektiği ifade edilmektedir¹⁷⁷.

¹⁷² **Al Kılıç**, s.50-51; **Moroğlu**, s.86; **Ağaoğlu**, Cahit, Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Şirket Birleşme ve Devralmalarında Teminat ve Denkleştirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2, s.226.

¹⁷³ **Taşdelen**, s.143.

¹⁷⁴ Her hakkın kullanılmasında olduğu gibi burada da sınır dürüstlük kuralıdır. Kanunda böyle bir hüküm bulunmadığı halde, hakkın kullanımını ortakların olumsuz oy vermesine bağlamak nasıl doğru olmayacaksa, ortağın birleşmeye olumlu oy verip daha sonra ayrılma akçesini alarak çıkmasının “hakkın kötüye kullanımı” oluşturduğu durumlarda ortağın çıkmasına izin vermek de doğru olmayacaktır. Bu nedenle, kanaatimizce her somut olay incelenerek karar verilmelidir.

¹⁷⁵ Aynı yönde; **Sönmez**, Yusuf Ziyaeddin, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı, İstanbul, 2009, s.194; **Göktürk**, Kürşat, Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.17, S.1-2, s.645.

¹⁷⁶ **Taşdelen**, s.143.

¹⁷⁷ **Tekinalp**, Birleşme, s.25.

Doktrindeki bir görüşe göre, her ne kadar TTK, ayrılma akçesini alabilmek için, ortakların, birleşme sözleşmesinin onaylandığı karara muhalif kalmaları şartını açık bir şekilde aramıyor olsa da, bu durum bir ortağın ayrılma akçesini alarak şirketten çıkmak istemesi hem de alınan birleşme kararına olumlu oy kullanması anlamına gelmemeli, bu seçimlik hak yalnızca birleşme sözleşmesine olumsuz oy vermiş devrolunan şirket ortaklarına ait olmalıdır¹⁷⁸. Buna göre, ayrılma akçesini alarak şirketten çıkabilecek pay sahiplerinin oranı, maksimum %10 olacaktır. Bu oran birleşme sözleşmesinin örneğin, %95'lik bir nisap ile onaylanması durumunda %5'e düşecektir¹⁷⁹.

Ayrılma akçesi olarak şirketten çıkma hakkını kullanmak isteyen ortağın, yapacağı bildirim şekli ve hangi şirkete karşı yapılacağı ile ilgili kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. TTK m.141/1'de çıkma hakkını seçtikleri takdirde, "*ortaklara devralan şirkette iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi*" ödeneceği düzenlenmiştir. Başka bir deyişle, ayrılma akçesi devredilen şirkette sahip olunan paylar ve haklar üzerinden değil, devralan şirketteki iktisap olunacak payların gerçek değeri üzerinden hesaplanacaktır. Bu nedenle, kanaatimizce ayrılma akçesini alarak çıkma hakkının kullanımına ilişkin bildirim devralan şirkete yapılmalıdır. Nitekim mehz İsviçre hukukunda, ayrılma akçesi olarak şirketten çıkabilmek için, ayrılma hakkının kullanılmak istendiğinin devralan şirkete bildirilmesi gerektiği ifade edilmiştir¹⁸⁰. Bildirimin şekline ilişkin kanunda düzenleme bulunmaması nedeniyle çıkma bildirimini herhangi bir geçerlilik şartına bağlı değildir. Ancak ispat kolaylığı açısından en azından yazılı yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Burada üzerinde durulması gereken son husus, TTK m.141/1'e göre tanınmış olan bu seçimlik hakkın ne zamandan itibaren ve ne kadar süreyle kullanılacağıdır. Zira söz konusu hükümde bu konulara ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde isabetli olduğumu düşündüğümüz bir görüşe göre, seçme hakkı birleşmenin geçerlilik kazanmasından önce kullanılmalı, böylece ayrılma akçesi olarak ödenecek miktarın ve buna bağlı olarak devralan şirket tarafından yapılacak sermaye artırımının

¹⁷⁸ **Al Kılıç**, s.53.

¹⁷⁹ **Al Kılıç**, s.54; Aynı yönde, **Akbilek**, s.183; **Karahan/ Keşli**, s.168.

¹⁸⁰ **Develi**, s.451.

birleşme öncesinde belli olması sağlanmalıdır¹⁸¹. Gerekçedeki “*bütün ortakların ya da çok sayıda ortağın ayrılma akçesini almak istemesi, birleşmenin gerçekleşmemesi olasılığını ortaya çıkarabilir*” ifadesi de kanaatimizce bizi bu sonuca götürmelidir. Zira seçim hakkının, birleşmenin geçerlilik kazandığı tescil işleminden sonra kullanılacağına kabul edilmesi durumunda artık birleşmenin gerçekleşmemesinden bahsedilemeyecek, tescil ile devrolunan şirket tasfiyesiz sona erecektir. Bu nedenle seçim hakkı birleşme sözleşmesinin onaylanmasından itibaren birleşmenin tesciline kadar kullanılabilir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, ayrılma akçesi talep ederek kullanılacak olan çıkma hakkının hangi andan itibaren ileri sürülebileceği ve ne kadar süreyle kullanılabileceği konusunda TTK m.191 hükmünden yararlanmak mümkündür¹⁸². Söz konusu hükme göre, ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının gereğince korunmamış veya ayrılma karşılığının uygun belirlenmemiş olması hâlinde, her ortak, birleşme kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde uygun bir denkleştirme akçesinin saptanmasını isteyebilir. Bu nedenle, bu görüşe göre, çıkma talebi birleşme kararının ilanından itibaren iki ay içinde kullanılabilir.

2.5.3. Ayrılma Akçesinin Belirlenmesi

TTK m.141’e göre, şirketler birleşme sözleşmesinde, ortaklara *devralan şirkette* pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının *gerçek değerine*¹⁸³ denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. Hükmün lafzından da anlaşıldığı gibi ayrılma akçesi devrolunan şirkette sahip olunan paylar üzerinden değil, devralan şirkette ortaklık devam etseydi sahip olunacak olan paylar üzerinden hesaplanacaktır. Ayrılma akçesi tescil ile muaccel olacağı için devralan veya yeni kurulan şirket tarafından ödenecektir. Zira tescil ile devreden şirketin bütün malvarlığı devralan veya yeni kurulan şirkete geçmekte ve bu şirket tasfiyesiz sona ermektedir. Ancak ayrılma akçesi devralan ya da yeni kurulan şirketin yedek akçelerinden alınabileceği gibi, devrolunan şirketin yedek akçelerinden de karşılanabilir¹⁸⁴. Esasında her iki durumda da varılan sonuç aynı olacaktır. Zira

¹⁸¹ Çoştan, Alacaklının Korunması, s.176.

¹⁸² Sönmez, s.194.

¹⁸³ Gerçek değer için bkz: Üçüncü Bölüm, II, B, 1-3.

¹⁸⁴ Al Kılıç, s.51.

ayrılma akçesi tescil ile muaccel olduktan sonra devralan veya yeni kurulan şirket tarafından ödense de, devrolunan şirketin tüm aktif ve pasifleri devralan şirkete geçeceği için sonuç değişmeyecektir.

Ayrılma akçesi nakit olarak veya ayın olarak ödenebilir. Ayın da çoğu kez başka bir ortaklığın payları olabilir¹⁸⁵. Buna göre, karşılık olarak başka bir şirketin payı, pay senedi veya bir diğer menkul değeri, meselâ değiştirilebilir tahvil verilebilir. Böylece, üç köşeli birleşmelere de kanunen olanak sağlanmış olmaktadır¹⁸⁶. Ancak kanun koyucu ayrılma akçesinin nakit olarak ödendiği durumlarda sermayenin iadesi yasağına yönelik bir sınırlama getirmiştir. Buna göre, ayrılma akçesinin nakden ödendiği hallerde, bunun serbestçe tasarruf edilebilecek yedeklerden alınması, yoksa sermayenin iadesi şeklinde olmaması gerekir¹⁸⁷. Üzerinde serbestçe tasarruf edilecek oranda yedek akçenin bulunmaması durumunda, ayrılma akçesinin ödenmemesi gerekir¹⁸⁸. Hatta kanaatimizce, üzerinde serbestçe tasarruf edilecek yedek akçenin bulunmaması veya yeterli olmayacağının tahmin edilmesi durumunda birleşme sözleşmesine ayrılma akçesine ilişkin hüküm konulmamalıdır. Ayrılma akçesine ilişkin hükmün birleşme sözleşmesine konulması durumunda da, yönetim organlarının birleşme sözleşmesinde ödenecek toplam ayrılma akçesi miktarını birleşen şirketlerin serbestçe tasarruf edilebilir öz kaynaklarının toplamını aşmayacak şekilde belirlemeleri gerekir¹⁸⁹. Başka bir deyişle, her ne kadar kanun ile bu konuda bir sınırlama getirilmemiş olsa da, birleşecek şirketlerin yönetim organları sermayenin iadesi yasağını ihlal etmemek ve sermayeyi korumak adına birleşme sözleşmesinde ayrılma akçesini alarak çıkma hakkını kullanabilecek ortakların sayısına bir sınır getirmelidir.

Burada, akla gelen sorun, sermayenin iadesi niteliğinde ödemeler yapılacak olursa birleşmenin akıbetinin ne olacağıdır? İsbetli olduğunu düşündüğümüz

¹⁸⁵ **Tekinalp**, Birleşme, s.27.

¹⁸⁶ **Gerekçe**, m.141/1.

¹⁸⁷ **Gerekçe**, m.141/1.

¹⁸⁸ **Al Kılıç**, s.52.

¹⁸⁹ **Çoştan**, Alacaklının Korunması, s.177.

doktrindeki bir görüşe göre, böyle bir durumda, emredici hükümlerin ihlali nedeniyle birleşme kararının hukuka aykırılığı söz konusu olacaktır¹⁹⁰.

Bu konuda İsviçre doktrininde ileri sürülen bir görüşe göre ise, birleşme kararı verildikten ya da ilan edildikten sonra sermayenin iadesine yol açacak şekilde ayrılma akçesinin verildiğinin anlaşılması halinde, birleşme kararı geçersiz kılınmamalı, devreden şirket ortaklarına serbestçe tasarruf edilebilir kısmı aşan ödemeler, orantılı olarak indirilmelidir¹⁹¹. Kanaatimizce, böyle bir durumda, şirketlerin ekonomik hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlamak veya hukuki güvenliği tehlikeye düşürmemek adına birleşmenin geçersiz olmayacağı kabul edilse dahi, Türk hukukunda, serbestçe tasarruf edilebilir kısmı aşan ödemelerin orantılı olarak indirilmesi mümkün olmayacaktır. Zira TTK m.141’de açıkça ayrılma akçesinin **gerçek değer** üzerinden ödeneceği belirtilmektedir. Serbestçe tasarruf edilebilir kısmı aşan ödemelerin orantılı olarak indirilmesi durumunda ise ayrılma akçesinin gerçek değer üzerinden ödenmesi kuralından uzaklaşılacaktır. Burada akla gelen en uygun çözüm, serbestçe tasarruf edilebilir kısmı aşan ödemelerin TTK m.642/3’e uygun olarak ödenecek olan bir alacak hakkı oluşturmasıdır. Buna göre,

“Ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir”.

Kanun koyucu, ayrılma akçesinin miktarı konusunda kesin bir tavır benimsemiş ve ayrılma akçesinin devralan veya yeni kurulan şirkette iktisap edilecek payların **gerçek değeri** üzerinden hesaplanacağını öngörmüştür. Gerekçede, gerçek değer tanımı uygulamaya bırakıldığı, ancak gerçek değer hesaplanmasında “yaşayan bir şirket”in yani devralan veya yeni kurulan şirketin paylarının esas alınacağı ifade edilmiştir¹⁹². Ancak ne TTK m.141/1’de ne de söz konusu maddenin gerekçesinde ayrılma akçesinin hesabında, payın hangi andaki değerinin esas alınacağı konusunda bir hüküm bulunmaktadır. Doktrinde bizimde isabetli olduğunu düşündüğümüz görüşe göre, payın değeri, ayrılma kararının alınmasından sonra, bu

¹⁹⁰ **Çoştan**, Alacaklının Korunması, s.177.

¹⁹¹ Bu görüşle ilgili açıklamalar ve görüş sahibi yazarlar için bkz, **Çoştan**, Alacaklının Korunması, s.177-178.

¹⁹² **Gerekçe**, m.141/1.

kararın payın değerini olumsuz yönde etkilememesi için en geç ayrılma hakkını doğuran kararın alındığı tarihe göre hesaplanmalıdır¹⁹³.

2.6. HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASI DURUMUNDA ORTAKLIKTAN ÇIKMA

Hâkimiyet, hâkim şirkete bu gücü bağlı şirketlere karşı hukuka aykırı olarak kullanması hakkını vermez. Her hukuka aykırı kullanmada olduğu gibi, buradaki hukuka aykırı kullanmaya da bazı sonuçlar baęlanmışır¹⁹⁴. Bu sonuçlardan biri de bağlı şirket ortağının, hâkim şirketin paylarını satın alması yoluyla şirketten çıkma talep edebilmesidir. Buna göre, TTK m.202’de ortağın çıkma hakkını kullanabileceği iki durum düzenlenmiştir. Bu durumlardan birincisi TTK m.202/1’de, ikincisi ise m.202/2’de öngörülmüştür. Ancak TTK m.202’de düzenlenmiş olan davalara başvurulabilmesi için hâkim şirketin bağlı şirket üzerinde *tam hâkimiyet* kurmamış olması gerekir. Son olarak, TTK m.202/1 ve 202/2’de öngörülen davaların ktu niyetle açılması hâlinde davalı, uğradığı zararın müteselsilen tazmin edilmesini ve mahkemeye teminat yatırılmasını davacılarından isteyebilecektir (TTK m.202/3).

2.6.1. TTK m.202/1’de Düzenlenmiş Olan ıkma Hakkı

2.6.1.1. Genel Olarak

Kanun koyucu TTK m.202/1’de, hâkim şirketin hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde kullanamayacağını belirttiikten sonra, bağlı şirketi kayba uğratabilecek bazı işlem ve önlemleri gruplar halinde ve sınırlı sayı olmadan saymıştır. Buna göre hâkim şirket, bağlı şirketi,

- İş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya;
- Kârını azaltmaya ya da aktarmaya;
- Malvarlığını ayni veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya;
- Kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye;
- demelerde bulunmaya;

¹⁹³ Sönmez, s.124-125.

¹⁹⁴ Gerekeçe, m.202/1.

- Haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut
- Gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez.

Yukarıdaki örneklerde verilen işlemlerin yapılması tek başına hâkimiyetin hukuka aykırı kullanıldığı anlamına gelmez, bunun için bu işlemler sonucu bağlı şirketin bir kayba uğraması gerekmektedir¹⁹⁵. Başka bir deyişle, hukuka aykırı olan, söz konusu talimatları vermek veya işlemleri yapmak değil, bu işlemler neticesinde bağlı şirketin kayba uğraması ve bu kaybın denkleştirilmemesidir¹⁹⁶. Gerekçeye göre, kayıp bir malvarlığı eksilmesi veya malvarlığının artmasının önlenmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, iş, fon ve personel devrinde olduğu gibi bir fırsatın veya bir işi başarı ile yapabilme olanağının yitirilmesi tarzında da görülebilir¹⁹⁷. Ancak kayıp kelimesinin sınırlarının kanun metninde düzenlenmemiş olması doktrinde eleştirilmekte, bu durumun neyin kayba yol açan hâkim şirket davranışı olduğu konusunda uygulamada çeşitli soru ve belirsizlikleri beraberinde getireceği ifade edilmektedir¹⁹⁸.

TTK m.202 şirketi kayba uğratan işlemleri geçersiz kılmamakta, sadece konuyu hâkim şirketin borç ve sorumlulukları açısından düzenlemektedir¹⁹⁹.

Hüküm, hakimiyetin hukuka aykırı kullanılmasına örnekler verdikten sonra “meğerki, kayıp, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirilsin veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceği belirtilmek suretiyle en geç o faaliyet yılı sonuna kadar, bağlı şirkete denk değerinde bir istem hakkı tanınsın” diyerek hâkim şirketin bazı şartlarda bağlı şirketi kayba uğratmasına izin vermiştir. Buna göre, hâkim şirket, ortaya çıkan kaybı o faaliyet yılı içinde gidermek veya denk bir istem hakkı tanımak şartıyla bağlı şirketi kayba uğratabilecektir²⁰⁰. Başka bir deyişle, bağlı şirketin uğrayacağı kayıp,

¹⁹⁵ **Karahan/Giray**, s.144.

¹⁹⁶ **Karahan/Giray**, s.144.

¹⁹⁷ **Gerekçe**, m.202/1.

¹⁹⁸ **Eminoğlu**, Cafer, Türk Ticaret Kanunu’nda Kurumsal Yönetim, Ankara, 2014 (Kurumsal Yönetim), s.169-170, dn.548.

¹⁹⁹ **Okutan Nilsson**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, 2009, s.226.

²⁰⁰ **Develi**, s.469; **Sönmez**, s.119.

kaybın o faaliyet yılı içinde denkleştirilmesi veya o hesap yılı içinde kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceğine dair talep hakkının bağlı şirkete tanınması durumunda kanun koyucu tarafından kabul edilebilir kılınmıştır²⁰¹. Denkleştirme, hâkim şirketin yönlendirmesi sebebiyle bağlı şirketin yaptığı veya yapmaktan kaçındığı işlemler ya da aldığı veya almaktan kaçındığı önlemler sebebiyle ortaya çıkan kaybın bütünüyle giderilmesidir²⁰². Denkleştirmenin çeşitli şekillerde yapılması mümkündür. Örneğin, denkleştirme, verilen garanti ve kefaletin, karşı garanti, kefalet veya garantiyle teminat altına alınması, bağlı ortaklığa herhangi lisans ve marka kullanım hakkı veya know-how verilmesi, herhangi bir ücret talep edilmeden araştırma ve geliştirme hizmeti verilmesi, personele staj ve eğitim imkânları sağlanması, pazarlama açısından yararlandırılması, denk değerde bir taşınmazın devri, bağlı şirketin kayba uğramasının karşılığında yararlandırılmış olan diğer bir bağlı şirketin sermaye artırımında rüçhan hakkı tanınması, şartlı sermaye artırımında kayba uğrayan şirketin hak sahibi kılınması şeklinde olabilecektir²⁰³. Burada önemli olan denkleştirmenin hangi yolla yapıldığı değil, bu yolla bağlı şirketin uğratıldığı kaybın tamamen giderilmesidir²⁰⁴.

Hâkim şirket denkleştirmeyi, faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirmez veya süresi içinde denk bir istem hakkı tanımazsa, bağlı şirketin ortakları ve alacaklıları²⁰⁵ hâkim şirketten ve onun, kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilir. Kanun, bağlı şirket ortaklarına tazminat talebinin yanında hâkim şirketin paylarını satın almasını talep etme hakkını da vermiştir. Ayrıca hâkim de resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse davacı ortakların paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebilecektir. Bu durum usul hukukunda geçerli olan taleple bağlılık ilkesinin bir istisnasını oluşturmaktadır²⁰⁶.

²⁰¹ **Taşdelen**, s.171; **Bilgili/Demirkapı**, s.130.

²⁰² **Okutan Nilsson**, s.281; **Gürbüz Usluel**, Aslı E., Şirketler Topluluğunda Denkleştirme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2, Y.2012, s.283.

²⁰³ **Gerekçe**, m.202/1.

²⁰⁴ **Okutan Nilsson**, s.281.

²⁰⁵ Kanun koyucu burada koruma çerçevesini genişletmiş ve bağlı şirketin alacaklılarına da, şirket iflas etmemiş olsa dahi, şirketin zararlarının şirkete ödenmesini dava yoluyla isteme hakkı tanımıştır (TTK m.202/1-c). **Eminoğlu**, Kurumsal Yönetim, s.170-171.

²⁰⁶ **Kendigelen**, s.184; **Bilgili/Demirkapı**, s.130; **Şener**, s.179-180.

Bu düzenleme akla şu iki soruyu getirmektedir. İlk olarak ortakların veya alacaklıların dava açmak için faaliyet yılının bitmesini beklemeleri mi gerekecektir? Başka bir deyişle, bağlı ortağın kayba uğradığı faaliyet yılı sona ermeden dava açılmayacak mıdır? Faaliyet yılının sona ermesi, tazminat ve payların satın alınması yoluyla çıkma davaları için bir dava şartı mıdır? Bu soruların cevabı konumuz açısından son derece önemlidir. Zira kaybın ortaya çıktığı zaman ile faaliyet yılının sona erdiği zaman arasında uzun bir süre olabilir. Bu sorulara olumlu cevap vermek de şirketlerinin kayba uğradığını gören ortaklar ve alacaklılarını alamama endişesi yaşayan alacaklılar için bu süreyi beklemek anlamına gelecektir. Hükmün açık lafzına göre, tazminat ve payların satın alınması yoluyla çıkma davalarının açılabilmesi için *hâkim şirketin denkleştirmeyi faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirmemiş veya süresi içinde bağlı şirkete talep hakkı tanımamış* olması gerekmektedir. Başka bir deyişle, bağlı şirketin ortak ve alacaklılarının bu davayı açabilmeleri için bağlı şirketin kayba uğradığı faaliyet yılının sona ermesi gerekecektir²⁰⁷. Ayrıca bu düzenleme ile, hâkim şirkete denkleştirmeyi sağlamak için yılsonuna kadar süre tanınmış olduğu, bu süreden önce denkleştirmeyi sağlamak mecburiyetinin kural olarak olmadığı ve yönetim kurulunun da bu sürenin bitimine kadar denkleştirmeyi talep edemeyeceği ifade edilmektedir²⁰⁸. Tazminat ve payların satın alınması davaları da ancak bu sürenin bitiminde doğacaktır²⁰⁹.

İkinci olarak, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüm ne olacaktır? Bu soruya alt komisyon raporunda şöyle cevap verilmiştir. “... *bazı hallerde, somut olayın taşıdığı özellikler, tazminat yerine, davacı pay sahiplerinin paylarının gerçek değeriyle satın alınması veya denkleştirmenin mahkemece karara bağlanması, ek kâr payı dağıtılması, şirket esas sözleşmesinde topluluk dışında kalan*

²⁰⁷ Aynı yönde, **Gürbüz Usluel**, s.284.

²⁰⁸ **Okutan Nilsson**, s.282. Ancak yazar, kayba sebebiyet veren işlemin niteliğine göre istisnaların olabileceğini belirtmektedir.

²⁰⁹ **Okutan Nilsson**, s.283. Yazar, bu sürenin bitiminde yönetim kurulu artık denkleştirmeyi talep edemeyeceğini, bu süreden sonra hâkim şirketten tazminat veya payların satın alınmasının talep edilmesi gerektiğini ve bu bakımdan denkleştirmenin, hâkim şirket bakımından tazminat sorumluluğunun doğmasını engelleyen seçimlik bir yetki olduğunu ifade etmektedir. Nitekim, bu maddenin mehzazı olan Alman hukukunda da bağlı şirketin hâkim şirkette denkleştirme yapılmasını talep etme hakkı olmadığı, zira bağlı şirketi kayba uğratacak bir iş veya işlemin gerçekleşmesi durumunda yönetim kurulunun faaliyet yılı sonuna kadar denkleştirmenin yapılmasını beklemek zorunda olduğu, eğer bu yapılmazsa da faaliyet yılının sonunda tazminat yükümlülüğünün kendiliğinden devreye girdiği belirtilmektedir.

*pay sahiplerini koruyucu önlem ve mekanizmalara yer veren değişiklik yapılması gibi duruma uygun düşen bir karar verilmesi daha adil olabilir*²¹⁰. Ancak doktrinde isabetli olduğunu düşündüğümüz bir görüşe göre, adalet komisyonu raporunda belirtilen şirket esas sözleşmesinde değişiklik yapılması örneğinde olduğu gibi, şirketin iç işleyişine müdahale anlamı dahi taşıyabilecek bu kadar geniş bir takdir yetkisinin azınlıkta kalan ortakları koruma amacıyla uyumlu olmayacağı şüphesizdir²¹¹. Fakat kanaatimizce gerekçede belirtilen denkleştirme örneklerine tazminat yerine, “duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüm” olarak başvurulabilmelidir. Buna göre, hâkim örneğin, tazminat yerine bağlı şirketin kayba uğramasının karşılığında yararlandırılmış olan diğer bir bağlı şirketin sermaye artırımında rüçhan hakkı tanınmasına karar verebilmelidir.

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir husus, kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözeten ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı hâlinde tazminata hükmedilemeyeceğidir (TTK m.202/1-d). Söz konusu düzenlemede her ne kadar sadece tazminattan bahsedilse de böyle bir durumda payların hâkim şirket tarafından satın alınması da talep edilememelidir.

2.6.1.2. Çıkma Hakkı

Yukarıda yaptığımız açıklamalar ışığında TTK m.202/1’de düzenlenmiş olan çıkma hakkının aşamalarını şöyle sıralayabiliriz.

- Hâkim şirketin hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde hukuka aykırı kullanması,
- Bağlı şirketin uğradığı kaybın, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirilmemesi veya süresi içinde denk bir istemde bulunma hakkı tanınmaması,
- Bağlı şirket ortakların talebiyle veya hâkim tarafından resen payların hâkim şirket tarafından satın alınmasına karar verilmesi²¹².

²¹⁰ **Adalet Komisyon Raporu**, m.202.

²¹¹ **Kendigelen**, s.186.

²¹² **Sönmez**, s.192.

Görüldüğü gibi m.202/1’de düzenlenmiş olan payların satın alınması yoluyla çıkma hakkının kullanılabilmesi için ne bir genel kurul kararına ret oyu verip tutanağa geçirtmek ne de yönetim kurulu kararına yazılı olarak itiraz etmek gerekmektedir.

Doktrinde bir görüşe göre, payların satın alınması konusundaki talep, bağımsız bir talep olmayıp, ancak bir tazminat davası çerçevesinde ve somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse öngörülebilir bir tedbirdir²¹³. Yazara göre, bunun sebebi, davanın asıl amacının şirketin zararlarının tazmini olmasıdır. Pay sahiplerinin paylarının satın alınması ise, şirketin zararını tazmin etmeyen, ancak pay sahiplerini bu zarardan uzak tutmayı hedefleyen bir çözümdür²¹⁴. İsbetli olduğunu düşündüğümüz diğer bir görüşe göre ise, pay sahibinin tazminat davası yerine doğrudan payının hâkim şirket tarafından satın alınmasına yönelik dava açması mümkün olmalıdır²¹⁵. Zira m.202/1-b’de “*hâkim istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse tazminat yerine bu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına ... karar verebilir*” demektedir. Hükümde öngörüldüğü üzere, ortakların paylarının satın alınması kararı, somut olayda hakkaniyete uygun düştüğü takdirde verilebilir²¹⁶. Kayba sebebiyet veren iş ve işlemin niteliği gereği zararın hesaplanmasının veya denkleştirilmenin yapılmasının mümkün olmadığı hallerde bu çözümün hakkaniyete uygun olduğu belirtilmektedir²¹⁷.

Hâkim şirketin payları satın almasına yönelik karar, ortak tarafından talep edilmişse çıkma, hâkim tarafından resen verilmişse çıkarma söz konusu olacaktır²¹⁸. Ancak, ister ortağın talebiyle ister hâkim tarafından resen verilmiş olsun, söz konusu hükümdeki gönderme nedeniyle hâkim şirketin payları satın almasına yönelik kararda ikinci fıkra hükümleri uygulanacaktır. Buna göre, ortaklar, payların varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun

²¹³ Okutan Nilsson, s.382.

²¹⁴ Okutan Nilsson, s.382-383.

²¹⁵ Sönmez, s.196.

²¹⁶ Okutan Nilsson, s.383.

²¹⁷ Okutan Nilsson, s.383.

²¹⁸ Çelik, Aytekin, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, Ankara, 2012 (Çıkarılma), s.84.

düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler.

2.6.1.3. Davanın Tarafları

2.6.1.3.1. Davacı

Hâkim şirketin TTK m.202/1'e göre payları satın almasına yönelik olarak açılacak olan davada, davacı sıfatı bağlı şirketin ortaklarına ait olacaktır. Ortak bu davada, hâkim şirketin hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde kullandığını, bu nedenle yerine getirmesi gereken denkleştirmeyi yerine getirmediğini veya buna yönelik süresi içinde bir istem hakkı tanımadığını ispatlamak durumundadır²¹⁹.

Şirketin zararlarının tazminine yönelik olarak açılacak olan tazminat davası ise bağlı şirketin ortakları veya alacaklıları tarafından açılmalıdır. Alacaklıların dava açabilmeleri için şirketin iflas etmiş olması gerekmektedir (TTK m.202/1-c). Görüldüğü gibi dava hakkı, bağlı şirkete tanınmamış, bunun yerine ortaklar ve şirket alacaklılarına bu olanak sağlanmıştır. Gerekçede de ifade edildiği gibi bunun sebebi hukuki gerçekliktir²²⁰. Zira bağlı şirketin hâkim şirkete karşı bu davayı açıp, haklarını talep edebilmesi gerçekçi değildir. Çünkü bağlı şirket yönetim kurulu, talimat altında çalışan, menfaatler çatıştığında, daima hâkim şirketin ve topluluğun menfaatlerini ön planda tutmak zorunda olan, aksi halde işini yitiren bir organdır²²¹. Ayrıca bağlı şirket yönetim kurulunu, hâkim şirket ve yönetim kurulu ile karşı karşıya getirmek doğru bir hukuk politikası olmayacaktır²²². Öte yandan, yönetim kuruluna dava açma görevi vermeyerek, kanun koyucunun bağlı şirketin yönetim kurulunu, dava açmamış olmaktan kaynaklanabilecek bir sorumluluktan kurtarmak istediği sonucuna da varılabilir²²³. Ancak hükümde her ne kadar açıkça ifade edilmemiş olsa da bağlı şirketin kendisinin de dava açması mümkündür²²⁴.

²¹⁹ Sönmez, s.196.

²²⁰ Gerekçe, m.202/1.

²²¹ Gerekçe, m.195.

²²² Gerekçe, m.202/1.

²²³ Eminoğlu, Cafer, Konzern / Gesellschaftengruppe, 2013 (Konzern), s.203.

²²⁴ Bilgili/Demirkapı, s.130; Şener, s.179; Eminoğlu, Konzern, s.203.

2.6.1.3.2. Davalı

Payların satın alınması davasında işin doğası gereği davalı sıfatına hâkim şirket sahip olacaktır. Tazminat davasından farklı olarak hâkim şirketin kayba sebep olan yönetim kurulu üyelerinden böyle bir talepte bulunulamayacaktır. Ancak burada akla şöyle bir soru gelmektedir. Acaba hâkim, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüm olarak bağlı şirketin kayba uğramasına sebep olan hâkim şirket yönetim kurulu üyelerinin bağlı şirketin davacı ortaklarının paylarını satın almasına hükmedebilecek midir? Kanaatimizce bu soruya olumlu cevap verilmesi mümkün olmamalıdır. Zira böyle bir durumun kabulü anayasa ile teminat altına alınmış mülkiyet hakkına ağır bir ihlal oluşturacaktır.

Şirketin zararlarının tazminine yönelik olarak açılacak tazminat davası ise hem hâkim şirkete hem de onun kayba sebebiyet veren yönetim kurulu üyelerine karşı açılabilir.

2.6.1.4. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme

Hâkim şirketin payları satın almasına yönelik olarak açılacak davada ikinci fıkra yapılan atıf nedeniyle iki yıllık zamanaşımı süresi geçerli olacaktır²²⁵. Kanaatimizce bu iki yıllık zamanaşımı süresi işlemin yapıldığı faaliyet yılı sonunda başlayacaktır. Doktrindeki bir görüşe göre ise zamanaşımı süresi TTK m.202/1-e bendinde TTK m.560'a yapılan yollama nedeniyle, davacının, zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren 2 ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren 5 yıl olacaktır²²⁶. Ancak hükümdeki "istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse, tazminat yerine bu *maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre*, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına... karar verebilir" ifadesinden de açıkça anlaşıldığı üzere kanun koyucunun amacı payların satın alınması davasında ikinci fıkra hükümlerinin uygulanmasıdır. Bu nedenle yazarın bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Kanaatimizce TTK m.202/1-e de zamanaşımına yönelik olarak yapılan bu atıf yalnızca tazminat davası için geçerli olmalıdır.

²²⁵ Sönmez, s.196.

²²⁶ Develi, s.471.

TTK m.202/1'e göre açılacak dava, hâkim şirketin merkezinin bulunduğu yerde, hâkim şirketin merkezinin yurt dışında bulunması halinde ise bağlı şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılmalıdır.

2.6.2. TTK m.202/2'de Düzenlenmiş Olan Çıkma Hakkı

2.6.2.1. Genel Olarak

TTK m.202/2'de bağlı şirket ortaklarının paylarının satın alınmasını talep yoluyla şirketten çıkma hakkını kullanabilecekleri diğer bir hal düzenlenmiştir. Söz konusu fıkraya göre, "*hâkimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerde, genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçiren veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri; hâkim teşebbüsten, zararlarının tazminini veya paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler*". Böylece bağlı şirket ortaklarına, açıkça anlaşılır haklı bir sebebi bulunmayan, bağlı şirketin genel kurul ile yönetim kurulunun yapısal nitelikteki kararlarına karşı tazminat ve paylarının satın alınmasını talep hakkı tanınmıştır²²⁷. Başka bir deyişle, hâkimiyetin kullanılması sebebiyle bağlı şirkette yapılan bazı işlemlere muhalif olan pay sahipleri, muhalif oldukları işlemin doğurduğu zararların giderilmesini isteyebilecekleri gibi, kendi paylarının şirket tarafından satın alınmasını da dava edebilirler²²⁸.

Hükümde örnek olarak sayılmış kararlar incelendiğinde bunların kural olarak genel kurulun devredilmez yetkilerine giren işlemler olduğu görülecektir²²⁹. Ancak dikkat edilmelidir ki, her türlü genel kurul kararı değil, şirketin sermaye yapısını, türünü, mali durumunu veya varlığını etkileyecek önemdeki genel kurul kararları ile

²²⁷ **Eminoğlu**, Kurumsal Yönetim, s.171.

²²⁸ **Gerekeç**, m.202/2.

²²⁹ **Şener**, s.181.

önemli esas sözleşme değişiklikleri hükmün kapsamına girecektir²³⁰. Hükümde “*genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçirten veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri*”nin zararlarının tazminini veya paylarının satın alınmasını talep edebilecekleri düzenlenmiştir. Buna göre, yönetim kurulunun bazı kararları da ortakların söz konusu hükümde belirtilen davaları açmalarına sebep olabilecektir. Ancak, hükmün kapsamına giren yönetim kurulu kararları, şirket işlerinin idaresine ilişkin olanlar değil, kural olarak genel kurul tarafından alınması gereken, fakat kanun, esas sözleşme veya genel kurul tarafından verilecek yetki ile yönetim kurulu tarafından da alınabilecek olan yapısal nitelikteki kararlardır²³¹. Hükümün kapsamına bazı yönetim kurulu kararlarının alınmasındaki asıl amaç, aslında genel kurulun yetkisine giren bu nitelikteki yapısal işlemlerin, sırf yönetim kurulu tarafından karara bağlandığı için hükmün kapsamın dışında kalmasına engel olmaktır²³².

Türk hukukunda yeni olan bu dava, hâkimiyetin kullanılması karşısında azınlıkta kalan ve hâkimiyetin kullanılış biçimine karşı çıkan pay sahiplerine şirketten çıkış imkânı vermektedir²³³. Talep ve davanın şartı, karşı çıkılan işlemin bağlı şirket yönünden açıkça anlaşılabilir bir haklı sebebin bulunmamasıdır²³⁴. Başka bir deyişle, hâkim şirket tarafından bağlı şirkete aldırılan, hükümde belirtilen nitelikteki kararlar için haklı sebepler bulunmalıdır. Aksi takdirde, ortaklar, tazminat davası açarak hâkim şirketin zararlarını tazmin etmesini ya da paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yönteme göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler. Hangi durumlarda haklı sebebin var olacağına gelecek olursak, işlemin bağlı şirketin menfaatine olduğu durumlarda işlemin yapılmasında haklı sebebin bulunduğu kabul edilmesi gerektiği ifade

²³⁰ Şener, s.181; Okutan Nilsson, s. 299. “Önemli esas sözleşme değişikliği” kavramının içine hangi değişikliklerin girip hangilerinin girmeyeceği hususunda ayrıntılı açıklamalar için lütfen bakınız; Okutan Nilsson, s.300-302.

²³¹ Okutan Nilsson, s.305.

²³² Okutan Nilsson, s.305.

²³³ Gerekeç, m.202/2.

²³⁴ Gerekeç, m.202/2.

edilmektedir²³⁵. Yine doktrinde, alınan kararın bağlı şirketin malvarlığında bir azalma meydana getirmesi durumunda haklı sebebin olmadığı belirtilmektedir²³⁶.

TTK m.202/2’de düzenlenen bu dava haklarını kullanabilmek için davanın açılmasından önce yerine getirilmesi gereken bazı işlemler bulunmaktadır. Buna göre, ortağın söz konusu hükümde düzenlenmiş olan tazminat ve payların satın alınması davalarını açabilmesi için genel kurul kararına ret oyu verip tutanağa geçirtmesi veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz etmesi gerekmektedir. Bu işlemlerin açılacak davanın dava şartı olarak nitelendirilebilecekleri ifade edilmektedir²³⁷. Zira bu koşullar sağlanmadıkça, TTK m.202/2’ye göre dava açılmayacaktır²³⁸.

TTK m.202/3’e göre, TTK m.202/2 uyarınca dava açılınca, davacıların muhtemel zararlarını veya payların satın alma değerini karşılayan tutardaki paranın teminat olarak, mahkemece belirlenecek bir bankaya mahkeme adına yatırılmasına karar verilir. Teminat yatırılmadığı sürece genel kurul veya yönetim kurulu kararına ilişkin hiçbir işlem yapılamaz. Burada teminatı hâkim şirketin yatıracığına ve teminatın talebe bağlı olmayıp, hâkim tarafından resen hükmedileceğine dikkat edilmelidir²³⁹.

Konunun daha iyi anlaşılması için kısaca, TTK m.202/1 ve 202/2 arasındaki farklılıklara değinilmesi faydalı olacaktır.

- TTK m.202/1 uyarınca *ortaklar ve alacaklılar şirketin uğradığı zararın tazmin edilmesi için hâkim ortaklığa ve onun kayba sebebiyet vermiş yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açarlar*. TTK m.202/2’ye göre ise, yalnızca *ortaklar kendi zararlarının tazmini ve payların satın alınması için dava açarlar*²⁴⁰.
- TTK m.202/1’deki davaların açılması için hükümde öngörölmüş nitelikte işlemlerin yapılması ile bağlı şirketin kayba uğraması ve bu

²³⁵ Okutan Nilsson, s.310.

²³⁶ Eminoğlu, Konzern, s.206.

²³⁷ Sönmez, s.197.

²³⁸ Şener, s.182.

²³⁹ Şener, 183; Okutan Nilsson, s.400.

²⁴⁰ Eminoğlu, Konzern, s.207.

kaybın denkleştirilmemesi yeterlidir. Ancak ortakların TTK m.202/2 uyarınca dava açılabilmesi için hükümde belirtilen yapısal nitelikteki kararların alınmasında haklı bir sebebin bulunmaması yeterli olmayıp, ayrıca ortakların genel kurul veya yönetim kurulunun bu kararlarına *itiraz etmesi* gerekmektedir.

2.6.2.2. Çıkma Hakkı

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde TTK m.202/2’de düzenlenmiş olan çıkma hakkının şartlarını şöyle sıralayabiliriz;

- Hükümde belirtilen niteliklerde genel kurul veya yönetim kurulu kararı alınmalı,
- Bu kararlar hâkimiyetin uygulanması sonucu alınmalı ve açıkça anlaşılır bir haklı bir sebebe sahip bulunmamalı,
- Genel kurul kararına ret oyu verilip tutanağa geçirilmeli veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz edilmeli,
- Hâkim şirkete karşı payların satın alınmasına yönelik olarak dava açılmalıdır²⁴¹.

TTK m.202/2’de tazminat davasıyla birlikte seçimlik olarak düzenlenmiş olan paylarının satın alınması talebi açısından en çok önem arz eden husus payın değerinin nasıl belirleneceğidir. Söz konusu hükme göre, payların değeri, *varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle* göre belirlenecektir. Böylece, payın değeri belirlenirken, asgari değer borsa değeri olacağı, ancak borsa değerinin bulunmaması veya hakkaniyete uygun düşmemesi durumunda gerçek değer veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değer esas alınması gerektiği kabul edilmiştir²⁴². Borsa değerinin hakkaniyete uygun düşmemesi durumunda gerçek değer veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değer esas alınacağına yönelik düzenlemenin amacı, özellikle kriz anlarında, borsanın düşme eğiliminde bulunduğu durumlarda, payın değerinin borsa değerine

²⁴¹ Sönmez, s.193; Okutan Nilsson, s.299.

²⁴² Okutan Nilsson, s.410.

göre belirlenmesinin yaratabileceği hak kayıplarını önlemektir²⁴³. Payın değeri belirlenirken mahkeme kararına en yakın tarihteki veriler esas alınacaktır. Bir görüşe göre, payın değerinin mahkeme kararına en yakın verilere göre belirlenmesi, hakkaniyete uygun olmayan bazı sonuçlara yol açabilir²⁴⁴. Bu nedenle, bu görüşe göre, payın değeri konusunda hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınarak, tarafların manipülatif müdahaleleri sonucunda payın değerini azaltmaları veya artırmaları önlenebilir²⁴⁵.

Burada son olarak belirtmek gerekir ki, yukarıda açıklamaya çalıştığımız TTK m.202/1'de düzenlenmiş olan payların satın alınmasına dayalı olarak çıkma hakkından farklı olarak, TTK m.202/2'de düzenlenmiş olan çıkma hakkına hâkim resen karar veremeyecek, bunun için ortağın talebi gerekecektir. Aynı maddede düzenlenen bu iki çıkma hakkı arasında böyle bir ayrıma gidilmesi çelişkili bulunmakta ve bunun gerekçesi anlaşılammamaktadır²⁴⁶.

2.6.2.3. Davanın Tarafları

2.6.2.3.1. Davalı

TTK m.202/2 uyarınca, payların satın alınması ve tazminat davaları yalnızca bağlı şirket ortakları tarafından açılabilecektir. Burada bağlı şirket alacaklılarına tazminat davası açma hakkı tanınmamıştır. Ancak, söz konusu hükme dayanan davaları, tüm bağlı şirket ortakları değil, sadece genel kurul kararına ret oyu verip bunu tutanağa geçiren veya yönetim kurulunun kararlarına yazılı olarak itiraz eden ortaklar açabilecektir.

2.6.2.3.2. Davacı

TTK m.202/2 uyarınca açılacak payların satın alınması ve tazminat davalarında davalı sıfatına hâkim teşebbüs²⁴⁷ sahip olacaktır. TTK m.202/2'de

²⁴³ **Adalet Komisyonu Raporu**, m.202/2.

²⁴⁴ **Eminoğlu**, Konzern, s.206.

²⁴⁵ **Eminoğlu**, Konzern, s.206.

²⁴⁶ **Kendigelen**, s.186.

²⁴⁷ Hâkim teşebbüs ile ilgili ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız, **Susuz**, Kağan, Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2, s.269-278.

öngörülen davaların bağı şirket yönetim kurulu üyelerine karşı açılması mümkün değildir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasında davalı olarak hâkim şirket gösterilmişken, ikinci fıkrasında hâkim teşebbüsün gösterilmesi, başka bir deyişle aynı maddede düzenlenmiş bu iki husus hakkında, bu şekilde farklılıklar oluşturulmasının nedeni anlaşılammamaktadır. Zira ikinci fıkrada, hâkim teşebbüs davalı olarak gösterilirken var olan hukuki yarar, kanaatimizce birinci fıkrada da mevcuttur. Nasıl ki ikinci fıkradaki kararlar, hâkim şirket yerine bir gerçek veya tüzel kişinin bağı şirket üzerinde hâkimiyet kurması yoluyla alınabilecekse birinci fıkradaki işlemler de yine aynı koşullarda yaptırılabilir. Nitekim doktrinde de TTK m.202/1-a ve b bentlerinde ve devam eden maddelerdeki “hâkim şirket” terimlerinin değiştirilmesinin unutulduğu ifade edilmektedir²⁴⁸. Bu nedenle TTK m.202/1’deki davalı sıfatının hâkim teşebbüs olarak geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir.

2.6.2.4. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme

Tazminat veya payların satın alınmasını istem davası, genel kurul kararının verildiği veya yönetim kurulu kararının ilan edildiği tarihten başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar.

Bu davalarda yetkili olacak mahkeme ile ilgili özel bir hüküm öngörülmediğinden, yetkili mahkeme genel hükümlere göre davalının (tüzel kişi olması durumunda) merkezinin veya (gerçek kişi olması durumunda) ikametgâhının bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır²⁴⁹.

2.7. ÇIKMAYA KATILMA YOLUYLA ÇIKMA HAKKI

2.7.1. Genel Olarak

Limited şirkette ortağın şirketten çıkabileceği bir diğer yol da çıkmaya katılmadır. Çıkmaya katılma, 2005 tarihli “limited şirketler hukuku reformu” ile İsviçre Borçlar Kanunu’nda düzenlenmiş, oradan da TTK m.639 ile Türk limited

²⁴⁸ Kendigelen, s.186.

²⁴⁹ TTK m.202/2 açılacak davalarda, davalının hâkim teşebbüs olduğu düzenlenmiştir. Hâkim teşebbüs hâkim şirket olabileceği gibi gerçek veya tüzel kişide olabileceği için yetkili mahkemeyi belirlerken her iki durumu da göz önünde bulunduruyoruz.

şirketler hukukuna girmiştir²⁵⁰. Söz konusu maddeye göre, ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma istediği veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açtığı takdirde, müdür veya müdürler gecikmeksizin diğer ortakları bundan haberdar etmelidir. Bunun üzerine diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı andan itibaren bir ay içinde,

- Şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebep kendisi yönünden de geçerliyse, kendisinin de çıkmaya katılacağını müdürlere bildirmek,
- Açacağı bir dava ile haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak, hakkına sahiptir.

Çıkmaya katılma müessesesinin düzenlenmesinin amaçlarından biri çıkma hakkının dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılmasının önüne geçmektir²⁵¹. Zira ortaklardan biri çıkma hakkını diğer ortaklara karşı bir silah olarak kullanabilir. İşte çıkmaya katılma kurumu ile bu silah etkisiz hale getirilmiştir. Çünkü artık çıkma hakkının bu şekilde kötüye kullanılması durumunda diğer ortakların bazıları ve hatta tümü çıkmaya katılabilecek, bu da şirketi feshe kadar götürebilecektir²⁵². Yine çıkmaya katılma hakkının düzenlenmesi ile ortağın şirkete ait öz kaynaklardan faydalanmak amacıyla, ilk önce ayrılarak tek olmaktan dolayı haksız avantaj elde etmesi önlenmek istenmiştir²⁵³.

Çıkmaya katılmanın düzenlenmesindeki bir diğer amaç ise söz konusu maddede de açıkça ifade edildiği üzere, çıkan tüm ortakların, esas sermaye payları ile orantılı olarak, eşit işleme tabi tutulmalarını sağlamaktır. Kanunun böyle bir düzenlemeye gitmesindeki amaç, kullanılabilir öz kaynağın çıkan ortaklar arasında paylaştırılmasını sağlamaktır. Başka bir deyişle çıkmaya katılma kurumunun düzenlenmesiyle kullanılabilir öz kaynaklardan sadece tek bir ortağın yararlanması önlenmek istenmiş, hükümdeki “çıkan tüm ortaklar, esas sermaye payları ile orantılı olarak, eşit işleme tabi tutulurlar” hükmü ile bu amacın altı çizilmiştir. Bu nedenle,

²⁵⁰ **Tekinalp**, Ünal, Çıkmaya Katılma, Arslanlı Bilim Arşivi (Çıkmaya Katılma), s.1, www.arslanlibilimarsivi.com.

²⁵¹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.183; **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.2.

²⁵² **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.493; **Gözüyeşil**, Fevzi Fırat, Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Oğuz Kürşat Ünal’a Armağan, 2013, C.17, S.1-2, s.666-667.

²⁵³ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.183.

ayrılma akçesi ödenirken önce çıkma talebinde bulunan ortağın şirketin kullanılabilir kaynaklarından öncelikle yararlanacağı şeklindeki yorumlar çıkmaya katılma müessesinin amacı ve TTK m.639/3 ile bağdaşmaz²⁵⁴.

Çıkmaya katılma yenilik doğurucu bir haktır, kurucu etkiye sahiptir ve kabule bağlı değildir²⁵⁵. Kanunen emredici olarak tanınmış olan çıkmaya katılma hakkı bu niteliği gereği, esas sözleşme ile sınırlandırılmaz, kaldırılamaz²⁵⁶. Ancak kanaatimizce burada sözleşmesel çıkma hakkı ile haklı sebeplere dayalı çıkma hakkı arasında bir ayırım yapılması gerekir. Örneğin, yukarıda sözleşmesel çıkma hakkını açıklarken de değindiğimiz gibi sözleşmesel çıkma hakkının yalnızca belirli ortaklara tanınması da mümkündür. Böyle bir durumda çıkmaya katılma hakkı yine esas sözleşme ile kendilerine çıkma hakkı tanınan ortaklar tarafından kullanılabilirdir. Başka bir deyişle, esas sözleşme ile kendilerine çıkma hakkı tanınmamış olan diğer ortaklar sözleşmeye dayalı olan çıkmaya katılamamalıdır. Böylece kanaatimizce sözleşmesel çıkma hakkına katılmanın sınırlarını sözleşmedeki düzenlemeler oluşturacaktır²⁵⁷. Ancak haklı sebeplere dayalı çıkmaya katılmada ise durum farklıdır. Zira haklı sebeple çıkma hakkı gibi bu yolla yapılan çıkmaya katılma hakkının da esas sözleşmeyle sınırlandırılması veya kaldırılması mümkün değildir. Bu nedenle sözleşmesel çıkmaya katılmadan farklı olarak, haklı sebeplere dayanan çıkmaya katılma, belirli kişilere özgülenemeyeceği gibi sınırlandırılmaz veya kaldırılamaz.

Gerek sözleşmeye, gerekse haklı sebeplere dayalı olarak bir ortağın şirketten çıkarılması durumunda, çıkarılmaya katılma söz konusu olamayacaktır. Nitekim TTK m.639/4'te bu husus açıkta belirtilmiştir.

2.7.2. Çıkmaya Katılmanın Aşamaları

2.7.2.1. Geçerli Bir Çıkma Talebi veya Davası

Çıkmaya katılma için her şeyden önce geçerli bir çıkma talebi veya çıkma davasının bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, katılma ancak daha önce var olan çıkma talebi veya davası varsa mümkün olacaktır.

²⁵⁴ **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.3.

²⁵⁵ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.492; **Gözüyeşil**, s.667; **Eriş**, s.3959.

²⁵⁶ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.185; **Gözüyeşil**, s.667.

²⁵⁷ Aynı yönde, **Gözüyeşil**, s.667; **Şahin**, s.185; Karşı, **Pulaşlı**, Şirketler, s.1044.

Şirket sözleşmesine dayalı çıkma hakkına katılma için öncelikle çıkma talebinin geçerli olarak yapılması gerekmektedir. Sözleşmeye dayalı çıkma hakkının düzenlendiği TTK m.638'de çıkma bildirimine ve şartlarına ilişkin herhangi bir düzenleme öngörülmemiş, ancak bu hakkın kullanımının esas sözleşme ile belirli şartlara bağlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, katılma için geçerli bir çıkma talebinden bahsedilebilmesi için öngörülmüşse, esas sözleşmedeki hakkın kullanımına ve şekle ilişkin şartlara uyulması gerekecektir.

Çıkmaya katılma davası için ise bir çıkma davasının açılmış olması şeklen yeterli olacaktır²⁵⁸. Ancak burada karşımıza çözülmesi gereken başka bir sorun çıkmaktadır. Bu da çıkma davası ile çıkmaya katılma davası arasında nasıl bir ilişkinin olacağıdır. Başka bir deyişle, çıkma davasının reddedilmesinin çıkmaya katılma davasının da reddedilmesine neden olup olmayacağını belirlenmesi gerekmektedir.

Çıkma davasının kabul edilip, gerekli şartların sağlanmaması nedeniyle çıkmaya katılma davasının reddedilmesinde tartışma oluşturacak bir durum yoktur²⁵⁹. Zira çıkma davası değil çıkmaya katılma davası, çıkma davasına dayanılarak açılmaktadır. Burada tartışılması gereken asıl sorun, çıkmaya katılma davasının açılmasından sonra çıkma davasının reddedilmesi halinde ne olacağıdır²⁶⁰. Akla gelen ilk çözüm, çıkmaya katılma davası için her şeyden önce bir çıkma davasının bulunması gerektiğinden çıkmaya katılma davasının düşeceğidir. Nitekim doktrinde bir görüş, tam olarak bu konuya değinmese de çıkma davasından feragat edilmesi halinde çıkmaya katılma davasının düşeceğini belirterek çıkmaya katılmanın kaderini doğrudan çıkma davasına bağlamaktadır²⁶¹.

Çıkmaya katılma durumunda her dava, davayı açan ortak açısından ayrı ayrı ele alındığından, kanaatimizce bu kabul çıkmaya katılma kurumunun amacıyla çelişecektir. Zira aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere, çıkma davası ile çıkmaya katılma davasında dayanılan haklı sebepler farklı olabilecek, çıkma davası açan ortağın dayandığı sebep, haklı sebep niteliğinde kabul edilmezken, çıkmaya

²⁵⁸ Gözüyeşil, s.668.

²⁵⁹ Gözüyeşil, s.674.

²⁶⁰ Gözüyeşil, s.674.

²⁶¹ Tekinalp, Çıkmaya Katılma, s.6.

katılma davasını açan ortağın ileri sürdüğü sebep, ona çıkma hakkının tanınmasına sebep olabilecektir. Bu nedenle çıkmaya katılma davasının kaderini bu kadar sıkı şekilde çıkma davasına bağlamak usul ekonomisi ilkesine aykırılık oluşturacak ve zaten oldukça uzun olan yargılama sürelerinin daha da uzamasına neden olacaktır²⁶². Zira çıkma davasının reddedilmesi nedeniyle çıkmaya katılma davası düşen ortak, kendisi için ortaklık ilişkisine çekilmez hale getiren haklı sebebe dayanarak bir çıkma davası açabilecektir. Bu da çıkmaya katılma davası açtığında izlediği usul ile ilgili aşamaları tekrar yerine getirmesine sebep olacaktır. Bu gerekçelerle bizimde katıldığımız görüşe göre, çıkma davası reddedilse de çıkmaya katılma davasının ayrı bir çıkma davası gibi yürütülerek sonuçlandırılması gerekecektir²⁶³.

2.7.2.2. Çıkma Talebi veya Davasının Diğer Ortaklara Bildirilmesi

Ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma istediği veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açtığı takdirde, müdür veya müdürler gecikmeksizin diğer ortakları bundan haberdar etmelidir (TTK m.639). Kanun sözü konusu madde ile müdürlere bildirim yükümlüğü getirmiştir. Bildirim yalnızca çıkma talebini değil, çıkma gerekçesini, çıkmaya katılma için kanunun tanıdığı süreyi de içermelidir²⁶⁴. Hükümde bir şekil şartı öngörülmediği için bildirim herhangi bir şekle bağlı değildir. Ancak doktrinde ispat kolaylığı için yazılı olarak yapılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir²⁶⁵. Zira ortakların çıkmaya katılma hakkını kullanabilecekleri bir aylık süre bu bildirimle başlar. Ayrıca kanunun kendilerine yüklediği bu yükümlülüğü yerine getirmemek müdürlerin sorumluluğuna neden olur. Bu nedenle sorumluluktan kurtulmak isteyen müdürlerin bu bildirimini yaptıklarını ispat etmeleri gerekir. Doktrinde bildirim yapılmasının, müdürlerin sorumluluğunun yanında sözleşmeye dayalı çıkma hakkının butlanına, haklı sebeplere dayanan çıkma davasının bozulmasına neden olacağı ifade edilmektedir²⁶⁶.

²⁶² Aynı yönde, **Gözüyeşil**, s.674.

²⁶³ **Gözüyeşil**, s.674-675.

²⁶⁴ **Gözüyeşil**, s.668.

²⁶⁵ **Bilgili/ Demirkapı**, s.768; **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.493; **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.6; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.183.

²⁶⁶ **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.6.

Söz konusu maddede müdürlerin bildirimini “*gecikmesizin*” yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu ifade ile kastedilen bildirim derhal ve dürüstlük kuralına göre yapılabileceği ilk fırsatta yapılmasıdır²⁶⁷.

2.7.2.3. Çıkmaya Katılma İradesi

Diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde;

- Şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebep kendisi yönünden de geçerliyse, kendisinin de çıkmaya katılacağını müdürlere bildirmek,
- Açacağı bir dava ile haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak, hakkına sahiptir (TTK m.639/2).

Müdürler bildirim yapmadan bir aylık süre başlamayacaktır²⁶⁸. Ancak çıkma talebini veya davasını bildirim dışında başka bir yolla öğrenen ortağında çıkmaya katılma hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir²⁶⁹. Bir aylık süre, çıkmak isteyen dışındaki ortakların şirketin geleceğini esaslı bir şekilde incelemesine olanak sağlamak amacıyla getirilmiştir²⁷⁰.

Bir aylık süre hak düşürücüdür²⁷¹. Bu nedenle sürenin geçirilmesi durumunda artık çıkmaya katılma hakkı kullanılamaz. Böylece diğer ortaklar kullanılabilir öz kaynaklardan eşit olarak faydalanma imkânını kaybederler. Ancak ortağın sözleşmeye veya haklı sebeplere dayanan çıkma hakkını kullanabileceği açıktır.

Kendisini, çıkma talep eden veya çıkma davası açan ortaklarla aynı konumda gören ortaklara çıkmaya katılma hakkı tanınmıştır (TTK m.639)²⁷². Diğer bir deyişle, çıkmaya katılma hakkı tüm ortakların değil, dayanılan sebep kendisi yönünden de geçerli olan ortakların kullanabileceği bir hak olarak düzenlenmiştir. Söz konusu madde uyarınca, çıkmaya katılma sözleşmesel çıkma hakkına ya da haklı sebeple çıkma davasına dayanabilecektir.

²⁶⁷ **Gözüyeşil**, s.668.

²⁶⁸ **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.6.

²⁶⁹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.187.

²⁷⁰ **Şener**, s.720.

²⁷¹ **Eriş**, s.3960; **Gözüyeşil**, s.670; **Şahin**, s.187; **Dal**, s.159; **Altaş**, Limited Şirketler, s.185.

²⁷² **Gerekçe**, m.639.

“Şirket sözleşmesinde öngörülen **haklı sebep** kendisi yönünden de geçerli olan ortak, müdürlere yapacağı bir bildirimle çıkmaya katılma talep edebilecektir” (TTK m.639/2-a). Hükmün lafzında, haklı sebep kavramının kullanılması nedeniyle, sözleşmeye dayanan çıkmaya katılmanın, yalnızca haklı sebeplere özgü olduğu düşünülebilir. Ancak sözleşmeyle çıkma hakkı tanınması durumunda, hakkın kullanılması bazı sebeplerin gerçekleşmesine bağlanmışsa, bu sebeplerin haklı sebep niteliğinde olması gerekmez. Ortağın sözleşmeye dayalı olarak şirketten çıkabilmesi için gerekli olan, sadece sözleşmede öngörülen bu sebeplerin gerçekleşmesidir. Bu nedenle doktrinde buradaki “haklı sebep” ifadesinin “çıkma sebebi” olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir²⁷³. Zira aksini kabul, çıkma hakkının dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılmasını önlemek ve ayrılma akçesinin eşit işlem ilkesine uygun olarak paylaşılmasını sağlamak amacıyla kabul edilmiş olan çıkmaya katılma kurumunun uygulama alanının oldukça daralmasına hatta bu kurumun adeta haklı sebeple çıkma davasına özgülenmesine neden olabilecektir.

Çıkma davasında ileri sürülen haklı sebeplerin kendisi içinde geçerli olduğunu düşünen ortak bir dava açarak çıkmaya katılabilecektir (TTK m.639/2-a).

Bu noktada belirlenmesi gereken bir husus da çıkmaya katılma için aynı şirket sözleşmesi hükmüne veya aynı haklı sebebe dayanılmasının gerekli gerekmeyeceğidir. Diğer bir deyişle, çıkmaya katılma hakkının, başka bir sözleşme hükmüne veya haklı sebebe dayanılarak kullanılabilip kullanılmayacağı da konumuz açısından önem arz etmektedir. Gerekçede bu hususun cevabının yargı kararları ve öğretiyeye bırakıldığı belirtilmiştir²⁷⁴.

Doktrinde ise çıkmaya katılma için önemli olan hususun, aynı sözleşme hükmüne veya haklı sebebe dayanmak değil, ortağın çıkmasını sağlayacak herhangi bir sözleşme hükmünün veya haklı sebebin bulunması olduğu ifade edilmektedir²⁷⁵. Bu nedenle, çıkmaya katılma için diğer bir sözleşme hükmüne veya haklı sebebe dayanılabileceği kabul edilmektedir²⁷⁶.

²⁷³ **Kendigelen**, s.490, dn.115; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.186.

²⁷⁴ **Gerekçe**, m.639.

²⁷⁵ **Pulaşlı**, Şerh, s.2068; **Şener**, s.721; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.186-187.

²⁷⁶ **Gözüyeşil**, s.671-673; **Bilgili/Demirkapı**, s.769; **Tekinalp**, Çıkmaya Katılma, s.4-5; **Pulaşlı**, Şerh, s.2068; **Şener**, s.721; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.186-187.

2.7.2.4. Çıkmaya Katılma Hakkının Kullanılması

Şirket sözleşmesinde öngörülen çıkma sebebi kendisi yönünden de geçerli olan ortak, bir ay içerisinde çıkmaya katılacağını müdürlere bildirmelidir. Ortağın şirket sözleşmesine dayalı olarak çıkmaya katılabilmesi için usulen, yapması gereken tek şey, müdürlere yapacağı bu bildirimdir. Ancak ortağın haklı sebeplere dayanan çıkmaya katılması için bir dava açması gerekir. Bu noktada açılacak çıkmaya katılma davası ile daha önce açılmış olan çıkma davası arasında nasıl bir bağlantı olacağının saptanması gerekir.

Çıkmaya katılma davasının açılması durumunda, daha önce açılan bir dava yanında, bir başka ortak kendi davasını açmakta ve davalar birlikte görülmektedir. Bu nedenle bizim de katıldığımız görüşe göre, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmaktadır²⁷⁷. Zira çıkmaya katılma durumunda her dava, davayı açan her bir ortak yönünden ayrı ayrı ele alınacak, ancak davalara ilişkin tahkikat aşaması birlikte yürütülerek dava ve usul ekonomisi sağlanacaktır. Bu nedenle çıkmaya katılma davasının tüm özellikleri ihtiyati dava arkadaşlığına uymaktadır²⁷⁸. Böylece ortak, ayrı bir çıkma davası açmak yerine, gerek usul ekonomisinden gerekse kullanılabilir öz kaynaklardan eşit olarak yararlanmak için daha önce açılmış olan bir çıkma davasının yanında çıkmaya katılma davası açmayı tercih etmektedir. Dolayısıyla bu hakkın tanınmasıyla kanun koyucu hem menfaatler dengesine hem de usul ekonomisine uygun bir çözüm oluşturmuştur²⁷⁹.

²⁷⁷ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.184.

²⁷⁸ İhtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu durumlarda, bu kişilerden her biri ayrı ayrı dava açabileceği gibi, dilerlerse birlikte dava açabilirler. İhtiyari dava arkadaşlığında dava arkadaşı sayısı kadar dava vardır. Bu nedenle her davacı için ayrı ayrı yargılama giderine ve avukatlık ücretine hükmedilmelidir. 21.HD, E.2012/17265, K.2013/4872, T.8.03.2013, İstanbul Barosu Dergisi, C.87, S.5, Y.2013, s.599.

²⁷⁹ **Pulaşlı**, Şerh, s.2067; **Bilgili/ Demirkapı**, s.768.

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN ORTAĞI ÇIKARMASI

1. ÇIKARMA HAKKI

Limited şirketin hukuki yapısı ve bir sermaye şirketi olarak nitelendirilmesine rağmen, iç ilişkide şahıs şirketlerine özgü nitelikler taşımasının kanun koyucu tarafından göz ardı edilmediği, bu nitelikler de göz önünde bulundurularak diğer sermaye şirketlerinden farklı düzenlemelere gidildiği yukarıda belirtilmişti. İşte bu düzenlemelerden bir diğeri de limited şirkete tanınan çıkarma hakkıdır. Çıkarma, bir ortaktan, ortaklık haklarının kendi istek ve iradesi dışında alınması, şirketle ilişkisinin kesilmesi anlamına gelmektedir²⁸⁰. Böylece kişi unsurunun da son derece önemli olduğu limited şirkette, şirketin işleyişini olumsuz etkileyen ve devamlılığını tehlikeye düşüren ortağa karşı, limited şirkete çıkarma hakkı tanınarak, şirketi feshe kadar götürebilecek olan olumsuz süreç ve ekonomik zararlar önlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle çıkma hakkı gibi çıkarma hakkının da şirketin devamlılığına hizmet ettiği kabul edilmektedir²⁸¹.

Çıkarılma durumunda, ortağın mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediğine ayrıca dikkat edilmeli, anayasadaki sınırlar gözetilmelidir. Zira ortağın şirket üzerinde sahip olduğu sermaye payı da mülkiyet hakkının bir parçasıdır ve çıkarılma ile bu hak ortağın isteği dışında sona erecektir. Mülkiyet hakkının düzenlendiği AY m.35'e göre, *“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”* Bu nedenle çıkarma hakkı ancak kanunda belirtilen ve kamusal menfaatinin bulunduğu durumlarda kullanılmalıdır²⁸². Kanaatimizce burada kamusal menfaatten anlamamız gereken şirketin devamlılığıdır. Böylece şirketin devamlılığını sağlamak amacıyla kanunda düzenlenen durumlarda ortağın şirketten çıkarılması mülkiyet hakkının ihlali teşkil etmeyecektir.

²⁸⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.54.

²⁸¹ **Öztürk Dirikkan**, s.30; **Erdil**, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul, 2010, s.45; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.189;

²⁸² **Taşdelen**, s.208.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile sözleşmesel çıkarma hakkı düzenlenerek, doktrindeki bu hakkın varlığına ilişkin tartışmalara son verilmiştir. Böylece şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi halinde, bu sebepler şahsında gerçekleşen ortak veya ortaklar, mahkeme kararına gerek olmaksızın genel kurul kararı ile şirketten çıkarılabilecektir²⁸³. Yine sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmasa dahi haklı sebeplerin bulunması durumunda şirket, çıkarma davası açabilecektir. 6102 sayılı TTK ile getirilen bir diğer yenilik de haklı sebeple fesih davasında hâkimin davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilecek olmasıdır. Bunların yanında birleşme ve hâkim şirketin satın alma hakkına dayanan çıkarma hakları limited şirketler için de geçerli olacaktır.

1.1. HUKUKİ NİTELİĞİ

Çıkarılma ile ortak, çıkarıldığı şirkete katılmadan önceki durumuna dönmekte, şirket karşısında herhangi bir üçüncü kişi durumuna gelmektedir²⁸⁴. Bu nedenle çıkarma hakkı bozucu yenilik doğuran bir haktır²⁸⁵.

Çıkma hakkı gibi çıkarma hakkı da koruyucu nitelik taşımaktadır. Zira çıkma hakkıyla artık kendisinden şirkette kalması dürüstlük kuralına göre beklenemeyecek olan ortak, çıkarma hakkıyla ise, çıkarılacak ortak şirkette devam edecek olursa, işleyişi ve ekonomisi bozulacak olan şirket ve diğer ortaklar korunmuş olacaktır. Bu nedenle, kanundan doğan birer hak olarak, çıkma ve çıkarma birbirlerini karşılamakta, ortak ve şirket yönünden karşılıklı hak eşitliği sağlanmış olmaktadır²⁸⁶.

1.2. BENZER KAVRAMLAR

1.2.1. Şahıs Şirketlerinde Benzer Kavramlar

Kişisel unsurların ön planda olduğu şahıs şirketlerinde, ortakların kişiliklerinden kaynaklanan bazı hususlar şirketin feshine neden olabilmektedir. İşte kanun koyucu bu şirketlerde çıkarma kurumunu düzenleyerek, ortağın kendisinin sebep olduğu nedenlere dayanarak şirketin devamlılığını tehlikeye sokmasını

²⁸³ Çelik, s.77.

²⁸⁴ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 5; Öztürk Dirikkan, s.19; Erdil, s.45.

²⁸⁵ Taşdelen, s.207; Erdil, s.45;

²⁸⁶ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.54.

önlenmeye çalışmış, devam etme arzusunda olan diğer ortaklarla, şirketin varlığını korumayı amaçlamıştır²⁸⁷.

Adi şirkette ortağın çıkarılması “Ortaklıktan çıkma ve çıkarılma” başlığı altında Türk Borçlar Kanunu’nun 633’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu adi şirketten çıkma ve çıkarmayı ayrı başlıklar altında düzenlemek yerine 633. maddede birlikte düzenlemeyi ve aynı koşullara bağlamayı tercih etmiştir. Bu nedenle yukarıda adi şirketlerden çıkmaya ilişkin olarak yapılan açıklamalar burada da geçerli olacaktır²⁸⁸.

Kollektif şirkete bakıldığında ise kanun koyucunun ortağın şirketten çıkarılması ile ilgili kapsamlı düzenlemelere gittiği görülür. Aslında, birbirine sınırsız ve müteselsil sorumlulukla bağlanmış olan kollektif şirket ortakları için gerek çıkma gerekse çıkarma kurumu akde vefa prensibinin ihlali sonucunu doğuracaktır²⁸⁹. Ancak kanun koyucu, tek bir ortağın şahsından doğan nedenler yüzünden şirketin feshini önlemek amacıyla, şirket sözleşmesinde bu yönde özel hüküm bulunmasa dahi, bazı durumlarda şahsında fesih sebebi gerçekleşen ortağın şirketten çıkarılmasını öngörmüştür. Bu durumlar; ortağın iflas etmesi (TTK m.254), ortağın fesih bildiriminde bulunması (TTK m.256), ortağın kişisel alacaklısının şirketin süresinin uzatılmasına itiraz etmesi (TTK m.256/2), ortağın kişisel alacaklısının fesih bildiriminde bulunması (TTK m.256/2) ve haklı sebeplerle çıkarmadır (TTK m.255). Dikkat edilmelidir ki, burada sayılan tüm sebepler TTK m.243/1’de TBK m.639 ve 640’a yapılan atıflar nedeniyle birer fesih sebebidir. Ancak kanun koyucu, şirketin, ortaklardan birine ilişkin bir nedenle sona erme tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı bu durumlarda, diğer ortaklara, o ortağı çıkararak şirketin ve işletmenin bütünlüğünü koruma olanağını vermiştir²⁹⁰. Kanunda düzenlenen bu çıkarma sebeplerinin yanında emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla, sözleşme ile yeni çıkarma sebepleri de kabul edilebilecektir²⁹¹.

²⁸⁷ **Çelik**, Çıkarılma, s.71.

²⁸⁸ Lütfen bkz, Birinci Bölüm, I, B, 1.

²⁸⁹ **Baştuğ**, İrfan, Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, 1971, S.6, (Kollektif Şirket) s.803.

²⁹⁰ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.137.

²⁹¹ **Çamoğlu**, Kollektif Ortaklık, s.137, dn.1; **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp), s.142; **Çelik**, Çıkarılma, s.74.

1.2.2. Sermaye Şirketlerinde Benzer Kavramlar

Sermaye şirketlerinin en karakteristik örneği olan anonim şirkete bakıldığında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile çıkarılma hakkına ilişkin yeni düzenlemeler getirildiği görülür. Tamamen pay kavramı üzerine kurulmuş olan, kişisel unsurların önem taşımadığı anonim şirkette pay sahiplerinin tek borcu sermaye koyma borcudur²⁹². Bu borcun yerine getirilmemesinin müeyyideleri de kanunla öngörüldüğünden 6762 sayılı TTK’ da pay sahibinin çıkarılması ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktaydı. Sermaye borcunun zamanında yerine getirilmemesinin müeyyidelerinden en etkilisi ise şüphesiz ıskattır. Iskat, pay sahibinin sermaye borcunu ödemesinde temerrüde düşmesi halinde, karşılıkları tamamen ödenmeyen paylara ilişkin olarak, pay sahibi sıfatının, sahibinin aksi yöndeki iradesine rağmen elinden alınarak, yerine bir başkasının ortak olarak alınması olarak tanımlanabilir²⁹³. Iskat kararı yönetim kurulu tarafından alınır. 6102 sayılı TTK m.483 ile de düzenlenmiş olan ıskat doktrinde “*çıkartılma benzeri hal*” olarak nitelendirilmektedir²⁹⁴. Zira ıskat ile çıkartılma hem hukuki amaçları hem de doğurdukları sonuçlar açısından birbirinden farklıdır. Gerçekten kanun koyucunun ıskatı düzenlemedeki amacı sermaye koyma borcunun yerine getirilmesini sağlamakken, çıkarmada şirketin feshini önlemektir²⁹⁵. Yine çıkarma ile şirket ile ortak arasındaki ortaklık ilişkisi sona ererken, ıskatta pay sahibi sadece ödemede temerrüde düştüğü paylarla ilgili olarak pay sahipliği sıfatını kaybedecektir²⁹⁶. Başka bir deyişle, ıskat müeyyidesi her zaman pay sahipliğinin yitirilmesi sonucunu doğurmayacaktır. Iskat ile çıkarma arasındaki kanaatimizce en önemli farklılık ise çıkarma sonucunda ayrılma payının ödenmesidir. Zira ıskatta böyle bir ödeme söz konusu olmayacak, hatta pay sahibi yaptığı kısmi ödemelerden dahi yoksun bırakılacaktır²⁹⁷. Ayrıca mütemerrit pay sahibinin, yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumluluğu devam edecektir.

²⁹² **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.328; **Bozgeyik/Karahan**, s.687.

²⁹³ **Çelik**, Çıkartılma, s.95;

²⁹⁴ **Çelik**, Çıkartılma, s.95-96.

²⁹⁵ **Değirmenci**, Cenker, Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul, 2006, s.19.

²⁹⁶ **Değirmenci**, s.19.

²⁹⁷ **Şenocak**, Kemal, Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.1-2, s.285.

6762 sayılı TTK m.529²⁹⁸ ile limited şirkette sermaye borcunu ödemede temerrüde düşülmesi çıkarma sebebi olarak düzenlenmişti. 6102 sayılı TTK m.585 ise esas sermaye pay bedellerinin ifa edilmemesi durumunda anonim şirketlere ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını öngörmüştür. Buna göre sermaye borcunu ödemede temerrüde düşen ortak hakkında TTK m.482 ve m.483 hükümleri uygulanacaktır. Bu hükümlere göre, ortağa uygulanacak en ağır müeyyide ıskat olacaktır. İskat ise her durumda ortaklığın sona ermesini gerektirmez. Ortak yalnızca ödemede temerrüde düştüğü paylardan yoksun kalacak, ödediği paylar için şirkete ortak olmaya devam edecektir. Ayrıca çıkarma hallerinden farklı olarak ıskat sonucunda ortağa ayrılma payı ödenmeyecektir.

Sosyal ve ekonomik alandaki gelişmeler şirketler hukukunda yeni düzenlemelerin öngörülmesi ihtiyacını doğurmuş, bu ihtiyaçlara cevap vermek isteyen kanun koyucu bu alanda yeni düzenlemeler getirmiştir. Böylece 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz ile anonim şirkette çıkarma kurumunun uygulanması sonucunu doğuran çeşitli düzenlemeler kabul edilmiştir. Bunlar, haklı sebeple feshe (TTK m.531), birleşme sözleşmesinde yalnızca ayrılma akçesinin düzenlenmesine (TTK m.141/2) ve şirketler topluluğunda hâkim şirketin azlığın paylarını satın almasına dayanan çıkarma (TTK m.208) halleridir.

TTK m.531 ile Türk hukukunda ilk defa anonim ortaklığın haklı sebeple feshi düzenlenmiştir. Hükme göre, sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri mahkemeden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilecektir. Diğer deyişle, anonim şirketlerde haklı sebeple fesih davası açma hakkı azlığa tanınmıştır. Hâkim, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir

²⁹⁸ II - TEMERRÜT:

I. ŞİRKETTEN ÇIKARMA:

Madde 529 - Sermaye koyma borcunu tayin edilen müddet içinde yerine getirmiyen ortak, temerrüt faizini ve şirket mukavelesine cezai bir şart konmuşsa bunu da ödemekle mükelleftir.

Noter marifetiyle ve on beş günden aşağı olmamak üzere tayin edilecek müddetlerle iki defa yapılan ihtara rağmen sermaye koyma borcunu ödemiyen ortak şirketten çıkarılabilir.

Çıkarılan ortağın ödemediği borçtan dolayı mesuliyeti eskisi gibi devam eder.

diğer bir çözüme karar verebilir. Limited şirket ile anonim şirketin haklı sebeple feshini düzenleyen hükümler arasındaki tek fark, anonim şirkette hakkın azlık tarafından kullanılabilmesidir. Bu nedenle aşağıda limited şirkete ilişkin olarak yapılan açıklamalar anonim şirket için de geçerli olacaktır²⁹⁹.

Birleşmeye ve şirketler topluluğuna dayanan çıkarma halleri kanunda tüm şirketleri kapsar nitelikte düzenlendiğinden limited şirket için yaptığımız açıklamalar anonim şirket için de geçerli olacaktır³⁰⁰.

Burada son olarak belirtmek gerekir ki diğer şirketlerden farklı olarak anonim şirkette sermayeyi koruma ilkesi gereği sözleşmesel çıkarma hakkının düzenlenmesi mümkün değildir³⁰¹. Zira bu durumlarda hem ortak için hem de şirket için ortaklık ilişkisi sona erecek, ortağa şirket tarafından ayrılma akçesinin ödenmesi gerekecektir. Yine anonim şirkette şahıs şirketleri ve limited şirketten farklı olarak kişisel unsurlar önem taşımadığı ve pay devri kolay olduğu için kanunda haklı sebeple çıkarma müessesesine yer verilmemiştir³⁰².

2. ÇIKARMA HALLERİ

2.1. ŞİRKET SÖZLEŞMESİNE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI

2.1.1. Çıkarma Hakkının Sözleşmede Düzenlenmesi

6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nun çıkma ve çıkarmayı birlikte düzenlediği 551. maddesinde, sözleşmeye dayalı çıkma hakkı düzenlendiği halde, çıkarma hakkına ilişkin benzer bir hüküm öngörülmemiştir. Bu durum da doktrinde, şirket sözleşmesi ile çıkarma hakkının düzenlenebilir düzenlenemeyeceği konusunda fikir ayrılıklarının doğmasına sebep olmuştur³⁰³. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 640. maddesi ile şirket sözleşmesinde bir ortağın genel kurul kararıyla şirketten çıkarılmasına dair sebepler öngörülebileceği kabul edilerek bu konudaki fikir

²⁹⁹ Lütfen bkz; İkinci Bölüm, II, C.

³⁰⁰ Lütfen bkz; İkinci Bölüm, II, D- E.

³⁰¹ **Çelik**, Çıkarılma, s.82.

³⁰² **Çelik**, Çıkarılma, s.82.

³⁰³ Düzenlenebileceği yönünde, **Öztürk Dirikkan**, s.51-52; Düzenlenemeyeceği yönünde, **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, 62-63.

ayrılıklarına son verilmiştir. Böylece şirket sözleşmesinde öngörölmüş sebeplerin gerçekleşmesi halinde, ortak, mahkemeye başvurulmasına gerek olmaksızın doğrudan genel kurul kararıyla şirketten çıkarılabilecektir. Bu suretle kanun koyucu bir taraftan şirkete, kendisi yönünden önemli olan sebeplerin varlığında, şahsında bu sebepler gerçekleşen ortağı şirketten çıkarma ve istediği ortamı yaratma hakkı tanımayı, diğer taraftan da ortaklar açısından hukuk güvenliğini sağlamayı amaçlamıştır³⁰⁴. Zira ortaklar hangi hallerde şirketten çıkarılacaklarını bilerek hareketlerini ona göre ayarlayabilecektir³⁰⁵.

Çıkarma sebepleri şirket sözleşmesinde kuruluştta öngörölebileceği gibi sözleşme değişikliği ile de düzenlenebilecektir. Bir ortağın şirketten çıkarılma sebeplerinin sonradan şirket sözleşmesine konulabilmesine dair sözleşme değişikliği için şirket sermayesini temsil eden tüm ortakların genel kurul toplantısında oy birliği ile karar alması gerekir (TTK m.621/3).

Ortakların şirket sözleşmesine çıkarma sebepleri ile birlikte, çıkarma işlemlerinin nasıl yapılacağına ilişkin düzenlemeler de koyabilecekleri kabul edilmektedir. Örneğin, şirket sözleşmesine çıkarmanın, payın şirkete, ortaklardan birine veya üçüncü bir kişiye devri suretiyle gerçekleştirileceği yönünde hüküm konulması mümkündür³⁰⁶. Buradaki tek sınır, kanunun bu konuda düzenlemiş olduğu emredici düzenlemelerin ihlal edilmemesidir. Bu noktada örneğin, çıkarma sebebi ortaya çıktığı takdirde sözleşmesel çıkarmanın kendiliğinden gerçekleşeceği ya da çıkarma kararının yazılı olarak bildirileceği şeklinde hükümler konulamayacak, konursa geçersiz olacaktır. Zira aşağıda belirtileceği gibi, sözleşmesel çıkarma kararının genel kurul tarafından alınacağı ve bildirim noter aracılığıyla yapılacağı emredici olarak düzenlemiştir.

Şirket sözleşmesinde öngörülen sebeplerin çıkarma açısından haklı sebep niteliğinde olması gerekmemektedir. Bu noktada önemli olan, sözleşmedeki sebeplerin objektif ve adalete uygun, eşit işlem ilkesini ihlal etmeyen, herkes

³⁰⁴ **Gereke**, m.640/1.

³⁰⁵ **Gereke**, m.640/1.

³⁰⁶ **Bilgili/Demirkapı**, s.771; **Pulaşlı**, Şerh, s,2069-2070; **Öztürk Dirikkan**, s.50.

tarafından haklı görülebilecek nitelikte ve anlaşılabilir olmasıdır³⁰⁷. Dolayısıyla genel nitelik taşıyan çıkarma sebepleri geçerli olmayacaktır³⁰⁸. Bu nedenle, tarafların menfaatlerinin korunması bakımından çıkarmaya ilişkin sebepler tam olarak belirlenmeli, açık olmayan belirsiz tanımlamalar ise dar yorumlanmalıdır³⁰⁹. Bu kapsamda belirli bir sürenin dolması, belirli bir yaşa gelme, yurt dışına taşınma, sır saklama, yan edim yükümlülüklerinin ve rekabet yasağının ihlali gibi nedenler şirket sözleşmesinde çıkarma sebebi olarak öngörülebilecektir³¹⁰. Ancak ortaklar açısından tamamen kişisel sayılabilecek, şirket ilişkilerine hiçbir etkisi bulunmayan bir partiye, dine veya ırka mensup olma gibi nedenlerin çıkarma sebebi olarak öngörülmesi mümkün değildir³¹¹.

Burada son olarak değinilmesi gereken konu, koşulsuz çıkarmanın mümkün olup olmadığıdır. Acaba şirket sözleşmesi ile genel kurula koşulsuz yani herhangi bir sebep göstermeden ortağı şirketten çıkarma hakkı tanınabilecek midir? Bu soru doktrinde olumsuz cevaplanmaktadır³¹². Kanaatimizce de bu soruya olumlu cevap vermek mümkün değildir. Zira çıkma hakkını düzenleyen TTK m.638’de koşulsuz çıkma hakkının tanınabileceği açıkça belirtilmişken, çıkarma hakkının düzenlendiği TTK m.640’da benzer bir düzenlemeye yer verilmemesi bilinçli görünmektedir. Aynı şekilde TTK m.577 de, “*ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkin özel sebepleri gösteren hükümler*” in şirket sözleşmesinde öngörüldükleri takdirde bağlayıcı olacağını öngörmektedir. Buna göre, hem TTK m.640 hem de TTK m.577’nin çıkarma konusunda sebep göstermekten bahsetmesi nedeniyle şirket sözleşmesinde yalın olarak, herhangi bir sebep gösterilmeden, genel kurula ortağı çıkarma hakkının tanınabilmesi mümkün görünmemektedir³¹³. Ayrıca anayasal güvence altında olan mülkiyet hakkının bir parçasını teşkil eden sermaye payının, ortağın iradesi dışında elinden alınabilmesi için kanunda açık bir düzenlemenin bulunması gerekmektedir.

³⁰⁷ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.494-495; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.190-191; **Taşdelen**, s.216; **Pulaşlı**, Şerh, s.2069; **Öztürk Dirikkan**, s.50.

³⁰⁸ **Öztürk Dirikkan**, s.49, dn.104.

³⁰⁹ **Pulaşlı**, Şerh, s.2073.

³¹⁰ **Şener**, s.723; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, 190.

³¹¹ **Öztürk Dirikkan**, s.50.

³¹² **Şener**, s.723; **Taşdelen**, s.216; **Bilgili/Demirkapı**, s.771; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.191; **Öztürk Dirikkan**, s.51.

³¹³ **Taşdelen**, 216.

TTK m.640'da ise koşulsuz çıkarmaya ilişkin herhangi bir düzenleme olmamasına karşın, sözleşmesel çıkarmanın belirli bazı sebeplere bağlı olarak düzenlenebileceği öngörülerek bu hakkın sınırları çizilmiştir³¹⁴. Bu nedenlerle, belirli sebepler öngörülmezsizin genel kurulun ortağı şirketten çıkarabileceği yönündeki sözleşme hükümlerinin geçerli olmayacağı ifade edilmektedir³¹⁵.

2.1.2. Sözleşmesel Çıkarma Hakkının Kullanılması

Sözleşmesel çıkarma hakkının kullanılabilmesi için her şeyden önce sözleşmede öngörülmüş bulunan bir çıkarma sebebinin gerçekleşmesi gerekir. Ancak çıkarma sebebinin gerçekleşmesi de tek başına yetmeyecek, hakkın kullanılabilmesi için genel kurul kararı gerekecektir.

Ortaklar çıkarma kararının noter aracılığıyla kendilerini bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilirler.

2.1.2.1. Genel Kurul Kararı

Kanun koyucu şirket sözleşmesine dayanan çıkarma kararını alma yetkisini genel kurula vermiştir. Bu yetki TTK m.616/2-f uyarınca genel kurulun devredilemez yetkilerdendir. Dolayısıyla bu yetkinin müdürler veya şirketin diğer ortakları tarafından kullanılması mümkün olmayacaktır. Yine bu yetkiyi genel kurul dışında başka organ veya kişilere veren ya da çıkarmanın, sebebin ortaya çıkması ile kendiliğinden gerçekleşeceğini öngören sözleşme hükümleri geçerli olmayacaktır. Zira ortağın sözleşmesel sebeplere dayalı olarak şirketten çıkarılabilmesi için genel kurul kararı alınması sözleşmesel çıkarmanın zorunlu koşuludur³¹⁶. Bu noktada sözleşmede öngörülen sebeplerden biri gerçekleşmiş olsa bile genel kurul karar almadığı sürece ortağın sözleşmeye dayalı olarak şirketten çıkarılabilmesi mümkün değildir. Ancak şartları gerçekleşmişse özellikle haklı sebeple çıkarma olmak üzere diğer çıkarma halleri saklıdır.

Bir ortağın şirket sözleşmesinde öngörülen sebepten dolayı şirketten çıkarılması TTK m.621'de düzenlenmiş olan önemli kararlar arasında sayılmıştır. Bu

³¹⁴ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.191.

³¹⁵ Şener, s.723.

³¹⁶ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.192.

nedenle, çıkarma kararı ancak temsil edilen oyların üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması hâlinde alınabilir. Şirket sözleşmesiyle bu nisabın daha da ağırlaştırılması mümkündür (TTK m.621/2). Çıkarma kararının alınması TTK m.619'da düzenlenmiş olan oy yasakları arasında sayılmadığından, doktrinde, kararın oylanmasına çıkarılacak ortağın da katılabileceği kabul edilmektedir³¹⁷.

Çıkarma kararının ağırlaştırılmış yeter sayıya bağlanması, iki kişilik limited şirketlerde sözleşmesel çıkarmanın uygulanabilip uygulamayacağı sorusunu gündeme getirmektedir³¹⁸. 6102 sayılı TTK ile limited şirketlerin tek ortakla kurulmasına veya faaliyetlerine devam etmesine izin verildiği için³¹⁹ burada üzerinde durulması gereken konu, iki kişilik limited şirkette tek ortakta oluşan genel kurulun kanunun çıkarma kararı için aradığı nisabı yerine getirip getiremeyeceğidir. Aynı sorun iki kişilik limited şirkette bir ortağın diğer ortağı haklı sebeplere dayalı olarak çıkarmak istemesi durumunda da karşımıza çıkacaktır³²⁰. Ancak TTK m.621'de düzenlenmiş olan ağırlaştırılmış yeter sayı kişi çoğunluğunu değil, oy ve sermaye çoğunluğu esas alınarak belirlenmiştir³²¹. Bu nedenle tek başına söz konusu maddede aranan nisabı sağlayan ortağın diğer ortağı şirketten çıkarması mümkün olacaktır.

2.1.2.2. İptal Davası

Ortak, çıkarma kararının kendisine bildirilmesinden itibaren üç aylık hak düşürücü süre içerisinde iptal davası açabilecektir³²². Bildirim noter vasıtasıyla yapılmalıdır (TTK m.640/2). Çıkarma kararına karşı iptal davası açma hakkı vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle şirket sözleşmesi ile sınırlandırılması veya kaldırılması mümkün değildir³²³.

³¹⁷ Şener, s.723; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.495.

³¹⁸ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.192.

³¹⁹ 6762 sayılı eski TTK dönemindeki bu konuya ilişkin doktrin ve Yargıtay kararları için lütfen bakınız; Helvacı, s.361-375.

³²⁰ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.195.

³²¹ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.195.

³²² Bilgili/Demirkapı, s.772.

³²³ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.495.

TTK m.640/2’de çıkarma kararına karşı iptal davası açılabilceğinin özel olarak düzenlenmesi doktrinde eleştirilmiştir. Bu görüşe göre, çıkarma kararı her durumda bir genel kurul kararına dayandığı için bu karara karşı zaten üç ay içinde iptal davası, hatta herhangi bir süreye tabi olmaksızın butlan davası açma imkânı bulunduğundan böyle bir düzenlemeye kesinlikle ihtiyaç bulunmamaktadır³²⁴. Ancak kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira kanun koyucu böyle bir düzenleme ile genel iptal müeyyidesinden farklı esaslar öngörerek ortağı şirketin keyfi uygulamalarına karşı özel olarak korumak istemiştir. Bu nedenle şu konularda genel iptal müeyyidesinden farklı düzenlemeler kabul edilmiştir:

- Genel iptal davasının düzenlendiği TTK m.445’te³²⁵ üç aylık süre karar tarihinden itibaren başlayacakken, çıkarma kararına karşı üç aylık süre ancak noter vasıtasıyla yapılan bildirimden itibaren başlayacaktır³²⁶. Burada ortağın genel kurul toplantısına katılıp katılmamasının bir önemi yoktur. Her halde üç aylık sürenin başlaması için ortağa noter vasıtasıyla bildirim yapılmalıdır³²⁷.
- Çıkarma kararına karşı iptal davası açmak için TTK m.446’da öngörülmüş olan şartların gerçekleşmesi gerekmez. Buna göre, söz konusu karar, bir ortağın şirketle olan ilişkisini sona erdirmeye yönelik olduğu için etki kuralı burada geçerli olmaz³²⁸. Yine ortağın çıkarma kararının iptaline yönelik dava açabilmesi için olumsuz oy kullanması ve muhalefetini toplantı tutanağına geçirtmesi gerekmez³²⁹.

Bu farklılıklar dışında çıkarma kararına karşı açılan iptal davasında da TTK m.445 ve devamındaki maddeler uygulanacaktır.

Bir görüşe göre, üç aylık iptal süresince ortak tüm haklarını korur, genel kurul toplantılarına katılabilir ve oy kullanabilir; şirket sözleşmesine bu süre boyunca

³²⁴ **Kendigelen**, s.491.

³²⁵ TTK m.622’e göre, “*bu Kanunun anonim şirket genel kurul kararlarının butlanına ve iptaline ilişkin hükümleri, kıyas yoluyla limited şirketlere de uygulanır*”.

³²⁶ **Şener**, s.724; **Bilgili/Demirkapı**, s.772.

³²⁷ **Şener**, s.724; **Bilgili/Demirkapı**, s.772.

³²⁸ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.495.

³²⁹ **Şener**, s.724; **Bilgili/Demirkapı**, s.772.

ortağın haklarını kullanamayacağı yolunda bir hüküm konulamaz³³⁰. Zira kanun, ortağa iptal davası açma hakkı tanıyarak mahkeme kararı kesinleşene kadar onun konumunu korumasına olanak sağlamıştır³³¹. Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü iptal kararı bozucu yenilik doğurucu nitelikte olup, kararı geçmişe etkili olarak ortadan kaldırır. Başka bir deyişle, genel kurulun verdiği çıkarma kararı hükümlerini doğuracak, mahkeme iptal kararı verirse çıkarma kararının tüm sonuçları geçmişe etkili olarak ortadan kaldıracaktır. Bu nedenle kanaatimizce ortak, çıkarma kararı ile birlikte ortaklık sıfatını kaybettiği için ne genel kurula katılabilecek ne de oy kullanabilecektir.

İptal davasında hâkimin görevi genel kurul kararının dayandığı çıkarma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemektir³³². Ayrıca hâkim, sözleşmede öngörülmüş olan çıkarma sebebinin tarafların özgürlüklerini sınırlayıp sınırlamadığını, genel hukuk ilkeleri çerçevesinde geçerli olup olmadığını da incelemek durumundadır³³³. Başka bir deyişle, çıkarma sebebinin şirket sözleşmesinde öngörülmesi uyuşmazlığın çözümü için yeterli olmayacak, ayrıca öngörülen bu çıkarma sebebinin emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ve konusunun imkânsız olmaması gerekecektir (TBK m.27). Aksi halde mahkeme, hem söz konusu esas sözleşme hükmünün hem de çıkarmaya ilişkin genel kurul kararının geçersizliğine hükmedecektir³³⁴.

2.2. HAKLI SEBEBE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI

2.2.1. Genel Olarak

Şirket sözleşmesinde çıkarma hakkı düzenlenmemiş olsa bile TTK m.640/3 şirkete haklı sebeplerin bulunması koşuluyla ortağı şirketten çıkarma hakkını vermiştir. Böylece, bir ortağın kişiliği ya da davranışları nedeniyle diğer ortaklar için şirkete, onunla birlikte devam etmek çekilmez hale gelmiş ya da şirketin konusu imkânsızlaşmış veya ciddi şekilde tehlikeye düşmüş ise bu duruma sebep olan ortak

³³⁰ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.495; **Bilgili/Demirkapı**, s.773.

³³¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.495; **Bilgili/Demirkapı**, s.773.

³³² **Öztürk Dirikkan**, s.50; **Şener**, s.724; **Bilgili/Demirkapı**, s.772; **Pulaşlı**, Şerh, s.2073.

³³³ **Öztürk Dirikkan**, s.50; **Pulaşlı**, Şerh, s.2073.

³³⁴ **Pulaşlı**, Şerh, s.2073.

şirketten çıkarılabilecektir³³⁵. Bu bakımdan TTK m.638/2 ile ortağa tanınmış olan haklı sebeple çıkma hakkına karşılık TTK m.640/3 ile şirkete ortağı haklı sebeple çıkarma hakkı tanınarak, ortak ve şirket açısından eşitlik sağlanmış olmaktadır³³⁶. Ancak hemen belirtelim ki bir ortağın şirketten haklı sebebe dayalı olarak çıkarılabilmesi mahkemenin, şirketin bu yöndeki talebini kabul etmesine bağlıdır. Çıkarmaya bir mahkemenin karar vermesi, çıkarılan ortak için özel bir teminatır³³⁷.

Haklı sebeple çıkma hakkı gibi haklı sebeple çıkarma hakkı da sözleşmeyle sınırlandırılmaz, kaldırılamaz³³⁸. Ancak bu durum aşağıda açıklayacağımız gibi haklı sebeplerin şirket sözleşmesinde düzenlenmesine engel değildir.

2.2.2. Haklı Sebep Kavramı

Bir ortağın TTK m.640/3 uyarınca ortaklıktan çıkarılabilmesi için her şeyden önce bir haklı sebebin bulunması gerekir. Haklı sebeple ilgili olarak haklı sebebe dayanan çıkma hakkında yaptığımız açıklamalar burada da geçerli olduğu için tekrara düşmemek adına, o bölüme yollama yapmakla yetiniyoruz³³⁹. Ancak burada önemle belirtmek gerekir ki, çıkma hakkında dayanılacak olan haklı sebep, ortağın şahsından, diğer ortaklarla veya şirketle olan ilişkisinden doğabileceği halde, ortağın şirketten çıkarılabilmesine yol açan haklı sebebin sadece ortağın şahsı veya davranışlarından kaynaklanması gerekir³⁴⁰. Başka bir deyişle, çıkarma için bulunması gereken haklı sebepler, çıkarılacak ortağın kişiliğinde doğmalı, ona yüklenebilmelidir³⁴¹. Buna göre, örneğin, şirketin devamlı zarar etmesi, acil para ihtiyacı gibi nedenler ortağa yüklenemeyeceğinden çıkarma için haklı sebep oluşturmayacaktır.

Çıkarma için bulunması gereken haklı sebeplerin, ortağın şahsından doğması gerektiği için burada ayrıca ortağın kusurlu olmasının gerekip gerekmediğine de

³³⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.54.

³³⁶ **Öztürk Dirikkan**, s.66; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.54; **Taşdelen**, s.221.

³³⁷ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.54.

³³⁸ **Taşdelen**, s.221; **Öztürk Dirikkan**, s.66; **Pulaşlı**, Şerh, s.2074.

³³⁹ Lütfen bkz, Birinci bölüm, II, B,2.

³⁴⁰ **Öztürk Dirikkan**, s.71; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.55.

³⁴¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.496; **Öztürk Dirikkan**, s.71; **Bilgili/Demirkapı**, s.774; **Yıldız**, s.159; **Tekil**, Şirketler, s.74; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.55; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.194; **Taşdelen**, s.223; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.159.

değirmek gerekir. Çıkma hakkında olduğu gibi çıkarma hakkında da kusurun bulunup bulunmaması haklı sebebin oluşumunu etkilemez³⁴². Burada önemli olan, haklı sebebin ortağın şahsında doğmasıdır. Ancak çıkartılacak ortağa hiçbir kusur yükletilemeyen, kusurun tamamen diğer ortaklarda bulunduğu haklı sebeplere dayanılarak ortağın çıkarılmasına karar verilemez³⁴³. Bu durum her şeyden önce MK m.2’de düzenlenmiş olan dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder.

2.2.3. Haklı Sebebe Örnekler

Çıkarmayı gerektirecek haklı sebeplerin tek tek sayılması ve önceden belirlenmesi mümkün değildir. Ancak uygulamada, çıkarma açısından haklı sebep oluşturduğu kabul edilen durumların burada incelenmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Ancak belirtilen nedenlerin sadece örnek mahiyetinde verildiği, bunların her zaman, her şirket için haklı sebep niteliğinde olamayabileceği unutulmamalıdır. Zira şirketlerin yapılarına göre çıkarılmak istenen ortakla, şirkete devamı çekilmez hale getiren haklı sebepler farklılık gösterecektir. Örneğin aile şirketi niteliğindeki bir limited şirkette, ortaklar arasındaki güven ilişkisi son derece önemli olabilecekken, 50 kişilik bir limited şirkette aynı öneme sahip olamayabilecektir. Çıkarma için haklı sebep kabul edilen durumlar genellikle şunlardır:

- Bağılılık yükümünün ihlal edilmesi,
- Rekabet yasağının ihlal edilmesi³⁴⁴,
- Ortağın sahip olduğunu iddia ettiği mesleki bilgilerden yoksun olduğunun anlaşılması³⁴⁵,

³⁴² **Taşdelen**, s.223; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.56; **Öztürk Dirikkan**, s.75; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.159; **Kayar**, s.372; **Çamoğlu**, Ersin, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, 2014, BATİDER, C.30, S.3, (Limited Ortaklık) s.12; **Doğanay**, s.1333.

³⁴³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.56; **Çamoğlu**, Limited Ortaklık, s.12; **Doğanay**, s.1333.

³⁴⁴ “TTK’ nun 547’nci maddesi uyarınca limited şirketlerde sadece müdür için rekabet yasağı bulunduğu, ancak ortaklar arasında imzalanan bir sözleşme ile akdi rekabet yasağı getirilmişse bu yasağa aykırılık çıkarılma için haklı sebep oluşturur.” 11.HD, E.2003/492, K.2003/5870, T.03.06.2003; “Ana sözleşmede rekabet yasağı düzenlenmişse bu yasağa aykırılık halinde ortağın çıkarılmasına karar verilebilir.”, 11.HD, E.2000/4138, K.2000/5287, T.08.06.2000; Ayrıca müdürlerin rekabet yasağını ihlalinin haklı sebep oluşturması ile ilgili lütfen bakınız, 11.HD, E.2002/1221, K.2002/2173, T.11.03.2002, www.sinerji.com.tr.

³⁴⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.57; **Öztürk Dirikkan**, s.72.

- Ortağın diğer ortaklarla, müşterilerle veya çalışanlarla ilişkisinin şirketi olumsuz etkilemesi³⁴⁶,
- Özel becerisi veya bilgisi nedeniyle şirkete alınan ortağın yaş veya hastalık nedeniyle kendinden beklenenleri yerine getirememesi³⁴⁷, şirket sözleşmesinde aranan bazı özellikleri kaybetmesi³⁴⁸,
- Şirket sözleşmesinin ağır biçimde ihlal edilmesi, ortağın zimmetine para geçirmesi, şirketin itibarını zedeleyecek yüz kızartıcı suç işlemesi³⁴⁹,
- Yan edim yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi³⁵⁰,
- Ortağın davranışlarının şirketin faaliyetlerini aksatması, karşılıklı güveni ortadan kaldırması, şirkette huzursuzluk meydana getirmesi³⁵¹,
- Ortağın diğer ortaklara veya şirket müdürlerine suç isnadında bulunması³⁵²,
- Ortağın kanun veya şirket sözleşmesi uyarınca sahip olması gereken niteliklere sahip bulunmaması³⁵³,
- Ortağın şirketin yönetim ve hesap işlerine hile karıştırmaması, şirketin unvanı ve mallarını kişisel çıkarları için kullanması³⁵⁴,

³⁴⁶ **Taşdelen**, s.224.

³⁴⁷ “... davalının bedeninin yarısındaki devamlı felç rahatsızlığı nedeniyle şirkette yönetim işlerini yapamayacağı, bu durumda şirket ortaklığından ihraç için haklı sebep oluşturduğu gerekçesiyle asıl davanın kabulüne; ... karar verildi.” 11.HD, 11.05.1998, 19915/K, 3246, www.sinerji.com.tr.

³⁴⁸ **Öztürk Dirikkan**, s.72; **Taşdelen**, s.224.

³⁴⁹ **Öztürk Dirikkan**, s.73.

³⁵⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.56; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, 194.

³⁵¹ “... ortağın şirketi zarara uğratması, şirket müdürünü dövmesi, şirkete olan borçlarını ödememesi, şirket kasasından çektiği paraları ödememesi, şirkete ait kıymatli evrakları iade etmemesi, şeklindeki tutum ve davranışlarıyla TTK 551 maddesinde ortaklıktan çıkarılma için haklı sebeplerin oluşturur.” 11.HD, E.1997/9084, K.1997/8442, T.21/11.1997; Aynı yönde, 11.HD, E.2001/3297, K.2001/5291, T.11.06.2001, www.sinerji.com.tr.

³⁵² “... şirketten çıkarılması istenen karşı davalı ortakların şirket yöneticilerini bazı gelirleri kayda almadıkları suçlaması ile itham ettikleri, bu hareketlerin ortaklar arasındaki güveni rencide edici olup, TTK’ nun 551. Maddesinde yazılı muhik sebeplerin gerçekleştiği...” 11.HD, E.2005/8143, K.2006/11357, T.07.11.2006, www.sinerji.com.tr.

³⁵³ “... mirasçılardan Gümrük Kanunu gereğince gümrük müşaviri olmamaları nedeniyle ortaklıktan çıkarılmalarının zorunlu bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, davalılara anılan meblağın ödenmesi karşılığında TTK’ nun 551/3’üncü maddesi uyarınca davalıların davacı şirket ortaklığından çıkarılmasına...” 11.HD, E.2004/9912, K.2005/6394, T.20.06.2005, www.sinerji.com.tr.

³⁵⁴ **Kayar**, s.372.

- Ortağın şirket işlerini takip etmesinin engellenmesi³⁵⁵.

Belirtmek gerekir ki, saydığımız tüm bu örneklerin gerçekleşmiş olması haklı sebebin oluşması için yeterli olmayacak, bu sebebin şirket ilişkisini katlanılmaz biçimde zedelemesi ve ilgili ortağın şirkette kalması durumunda şirketin devamının ciddi ölçüde tehlikeye girmesi gerekecektir³⁵⁶.

2.2.4. Haklı Sebebin Şirket Sözleşmesiyle Düzenlenmesi

Çıkma olduğu gibi çıkarmada da ortakların şirket sözleşmesinde hangi hallerin haklı sebep sayılacağını düzenleyebilecekleri kabul edilmektedir³⁵⁷. Buna göre, belirli bir yaşa gelme, şirket işlerinin yapılmasını engelleyen bir hastalığa yakalanma, başka bir şehre veya ülkeye taşınma gibi durumlar şirket sözleşmesinde haklı sebep olarak düzenlenebilecektir. Ancak sözleşme ile haklı sebep olarak kabul edilen durumların emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine aykırı olmaması gerekir. Yine öngörülen haklı sebepler objektif nitelikte ve kabul edilebilir olmalı, ortaklar arasında eşitsizlik oluşturmamalıdır³⁵⁸.

Hangi sebeplerin haklı sebep teşkil edeceğinin şirket sözleşmesiyle düzenlendiği durumlarda da ortağın şirketten çıkarılabilmesi için öncelikle bir genel kurul kararı gerekecektir. Çıkarma ile ortağın isteği dışında ortaklık hakları elinden alındığından, kanaatimizce sözleşmeye genel kurul kararına gerek olmadığına ilişkin düzenlemeler konulamayacağı gibi TTK m.621’de belirtilen nisabın düşürülmesi de mümkün olmayacaktır³⁵⁹. Ancak ortaklar, şirket sözleşmesinde gerekli karar oranını daha yüksek olarak kabul edebilecekleri gibi oy birliğine de bağlayabileceklerdir³⁶⁰.

Usulüne uygun alınan genel kurul kararından sonra ortağın şirketten çıkarılabilmesi için dava açılması gerekir. Bu durumda hâkim sözleşmede belirtilen sebeplerin haklı sebep niteliğinde olup olmadığını inceleyemeyecek, yalnızca

³⁵⁵ “... davalı ortağın, davacıyı iş yerine sokmaması, şirketin kilidini değiştirmesi, davalıyı hırsızlık suçlamasıyla şikayet etmesi ve hakkında ceza davası açılması, şirketin hesap ve defterlerini kontrol etmesinin engellenmesi haklı neden teşkil eder.” 11HD, E.2002/2286, K.2002/6137, T.17.06.2002, www.sinerji.com.tr.

³⁵⁶ Öztürk Dirikkan, s.73.

³⁵⁷ Erdil, s.77; Öztürk Dirikkan, s.48; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.63-64.

³⁵⁸ Öztürk Dirikkan, s.50; Erdil, s.77.

³⁵⁹ Aynı yönde, Taşdelen, s.222; Karşı, Öztürk Dirikkan, s.81-82.

³⁶⁰ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.64.

sözleşmede haklı sebep olarak öngörülen sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediğini araştıracaktır. Haklı sebeplerin şirket sözleşmesiyle düzenlenmiş olması ortakların belirli bazı durumların haklı sebep olduğu konusunda anlaşmış olduğunu gösterir. Yoksa haklı sebeplerin yalnızca bu durumlara özgülendiği şekilde düzenleme yapılması ya da yapılan düzenlemenin bu şekilde yorumlanması mümkün değildir. Aksini kabul emredici olarak düzenlenmiş olan haklı nedenle çıkarma hakkının sınırlandırılması hatta kaldırılması anlamına gelecektir ki, bu da kabul edilemez.

Burada değinilmesi gereken son konu, sözleşmede düzenlenen çıkarma sebepleri ile haklı sebeplerin birbiriyle karıştırılabileceğidir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi, ortaklar şirket sözleşmesinde çıkarma sebepleri öngörerek sözleşmeye dayalı çıkarmayı düzenleyebileceklerdir. Böyle bir düzenleme yapıldığı takdirde sözleşmedeki sebepler gerçekleştiğinde genel kurul kararıyla ortak şirketten çıkarılabilecektir. Haklı sebeplerin şirket sözleşmesinde düzenlenmesi durumunda ise ortağın çıkarılması mahkeme kararıyla olacaktır. Diğer bir deyişle, bu durumun kanundan doğan haklı sebeple çıkarmadan tek farkı, hâkimin dayanılan sebebin haklı sebep niteliğinde olduğunu inceleyemeyecek olmasıdır.

2.2.5. Hakkın Kullanılması

2.2.5.1. Genel Kurul Kararı

TTK m.640/3 şirketin istemi üzerine ortağın mahkeme kararıyla haklı sebebe dayanılarak şirketten çıkarılabileceğini düzenlemiştir. Her ne kadar maddede belirtilmemiş olsa da, TTK m.616/1-h ve TTK m.621/1-h şirketin çıkarma davası açması için genel kurulun bu yönde karar alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Genel kurul kararı davanın açılmasına yönelik olmalıdır³⁶¹.

Haklı sebeple çıkarma davasının açılmasına karar verme yetkisi genel kurulun devredilemez yetkilerindedir (TTK m.616-h). Bu nedenle şirket sözleşmesiyle müdürlere, diğer ortaklara veya üçüncü kişilere devredilmesi mümkün değildir. Bu yetkiyi kullanıp kullanmama genel kurulun takdirindedir³⁶². Başka bir deyişle, haklı sebepler oluşmuş olsa dahi, genel kurul dava açılmaması yönünde karar

³⁶¹ **Tekil**, Fahiman, Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku, İstanbul, 1994 (Limited Şirketler), s.79; **Karayalçın**, s.385.

³⁶² **Pulaşlı**, Şerh, s.2074; **Öztürk Dirikkan**, s.67.

verebilecektir. Burada tek sınır eşit işlem ilkesinin ihlal edilmemesidir³⁶³. Zira aynı veya benzer haklı sebep, şahıslarında gerçekleşen iki ortaktan birine çıkarma davası açılmışken diğerine açılmaması, somut olayın özelliklerine göre eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edebilecektir³⁶⁴. Haklı sebebin varlığına rağmen, genel kurulun çıkarma kararı almamasının çıkma veya fesih için haklı sebep teşkil edebileceği ifade edilmektedir³⁶⁵.

Genel kurulun haklı sebeple çıkarma davası açılmasına yönelik kararı TTK m.621’de düzenlenmiş olan önemli kararlar arasında sayılmıştır. Dolayısıyla, bu karar, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması halinde alınabilecektir. Burada önem arz eden husus, hakkında çıkarma davası açılmak istenen ortağın oy kullanıp kullanamayacağıdır. Doktrinde bir görüşe göre, “*hiç kimse kendi davasının hâkimi olamaz*” kuralı gereğince ortağın kendisinin çıkarılmasına yönelik genel kurul toplantısında oy hakkının bulunmadığının kabul edilmesi gerekir³⁶⁶. İsabetli olduğunu düşündüğümüz diğer görüşe göre ise çıkarma kararının alınması, TTK m.619’da düzenlenmiş olan oy yasakları arasında sayılmadığından, kararın oylanmasına çıkarılacak ortak da katılabilmelidir³⁶⁷.

Alınan bu genel kurul kararına karşı, çıkartılmak istenen ortak tarafından iptal davası açılabilecektir³⁶⁸. Bu durumda, çıkarma davasına bakan mahkeme iptal davasının sonucunu beklemelidir³⁶⁹. Zira çıkarma davasının dinlenme koşulu olan genel kurul kararının iptal edilmesi durumunda, çıkarma talebiyle mahkemeye yapılan başvurunun dayanağı kalmayacaktır³⁷⁰.

³⁶³ **Öztürk Dirikkan**, s.67; **Pulaşlı**, Şerh, s.2074.

³⁶⁴ **Pulaşlı**, Şerh, s.2074; **Öztürk Dirikkan**, s.67.

³⁶⁵ **Karayalçın**, s.385; **Yıldız**, Limited Şirketler, s.159; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s.811; **Taşdelen**, s.222.

³⁶⁶ **Çamoğlu**, Limited Ortaklık, s.9; **Öztürk Dirikkan**, s.83.

³⁶⁷ **Taşdelen**, s.222;

³⁶⁸ Doktrinde genel kurul kararı aleyhine iptal davası açmanın gereksiz olduğu, çıkarmanın gerekip gerekmediğinin esasen mahkemece inceleneceği ifade edilmektedir, **Tekil**, Şirketler, s.79; **Karayalçın**, s.385.

³⁶⁹ **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s.812.

³⁷⁰ **Öztürk Dirikkan**, s.84.

2.2.5.2. Çıkarma Davası

Bir ortağın haklı sebeplere dayalı olarak şirketten çıkarılabilmesi için genel kurul kararı yeterli değildir, mahkemenin de bu yönde karar vermesi gerekir. Başka bir ifade ile, haklı sebeple çıkarma için mahkeme kararının bulunması zorunludur³⁷¹. Ortağın şirketten çıkarılması amacıyla açılmış olan davada hâkim, öncelikle usulüne uygun olarak alınmış bir genel kurul kararının olup olmadığını incelemelidir. Zira genel kurul kararı bu davanın dinlenme şartıdır³⁷².

Çıkarma davasının maddi koşulu ortağın şirketten çıkarılmasını sağlayacak bir haklı sebebin bulunmasıdır. Ancak hâkim bu davada yalnızca şirketin dayandığı sebebin, haklı sebep niteliğinde olup olmadığını araştırmayacak, aynı zamanda tarafların menfaatlerini de göz önünde bulundurarak kararını verecektir³⁷³. Başka bir deyişle hâkim, dayanılan sebebin ortağın şirketten çıkarılmasını gerektirecek ağırlıkta olup olmadığını takdir edecek, çıkarılması talep edilen ortakla şirkete devam etmek diğer ortaklar için katlanılmaz hale gelmişse çıkarma kararı verecektir.

Mahkemenin verdiği çıkarma kararı kurucu niteliktedir³⁷⁴. Çıkarma mahkeme kararının kesinleştiği tarihte gerçekleşir. Bu nedenle ortak mahkeme kararı kesinleşene kadar ortak sıfatını ve tüm ortaksal haklarını korur. Çıkma hakkının düzenlendiği TTK m.638/2'nin ikinci cümlesinde "*Mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir*" demektedir. Ancak çıkarma hakkının düzenlendiği TTK m.640'ta benzer bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle doktrinde bu hükmün kıyasen çıkarmada da uygulanabileceği ileri sürülmektedir³⁷⁵.

³⁷¹ Taşdelen, s.221.

³⁷² Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.196; Çamoğlu, Limited Ortaklık, s.10; Öztürk Dirikkan, s.86; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s.811; Doğanay, s.1334.

³⁷³ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.55; Öztürk Dirikkan, s. 85-86;

³⁷⁴ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s.811; Doğanay, s.1334.

³⁷⁵ Bilgili/Demirkapı, s.774; Şener, s.727.

2.2.5.2.1. Yetkili Mahkeme

HMK m.14/2 uyarınca çıkarma davası şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılmalıdır.

2.2.5.2.2. Davanın Tarafları

TTK m.640/3'e göre, çıkarma davasının davacısı şirket tüzel kişiliğidir. Şirket davada müdürler tarafından temsil edilecektir. Bir görüşe göre, iki kişilik limited şirkette çıkarma davasının diğer ortak tarafından açılması ve takip edilmesi gerekir³⁷⁶. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira kanun koyucu iki kişilik limited şirketler için farklı kuralların geçerli olmasını arzu etmiş olsaydı bunu ayrıca düzenlerdi. Bu nedenle çıkarma için gerekli olan tüm aşamaların iki kişilik limited şirkette de uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. İlk olarak, gerekli usullere uyularak alınmış bir genel kurul kararı bulunmalı³⁷⁷, daha sonra şirket adına müdürler tarafından çıkarma davası açılmalıdır. Burada sorun oluşturabilecek tek durum, çıkarılmak istenen ortağın müdür olması durumunda davanın nasıl açılacağıdır. Böyle bir durumda, çıkarma davası, başvuru üzerine müdürlük görevini yerine getirmek amacıyla mahkemece MK m.426/1-3 uyarınca atanacak bir temsil kayyımı tarafından açılacaktır.

Davalı ise haklı sebeplere dayalı olarak şirketten çıkarılması istenen ortak veya ortaklardır.

2.3. HAKLI SEBEPLE FESHE DAYANAN ÇIKARMA HAKKI

6102 sayılı TTK ile haklı sebeple feshe ilişkin yeni esaslar kabul edilmiştir. Buna göre, yine her bir ortak haklı sebeplerin varlığında mahkemeden şirketin feshini isteyebilecek; ancak mahkeme, fesih yerine, davacı ortağa payının gerçek değeri³⁷⁸ nin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilecektir (TTK m.636/3). Böylece

³⁷⁶ Şener, s.725.

³⁷⁷ İki kişilik limited şirkette bir ortağın gerekli nisapları sağladığı takdirde diğer ortağın şirketten çıkarılmasının mümkün olduğuna yukarıda İkinci Bölüm, II, A, 2, a başlığı altında değinilmiştir.

³⁷⁸ Gerçek değer için bkz; Üçüncü Bölüm, II, B, 1.

ortakların haklı sebeple fesih hakkını diğer ortaklara karşı bir silah olarak kullanmaları önlenecektir. Yine, ekonomik durumu ve gidişatı iyi olan bir şirketin tek bir ortağın talebiyle sona ermesini önlemek amacıyla, şirketi sona erdirip erdirmeme konusunda hâkime geniş takdir yetkisi verilmiştir. Hâkim somut olayın özellikleri ve tarafların menfaatlerini gözeterek, fesih yerine davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilecektir. Burada yalnızca fesih yerine davacı ortağın şirketten çıkarılmasına hükmedilebilmesi için bulunması gereken şartlar ve bu durumun özellikleri incelenmekle yetinilecektir.

Hükmün lafzından anlaşıldığı üzere hâkimin fesih yerine davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilmesi için talepte bulunulmasına gerek yoktur³⁷⁹. Ancak bu durum talepte bulunulamayacağı şeklinde de anlaşılmalıdır. Başka bir deyişle, şirket veya davacı ortak da bu yönde bir talepte bulunabilir³⁸⁰.

Haklı sebeple feshe dayalı çıkarmadan bahsedebilmesi için her şeyden önce şirketin feshi için aranan şartların gerçekleşmiş olması gerekir³⁸¹. Diğer bir ifadeyle, burada, haklı sebeple feshe karar verilebilecekken, şirketin, diğer ortakların ve hatta alacaklı, işçi gibi üçüncü kişilerin menfaatleri göz önünde bulundurularak çıkarmaya karar verilmesi söz konusu olmaktadır. O halde hâkimin öncelikle yapması gereken, şirketin feshini gerektirecek ağırlıkta bir haklı sebebin bulunup bulunmadığını araştırmaktır³⁸². Bir sebebin şirketin feshini gerektirecek ağırlıkta olması için artık bu sebeplere katlanılmasının ortaklar açısından imkânsız hale gelmesi ve şirketin devamını sağlayan unsurların ortadan kalkmış olması gerekir³⁸³. Aksi halde haklı sebeple feshin şartları gerçekleşmediği için dava reddedilmelidir.

TTK m.636/3 şirketin feshini haklı sebebe bağlanmış, ancak alışlageldiği üzere haklı sebep kavramını açıklamamıştır³⁸⁴. Anonim şirketlerin haklı sebeple

³⁷⁹ **Çamoğlu**, Limited Ortaklık, s.16; **Develi**, s.473.

³⁸⁰ **Çamoğlu**, Limited Ortaklık, s.16; **Develi**, s.478.

³⁸¹ **Taşdelen**, s.239; **Mineliler**, s.111; **Oruç**, Murat, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma, BATİDER, 2011, C.27, S.1, s.212.

³⁸² **Mineliler**, s.111; **Çelik**, Aytekin, Türk Ticaret Kanunu Tasarı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi, BATİDER, 2009, C.25, S.4, (Fesih), s.580; **Develi**, s.475; **Şahin**, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul, 2013 (Fesih), s.432.

³⁸³ **Çelik**, Çıkarılma, s.296.

³⁸⁴ Haklı sebep kavramı için lütfen bakınız, Birinci bölüm, II, B,2.

feshini düzenleyen TTK m.531’de de durum buradakinden farklı değildir. Ancak TTK m.531’in gerekçesinden, haklı sebep kavramının açıklanmamasının bilinçli bir tercih olduğu anlaşılmaktadır. Zira haklı sebep kavramının niteliklerinin gösterilmesi ve tanımlanmasının yargı kararlarıyla öğretiye bırakıldığı ifade edilmiştir³⁸⁵. Yine söz konusu maddenin gerekçesinde, genel kurulun birçok kez kanuna aykırı bir şekilde toplantıya çağrılmış olması, azlık hakları ile bireysel hakların devamlı ihlali, özellikle bilgi alma ve inceleme haklarının engellenmesi, şirketin sürekli zarar etmesi, dağıtılan kâr payının düzenli azalmasının İsviçre öğretisinde haklı sebep sayıldığı ifade edilmiştir³⁸⁶. TTK m.531’in gerekçesinde belirtilen olan bu açıklamalar limited şirketlerin haklı sebeple feshi için de geçerli olacaktır³⁸⁷. Ancak unutulmamalıdır ki, haklı sebep, şirketlere ve şirketlerin yapılarına göre değişebilen nispi bir kavram olduğundan bu örnekler her zaman haklı sebep niteliğinde olamayabilir. O halde haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini, somut olayın özelliklerini ve şirketin yapısını dikkate alarak hâkim takdir edecektir.

Haklı sebeple feshe dayanan çıkarma kararı verilebilmesi için haklı sebebin bulunması gerekli ancak yeterli değildir. Şirketin feshi yerine davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verilebilmesi, hâkimin şirketin yaşatılmasının daha doğru olacağına kanaat getirmesine bağlıdır³⁸⁸. Yine hâkimin, fesih yerine çıkarmaya başvurabilmesi için, bu karar sonucunda haklı sebeple feshi haklı gösterecek nedenlerin ortadan kalkması gerekir³⁸⁹.

Fesih yerine çıkarma kararı verilmesi hem davacı ortağın hem şirketin devam etmesini arzu eden diğer ortakların hem de ülke ekonomisinin lehine olacaktır. Zira fesih kararı sonucu tasfiye payı alacak olan ortağa çıkarma kararı sonucu payının gerçek değeri ödenecektir. Bu nedenle haklı sebeple fesih davası neticesinde davacı ortakların şirketten çıkarılmaları onlara karşı uygulanan bir müeyyide olarak

³⁸⁵ **Gerekçe**, m.531.

³⁸⁶ **Gerekçe**, m.531.

³⁸⁷ **Mineliler**, s.97.

³⁸⁸ **Oruç**, s.220; **Çelik**, Çıkarılma, s.306; **Yıldız**, Şükrü, TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007 (Fesih) s.1199.

³⁸⁹ **Çelik**, Çıkarılma, s.280.

düşünülmemelidir³⁹⁰. Yine ekonomik gidişatı iyi olan bir limited şirketin yaşatılmasının ortaklarına ve ülke ekonomisine fayda sağlayacağı şüphesizdir.

Burada değerlendirilmesi gereken son husus duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm olarak haklı sebebin oluşmasına neden olan ortağın çıkarılmasına karar verilip verilemeyeceğidir. TTK m.531/3'te fesih yerine başvurulabilecek çözüm yolları ile ilgili getirilen tek sınırlandırma bu çözüm yollarının duruma uygun düşen ve kabul edilebilir olmasıdır. Bu nedenle mahkemenin davaya taraf olmayan ancak haklı sebebin oluşmasına neden olan ortaklar hakkında çıkarma kararı verebileceği kanaatindeyiz³⁹¹.

Haklı sebeple fesih davası şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde şirkete karşı açılmalıdır. Ortağın çıkarılmasına ilişkin mahkeme kararı bozucu yenilik doğurucu niteliktedir³⁹². Mahkeme, çıkarma kararı ile birlikte ortağa ödenecek gerçek değeri de tespit edip karara bağlamalıdır³⁹³. Zira bu kararın kesinleşmesi ile birlikte ortağın şirket ile arasındaki ortaklık ilişkisi sona erecek, hakkında çıkarılma kararı verilen ortak, şirket karşısında üçüncü kişi durumuna düşecektir.

2.4. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNE DAYANAN ÇIKARMA

Şirket birleşmelerinde kural, ortaklığın devamlılığıdır. Buna göre, devrolunan şirket ortakları bir değişim oranına göre devralan veya yeni kurulan şirkette ortak olmaya devam edecektir. 6762 sayılı eski TTK'da emredici olarak düzenlenmiş olan bu kurala, 6102 sayılı TTK'nın 141. maddesi ile iki önemli istisna getirilmiştir.

TTK m.141/1 ile ticaret şirketlerinin birleşmeleri durumunda, devrolunan şirketin birleşmenin dışında kalmak isteyen ortaklarına, birleşme sözleşmesinde öngörülmek şartı ile seçimlik olarak, şirketten çıkma hakkı tanınabileceğine yukarıda değinmiştik³⁹⁴. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise birleşme sözleşmesinde yalnızca ayrılma akçesi düzenlenerek, çoğunluğa, arzu edilmeyen, devamlı sorun çıkaran

³⁹⁰ **Çelik**, Çıkarılma, s.308.

³⁹¹ Aynı yönde, **Türk**, Hikmet Sami, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle İlgili Taslaklar- Tartışmalar, Bolu Toplantısı, Ankara, 1994, s.198, Karşı yönde, Şahin, Fesih, s.426.

³⁹² **Oruç**, s.223.

³⁹³ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.496.

³⁹⁴ Bkz; Birinci Bölüm, II, E.

ortakları şirketten çıkarma hakkı verilmiştir³⁹⁵. Böylece çoğunluk tarafından istenilmeyen, şirketin işleyişini olumsuz etkileyen ortaklar, ayrılma akçesi verilerek şirketten çıkarılabilecektir. Buna uluslararası birleşme literatüründe, squeeze-out merger veya cash-out merger veya freeze out merger yani ortağı çıkararak birleşme denilmektedir³⁹⁶. Türk hukukunda yeni olan bu çıkarma yetkisi, şirket iç barışını sağlamaya yöneliktir³⁹⁷.

Bir ortağın birleşmeye dayalı olarak şirketten çıkarılabilmesi için her şeyden önce birleşme sözleşmesinde ayrılma akçesinin düzenlenmiş olması gerekir. Ancak burada düzenlenmesi gereken ayrılma akçesi, yukarıda çıkma hakkı kapsamında incelediğimiz gibi seçimlik değildir. Zira çoğunluk, birleşme sözleşmesi ile belirli ortakların devralan şirkette pay sahibi olmalarına engel olup, onların zorunlu olarak ayrılma akçesini alacaklarını öngörmüşse, artık bu ortakların itiraz hakları kalmayacaktır³⁹⁸. Başka bir ifadeyle, birleşme sözleşmesinde ayrılma akçesi olarak şirketten çıkarılacağı öngörülen ortakların, ayrılma akçesini almaktan başka seçeneği olmayacaktır.

Bir ortağın birleşmeye dayalı olarak şirketten çıkarılabilmesi için, ayrılma akçesinin düzenlendiği birleşme sözleşmesinin devrolunan şirketin oy hakkına sahip ortaklarının yüzde doksanı tarafından onaylanması gerekir (TTK m.151/5). Aksi takdirde birleşme gerçekleşmez. Söz konusu nisapla onaylanmak şartıyla, birleşmeye katılan şirket, birleşme sözleşmesinde birleşmeye karşı olan pay sahiplerini isim isim belirleyerek şirketten çıkarılabilecektir³⁹⁹. Ancak TTK m.151/5'te öngörülen nisap nedeniyle şirketten en fazla sermayenin yüzde onu oranındaki payı temsil eden ortak veya ortaklar ayrılma akçesi verilerek çıkarılabilecektir⁴⁰⁰.

Burada değerlendirilmesi gereken hususlardan biri de TTK m.141/2'ye dayalı olarak bir ortağın şirketten çıkarılabilmesi için yalnızca birleşmenin gerçekleşmesinin yeterli olup olmadığıdır. Başka bir deyişle, ortağın şirketten çıkarılabilmesi için

³⁹⁵ **Gerekçe**, TTK m.141/2.

³⁹⁶ **Gerekçe**, TTK m.141/2.

³⁹⁷ **Gerekçe**, TTK m.142/2.

³⁹⁸ **Gerekçe**, TTK m.141/2.

³⁹⁹ **Akbilek**, s.186.

⁴⁰⁰ **Al Kılıç**, s.56; **Kendigelen**, s.139.

birleşmenin yanında ortağın veya ortakların şirketin işleyişini bozması, davranışlarıyla şirketi zarara uğratması gibi durumların gerçekleşmesinin gerekip gerekmediği de konumuz açısından önem arz etmektedir. Doktrinde bu hakkın her birleşme durumunda kullanılmaması, TTK m.208’de öngörülen ölçütlerin burada da uygulanması gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁰¹. Bu görüşe göre, hakkın kullanılabilmesi için azlığın şirketin çalışmasını engellemesi, dürüstlük kuralına aykırı davranması, fark edilir sıkıntı yaratması veya pervasızca hareket etmesi gerekir (TTK m.208). Ancak çıkarma hakkının kanuni dayanağı olan TTK m.141/2 incelendiğinde, hakkın kullanımının bu tür sebeplerin gerçekleşmesine bağlanmadığı görülecektir. Kanun koyucunun burada koyduğu tek sınır, birleşme sözleşmesinin devrolunan şirketin oy hakkına sahip ortaklarının yüzde doksanı tarafından onaylanmasıdır (TTK m.151/5). Bu nedenle kanunda buna ilişkin herhangi bir düzenleme ve TTK m.208’e yapılan bir yollama bulunmamasına rağmen, hakkın kullanımını söz konusu sebeplerin gerçekleşmesine bağlayan bu görüşün isabetli olmadığı kanaatindeyiz. O halde TTK m.141/2 uyarınca, bir ortağın şirketten çıkarılabilmesi için birleşme sözleşmesinde zorunlu ayrılma akçesinin öngörülmesi ve birleşme sözleşmesinin TTK m.151/5’e uygun olarak onaylanması yeterli olacaktır. Bunun dışında şirketin birleşme sözleşmesinde çıkarılacaklarını öngördüğü ortak veya ortaklara gerekçe göstermek zorunda olmadığı görüşündeyiz.

Her hak gibi TTK m.141/2’de tanınmış çıkarma hakkı da dürüstlük kuralına uygun olarak kullanılmalıdır. Zira bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz (TMK m.2). TTK m.141/2 ise birçok yönden kötüye kullanımlara açık bir düzenlemedir. Hakkın kullanımı için hiçbir gerekçe gösterilmesine gerek olmayışı da bu tezimizi doğrular niteliktedir. Her şeyden önce bu hak birleşme amacı güdülmediği halde azınlığın haklarını bertaraf etmek amacıyla kullanılabilir. Daha açık bir anlatımla, TTK m.141/2’de öngörülen, şirketin başka bir şirketle birleşmesi durumunda çıkarma hakkının kullanılması iken, birleşme işleminin ortakların şirketten çıkarılması amacıyla araç olarak kullanılması söz konusu olabilecektir⁴⁰². Bu durumun ise hakkın kötüye kullanımı teşkil edeceği açıktır. Buna göre, kanaatimizce asıl amacı istenmeyen ortakları şirketten çıkarmak olan birleşme

⁴⁰¹ Akbilek, s.186.

⁴⁰² ABD Hukukunda alınmış konuyla ilgili bir mahkeme kararı için bkz, Develi, 462-463.

işlemi uyuşmazlık konusu olduğunda iptal edilmeli ve bu ortakların hakları iade edilmelidir.

Birleşmenin hukuki geçerlilik kazanacağı devrolunan şirketin birleşmeyi tescil ettirmesi ile ayrılma akçesi muaccel olacaktır⁴⁰³. Ayrılma akçesi nakit olarak ödenebileceği gibi başka bir şirketin payı, pay senedi veya tahvil gibi başka bir menkul değerle de karşılanabilecektir⁴⁰⁴. Burada önemli olan ayrılma akçesinin payın gerçek değeri⁴⁰⁵ üzerinden ödenmesidir. Ayrılma akçesinin ödenmesi sermayenin iadesi sonucunu doğurmamalı, ayrılma akçesi üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir kaynaklardan karşılanmalıdır⁴⁰⁶.

Çıkarmaya itiraz edemeyen ortağın, ayrılma akçesinin tutarına itiraz hakkının var olduğu şüphesizdir⁴⁰⁷.

2.5. HÂKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASINA DAYANAN ÇIKARMA

TTK m.202/1'e göre, hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde hukuka aykırı olarak kullanamaz. Meğerki hâkim şirket, bağlı şirketin uğradığı kaybı, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirsün veya en geç o faaliyet yılı sonuna kadar bağlı şirkete denk bir istem hakkı tanınsın. Aksi halde, bağlı şirket ortaklarının talebiyle veya hâkim tarafından resen payların hâkim şirket tarafından satın alınmasına karar verilebilecektir.

Hâkim şirketin, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratabilecek şekilde hukuka aykırı olarak kullanması ve bu kaybı faaliyet yılı sonuna kadar fiilen denkleştirmemesi veya denk bir istem hakkı tanımaması durumunda, hâkim, resen hâkim şirketin davacı ortakların paylarının satın alınmasına karar verebilecektir. Bu durumda ortakların payları istekleri dışında satın alınacağı için çıkarma söz konusu olacaktır⁴⁰⁸.

⁴⁰³ **Çoştan**, Alacaklının Korunması, s.179.

⁴⁰⁴ **Taşdelen**, s.210.

⁴⁰⁵ Gerçek değer için bkz; Üçüncü Bölüm, II, B,1.

⁴⁰⁶ Ayrılma akçesi ile ilgili bkz; Birinci Bölüm, II, E, 3.

⁴⁰⁷ **Gerekçe**, TTK m.141/2.

⁴⁰⁸ Bu hakkın özellikleri, kullanım şartları ve sonuçları için bkz; Birinci Bölüm, II, F,1.

2.6. HÂKİM ŞİRKETİN SATIN ALMA HAKKINA DAYANAN ÇIKARMA

2.6.1. Genel Olarak

Limited şirkette çıkarma hakkına olanak sağlayan bir diğer düzenleme de TTK m.208’de düzenlenmiş olan satın alma hakkıdır. Buna göre, hâkim şirket, doğrudan veya dolaylı olarak bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının en az yüzde doksana sahipse, azlık şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyorsa, hâkim şirket, azlığın paylarını satın alabilecektir. Bu düzenlemenin amacı, gerekçede, bir şirketin sermayesinin ve oy haklarının yüzde doksan beşinin⁴⁰⁹ uygun gördüğü bir kararın alınıp uygulanmasına çoğu kişisel, çeşitli sebeplerle karşı çıkan ortakların şirketi bunaltan ve engelleyen davranışlarına son verip şirket içi barışı sağlamak olarak ifade edilmiştir⁴¹⁰. Hükmün diğer amacı ise tam hâkimiyete ilişkin bir düzenleme olan TTK m.203’ün gerekçesinde açıklanmıştır: *“Bu hükmün uygulanabilmesinin şartı olan pay ve oy haklarının yüzde yüzüne sahip olunması gereği, emredici niteliktedir. Bu hükmü, 208 inci madde tamamlamaktadır. Şirkette yüzde on oranına varan bir azlık var ise, hâkim veya yavru şirketlerden birine bunların paylarını satın alarak tam hâkimiyeti sağlama olanağı verildiğine göre anılan hükmün uygulamasında esneklik sağlanabilir”*. Buna göre, TTK m.208’in diğer amacı da tam hâkimiyette, hâkim şirkete tanınan yönetim serbestisinden yararlanılmasını sağlamak amacıyla, tam hâkimiyete ulaşılmasına imkân tanımaktır⁴¹¹. Zira şirket üzerinde hâkimiyetin herhangi bir engelle karşılaşılmadan kullanılabilmesi ancak payların tamamına sahip olunması ile mümkündür⁴¹².

TTK m.208’e göre hâkim şirket azınlığın paylarını varsa borsa değeri, yoksa TTK m.202/2’de öngörülen şekilde belirlenen değer ile satın alabilir. TTK m.202/2’ye göre ise paylar varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değerle satın alınmalıdır. Payların değeri

⁴⁰⁹ Ön tasarıda yüzde doksan beş olarak kararlaştırılan oran yüzde doksan olarak yasalaşmış, ancak gerekçede bu yönde değişiklik yapılması unutulmuştur.

⁴¹⁰ **Gereğe**, TTK m.208; **Eminoğlu**, Konzern, s.214.

⁴¹¹ **Okutan Nilsson**, s.436.

⁴¹² **Çelik**, Çıkarılma, s.195.

belirlenirken mahkemenin karar tarihine en yakın tarihteki şirket değerini esas alması gerekir. TTK m.208'in pay değerinin varsa borsa değeri, yoksa TTK m.202/2 çerçevesinde hesaplanacağını öngörmesi, TTK m.202/2'nin zaten borsa değerinin olup olmamasına göre farklı alternatifler üretmesi gerekçesiyle doktrinde eleştirilmektedir⁴¹³. Gerçekten de TTK m.202/2'de borsa değerinin olup olmamasına göre farklı çözümler öngörülmesi nedeniyle, TTK m.208'de bu maddeye yollama yapılırken ayrıca borsa değerine öncelik tanımının bir anlamı bulunmamaktadır⁴¹⁴. Bu nedenle madde metninden “*varsa borsa değeri yoksa*” ifadesinin çıkarılması gerektiği görüşündeyiz.

TTK m.208'de düzenlenmiş olan çıkarma hakkı, konunun “Şirketler Topluluğu” başlığı altında düzenlenmesi nedeniyle, yalnızca şirketler tarafından kullanılabilir⁴¹⁵. Diğer bir deyişle, payların ve oy haklarının yüzde doksanına sahip bir ortağın/pay sahibinin TTK m.208'e dayanarak azlığı şirketten çıkarması mümkün değildir. TTK m.208'de bağlı şirketin bir sermaye şirketi olması gerektiği düzenlenmiş, ancak hâkim şirketin türü ile ilgili bir sınırlandırma yapılmamıştır. Buna göre hâkim şirket bir sermaye şirketi olabileceği gibi şahıs şirketi de olabilecektir. Ancak Türk hukukunda hâkim şirket- bağlı şirket ilişkisi sadece ticaret şirketleri arasında söz konusu olabileceğinden adi şirketin hâkim şirket konumunda bulunup, çıkarma hakkını kullanması mümkün olmayacaktır⁴¹⁶.

2.6.2. Çıkarma Hakkının Şartları

Hâkim şirketin çıkarma hakkını kullanabilmesi için her şeyden önce sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının doğrudan veya dolaylı olarak en az yüzde doksanına sahip olması gerekir. Görüldüğü üzere, çıkarma hakkının kullanılabilmesi için hâkim şirketin, hem payların hem de oy haklarının yüzde doksanına da sahip olması gerekecektir. Diğer bir deyişle, sadece payların veya oy haklarının yüzde

⁴¹³ Akın, İrfan, TTK m.208 Kapsamında Anonim Şirketlerde Azınlığın Ortaklıktan Çıkarılması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1-2, s.16.

⁴¹⁴ Akın, s.16.

⁴¹⁵ Akın, s.12; Çelik, Çıkarılma, s.219.

⁴¹⁶ Çelik, Çıkarılma, s.225, dn.219.

doksanına sahip olmak hakkın kullanılabilmesi için yeterli olmayacaktır. Oy haklarının hesabında oyda imtiyazlı paylar da dikkate alınmalıdır⁴¹⁷.

Hukuk sistemlerinde hâkim şirketin satın alma hakkını düzenleyen bazı ülkelerden farklı olarak⁴¹⁸, Türk hukukunda satın alma hakkının kullanılabilmesi için aleni pay alım teklifi yapılmasına gerek yoktur⁴¹⁹. Bu nedenle hâkim şirketin payların ve oy haklarının yüzde doksanına nasıl ulaştığının bir önemi bulunmamaktadır⁴²⁰. Bir şekilde yüzde doksanlık eşiği aşan hâkim şirket diğer şartın da gerçekleşmesi koşuluyla azlığı şirketten çıkarabilecektir. Buna karşılık çıkarma hakkının kullanılmasını aleni pay alım teklifinin yapılmış olmasına bağlayan ülkelerde yüzde doksanlık eşiğin başka şekilde aşılmış olması halinde çıkarma hakkı kullanılamaz⁴²¹.

Çıkarma hakkının kullanılabilmesi için hâkim şirketin payların ve oy haklarının yüzde doksanına sahip olması şartının bir sonucu olarak şirketten en fazla yüzde on oranında paya ve oy hakkına sahip ortaklar çıkarılabilecektir.

AB hukuku ve bu konuda düzenleme yapan ülkelerden farklı olarak, Türk Hukukunda, azınlığın şirketten çıkarılabilmesi için yüzde doksan eşiğine ulaşılmış olmak yeterli olmayacak, azlığın şirkette huzursuzluk çıkarması ve şirketin faaliyetlerini kendi kişisel çıkarları için engellemesi gerekecektir⁴²². Azlığın oy birliği gereken kararlarda kararın alınmasına yanaşmaması, genel kurul veya yönetim kurulu kararlarına karşı sürekli davalar açması, piyasada şirketin itibarını zedeleyecek davranışlarda bulunması çıkarma hakkının kullanılabilabileceği durumlardan bazılarıdır. Azlığın bu tür davranışlarda bulunmaması halinde ise çıkarma hakkının kullanılması mümkün olmayacaktır.

⁴¹⁷ **Akın**, s.15; **Çelik**, Çıkarılma, s.227.

⁴¹⁸ Almanya, İtalya, İngiltere, Belçika ve Hollanda ortakların şirketten çıkarılmasını aleni pay alım teklifinin yapılmasına bağlamıştır.

⁴¹⁹ Aleni pay alım teklifi için lütfen bkz, **Manavgat**, Çağlar, Aleni Pay Alım Teklifi, Ankara, 1997.

⁴²⁰ **Kaya**, Mustafa İsmail, Büyük Pay Sahiplerinin Azınlığı Ortaklıktan Çıkarma Hakkı (Squeeze- Out Right), EÜHFD, C.11, S.1-2, s.329; **Akın**, s.12.

⁴²¹ **Çelik**, Çıkarılma, s.229.

⁴²² **Çelik**, Çıkarılma, s.220.

2.6.3. Hakkın Kullanılması

TTK m.208’de hâkim şirketin bu hakkı hangi yolla kullanması gerektiği açık olarak belirtilmemiştir. Hükümün lafzından hakkın tek taraflı irade beyanıyla kullanılabilmesi sonucu çıkıyor olsa da, kanunlaşma süreci bizi hakkın mahkeme yoluyla kullanılabilmesi sonucuna götürmektedir⁴²³. Yine doktrinde TTK m.202/2’ye yapılan yollamadan da bu sonuca varılabileceği ifade edilmektedir⁴²⁴. Nitekim gerekçedeki “*kötüye kullanmalara ve özellikle pay bedelinin ödenmemesi tehlikesine engel olmak amacı ile karar mahkemeye bırakılmış, pay bedeli kanunen belirlenmiştir*” ifadesi de hakkın mahkeme vasıtasıyla kullanılması gerektiğini göstermektedir⁴²⁵.

Mahkeme bu davada, hâkim şirketin payların ve oy haklarının yüzde doksana sahip olup olmadığını ve çıkarılmak istenen azlığın hükümde belirtilen davranışlarda bulunup bulunmadığını inceleyecektir. Yüzde doksanlık eşiğin mahkemeye müracaat anında sağlanmış olması ve mahkeme süresince muhafaza edilmesi gerekir⁴²⁶. Yine azlığın söz konusu davranışları gerçekleştirip gerçekleştirmediğini de mahkeme takdir edecektir.

⁴²³ Türk Ticaret Kanunu’nun yasalaşmasından önceki Şubat ve Kasım 2005 tarihli ilk ve ikinci metinlerinde “*Bir şirket doğrudan veya dolaylı olarak diğer bir şirketin paylarının ve oy haklarının en az yüzde doksan beşine sahipse, geri kalan pay sahipleri karşı oyları ve açtığı davalarla bir kararın alınmasını veya yürütülmesini önüyor veya davranışlarıyla şirkete zarar veriyorlarsa, hâkim ortak bu payları varsa borsa, yoksa gerçek bilanço değeri ile satın almak için mahkemeye başvurabilir*” denilerek satın alma hakkının mahkemeye başvurularak kullanılacağı açıkça belirtilmişti. Ancak Adalet Alt Komisyonu tarafından yapılan değişiklik sonucunda hakkın mahkemeye başvurularak kullanılacağına dair ifade hükümden çıkarılmış, pay değerinin belirlenmesine yönelik olarak TTK m.202/2’ye yollama yapılmış ve hüküm mevcut halini almıştır. Yapılan değişikliğe ilişkin açıklamada ise “*...Tasarının 208 inci maddesinde, diğer birçok maddede olduğu gibi payların fiyatları belirlenirken mahkemenin karar tarihine en yakın tarihteki şirket değerinin esas alınmasının uygun olacağı kabul edilmiş, bu sebeple 202 nci maddenin ikinci fıkrasına göndermede bulunulmuştur*” denilerek yapılan değişikliğin amacının pay değerinin belirlenmesi olduğu ifade edilmiştir. Açıklamadaki “*mahkemenin payın değerini belirlerken karar tarihine en yakın tarihteki şirket değerinin esas alınmasının uygun olacağı kabul edilmiş*” ifadesi de hakkın mahkeme vasıtasıyla kullanılmaya devam edileceğini göstermektedir (**Okutan Nilsson**, s.441-442); **Eminoğlu** da Kanundaki ilgili belirsizliğe rağmen şirketler hukukuna ilişkin genel ilkelerin bir gereği olarak TTK m.202/2 çerçevesinde bir ortağın şirketten çıkarılmasının ancak dava yoluyla mümkün olması gerektiğini belirtmektedir (**Eminoğlu**, Konzern, s.214).

⁴²⁴ **Bilgili/Demirkapı**, s.137; **Okutan Nilsson**, s.42.

⁴²⁵ **Gerekçe**, TTK m.208.

⁴²⁶ **Çelik**, Çıkarılma, s.223.

Mahkemenin verdiği çıkarma kararı bozucu yenilik doğurucu nitelikte olacaktır⁴²⁷. Zira kararın kesinleşmesi ile birlikte azlık Şirketten çıkarılmış olacaktır.

2.6.3.1. Davanın Tarafları

Satın alma davasının davacısı, payların ve oy haklarının yüzde doksanına sahip hâkim Őirkettir.

Davalı ise bağlı Şirketin çalışmasını engelleyen, dürüstlük kuralına aykırı davranan, fark edilebilir sıkıntı yaratan veya pervasızca hareket eden ortaklarıdır.

2.6.3.2. Yetkili Mahkeme

Satın alma davası Şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılmalıdır.

⁴²⁷ Okutan Nilsson, s.42; elik, çıkarılma, s.188.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇIKMA VE ÇIKARMANIN SONUÇLARI

1. ORTAKLIK SIFATININ SONA ERMESİ

Ortağın çıkma ve çıkarılması, bu hakların niteliklerine göre iç ilişkide farklı zamanlarda gerçekleşir⁴²⁸. Ortağa sözleşme ile tek taraflı irade beyanıyla çıkma hakkı tanınmışsa bu beyanın şirkete ulaşması, sözleşme ile şirkete, ortağı şirketten çıkarma hakkı tanınmışsa genel kurulun bu yöndeki kararı alması, haklı nedenle çıkma ve çıkarmada mahkeme kararının kesinleşmesi, birleşmeye dayanan çıkma ve çıkarmada birleşmenin geçerlilik kazanması, hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılmasına dayanan çıkma ve hâkim şirketin satın alma hakkına dayanan çıkarmada mahkeme kararının kesinleşmesi ile çıkma ve çıkarma iç ilişkide hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.

Çıkma ve çıkarma ile ortağın şirketteki ortaklık sıfatı sona erecek, bu sıfattan kaynaklanan her türlü hak ve yükümlülük ortadan kalkacaktır. O halde genel kurul kararlarına katılma, oy kullanma, bilgi alma ve inceleme, kar payı alma gibi haklar ile sadakat, rekabet etmeme, ek ödeme ve yan ödeme gibi yükümlülükler çıkma ve çıkarmanın iç ilişkide hüküm ve sonuçlarını doğurması ile kural olarak sona erecektir⁴²⁹. Ancak bu durumun bazı istisnaları bulunmaktadır. Ortak her ne kadar şirketten çıkmış veya çıkarılmış olsa da, ayrılmasından önce genel kurul tarafından dağıtılması karara bağlanmış olan kar payını talep edebilecektir. Zira artık kar payı muaccel hale gelmiş ve alacak hakkına dönüşmüştür. Bunun yanında, doktrinde sır saklama yükümlülüğünün ortak ayrıldıktan sonra da devam edeceği, aksi halde haksız rekabet hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir⁴³⁰. Yine TTK m.604/1'e göre, şirket, ortağın ayrılmasının tescil edildiği tarihten itibaren iki yıl için de iflas etmişse, eski ortaktan ek ödeme yükümlülüğüne yerine getirmesini isteyebilecektir.

Ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması şirkette bu durumu gösteren bazı işlemlerin yapılmasını gerektirir. Öncelikle ayrılan ortağın isminin ve ona ilişkin

⁴²⁸ **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s.813.

⁴²⁹ **Öztürk Dirikkan**, s.99; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.76.

⁴³⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.76-77; **Öztürk Dirikkan**, s.95, dn.256.

bilgilerin pay defterinden çıkarılması gerekecektir. Zira şirket, ortakların adlarını, adreslerini, her ortağın sahip olduğu esas sermaye payının sayısını, esas sermaye paylarının devirleri ve geçişlerini, itibari değerlerini, gruplarını ve esas sermaye payları üzerindeki intifa ve rehin hakları sahiplerinin adları ve adreslerini gösteren bir pay defteri tutar (TTK m.594). Bu pay defterlerinin tutulması görevi şirket müdürlerine ait olduğundan genel kurul kararına ve resmi tasdiğe gerek olmaksızın kolayca değiştirilebilecektir⁴³¹.

Buna karşılık ortakların isimlerinin şirket sözleşmesinde yer alma zorunluluğu bulunmadığından kural olarak ortağın şirketten ayrılması, şirket sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirmez⁴³². Ancak şirketten ayrılan ortak, aynı zamanda şirket müdürü ise müdürlerin adları, soyadları, unvanları ve vatandaşlıkları şirket sözleşmesinin zorunlu kayıtlarından olduğundan, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi gerekecektir. Yine çıkma ve çıkarılma sonucunda ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla sermayenin azaltılması yoluna gidilebilir. Bu durumda da şirket sözleşmesinin değiştirilmesi gerekecektir.

Belirtmek gerekir ki, gerek pay defterinin gerekse bazı durumlarda şirket sözleşmesinin değiştirilmesi açıklayıcı niteliktedir. Bu değişikliklerin amacı pay defteri ve şirket sözleşmesini mevcut duruma uyarlamaktır.

Çıkma ve çıkarılmanın dış ilişki açısından sonuçlarını doğurabilmesi için ise tescil ve ilan gereklidir (TTK m.598)⁴³³. Başka bir deyişle çıkma ve çıkarma üçüncü kişilere karşı ancak tescil ve ilandan sonra ileri sürülebilecektir.

2. AYRILMA AKÇESİ

2.1. Genel Olarak

Ortağın şirketten ayrılmasının kuşkusuz en önemli sonucu ayrılma akçesi istemeye hak kazanmasıdır. Ayrılma akçesi, ayrılma ile ortaklık ilişkisinin sona ermesinden dolayı, ayrılan ortağın payının karşılığı olarak şirket malvarlığından

⁴³¹ Öztürk Dirikkan, s.95.

⁴³² Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s.813; Doğanay, s.1337.

⁴³³ Taşdelen, s.199; Bilgili/Demirkapı, s.775; Pulaşlı, Şirketler, s.1059.

payına düşen kısma ilişkin bir alacak hakkıdır⁴³⁴. O halde, ayrılma akçesi hesaplanırken şirket sermayesi değil, maddi ve manevi tüm değerleriyle şirket malvarlığı esas alınacaktır. Bu nedenle, başarılı şirketlerde ayrılma akçesi bir hayli yüksek olabileceken, tersi durumlarda ortağın koyduğu sermaye miktarının altına da düşebilecektir⁴³⁵.

Ayrılma akçesi, esas olarak ortağın limited şirkete karşı sahip olduğu kanuni bir talep hakkıdır ve buna bağlı olarak bertaraf edilmesi mümkün değildir⁴³⁶. Bu nedenle ayrılma akçesini talep hakkını kaldıran şirket sözleşmesi hükümleri ile şirketle ortak arasında yapılan ortağın ayrılma akçesini talep hakkından vazgeçtiğine dair sözleşmeler geçersiz olacaktır⁴³⁷.

Ayrılma akçesinin şirket tarafından ödenmesi gerekir⁴³⁸. Bu nedenle şirketten talep edilmelidir⁴³⁹. Ayrılmanın şirket sözleşmesine dayandığı hallerde ayrılma akçesi şirket ve ayrılan ortak tarafından belirlenir. Taraflar arasında anlaşmazlık çıkması durumunda uyuşmazlık şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde çözülecektir. Ayrılmanın mahkeme kararına dayandığı durumlarda ise mahkeme ayrılmaya karar verdikten sonra ayrılma akçesini de belirlemek zorundadır. Gerek sözleşmeye gerekse mahkeme kararına dayanan çıkma ve çıkarmada ayrılma akçesinin tespiti hususunda mahkemenin bilirkişiye başvurması gerekir⁴⁴⁰.

⁴³⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.105.

⁴³⁵ **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, s.813.

⁴³⁶ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.498.

⁴³⁷ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.201; **Pulaşlı**, Şirketler, s.1060; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.80.

⁴³⁸ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.80; "...limited şirkette ortaklıktan çıkarılmasına karar verilen ortağın payı, ilke olarak TTK'nun 551/4. maddesi uyarınca şirket mallarından ödenmesi gerekmektedir. Diğer şirket ortaklarının kişisel olarak çıkan ortak payından sorumlu tutulmaları mümkün değildir. Mahkemece, davacıların ortaklıktan çıkarılmasına ek olarak verilen davacılar payının, davalı ortakları da kapsayacak ve onları çıkan ortak payından kişisel olarak sorumlu tutacak şekilde, bütün davalılardan tahsiline dair karar verilmesi de doğru görülmemiştir." 11 HD., E.2007/6170, K.2009/821, T.27.01.2009, www.sinerji.com.tr.

⁴³⁹ "...davalı limited şirketin davacının ortaklıktan ayrılma tarihi itibarıyla öz sermayesinin davacının %33 payına isabet eden miktarı davalı limited şirketten istenebilir, diğer davalı ortaklardan istenemez." 11.HD., E.1989/2466, K.1990/3479, T.19.04.1990, **Erdil**, s.237.

⁴⁴⁰ "...Bu durumda, davalının ticari defter ve belgeleri üzerinde uzman bilirkişiler marifetiyle inceleme yaptırılarak şirketin dava tarihi itibarıyla malvarlığının ve buna göre davacının hissesinin haiz olduğu değer in saptanması ve buna göre davacının hissesinin haiz olduğu değer in saptanması ve TTK'nın 551. maddesi hükümleri dairesinde davacı hissesi bedelinin tahsiline karar vermesi gerekirken, hisse bedeli hususunda taraflar arasında anlaşmazlık bulunduğu halde, davalı şirketçe hesap edilecek kıymet üzerinden, davacı hissesinin ödenmesine karar verilmesi doğru görülmemiştir." 11. HD., E. 1985/6708, K.1985/7310, T.25.11.1985, www.sinerji.com.tr.

Ayrılma akçesi ile ilgili bu bölümde yapılacak olan açıklamalar yalnızca limited şirkete özgü çıkma ve çıkarma hakları, yani sözleşmeye ve haklı sebebe dayanan çıkma ve çıkarma hakları ile çıkmaya katılma hakkı için geçerli olacaktır. Diğer çıkma ve çıkarma haklarına dayanan ayrılma bedellerinin nasıl hesaplanacağı ilgili bölümlerde belirtilmiştir.

2.2. Ayrılma Akçesinin Hesaplanması

TTK m.641'e göre, ortağa esas sermaye payının gerçek değerine uyan ayrılma akçesi ödenecektir. Kanun koyucu payın gerçek değerinin ödenmesini öngörerek, ayrılan ortağın menfaatlerini korumayı amaçlamıştır⁴⁴¹. Ancak "gerçek değer" ile ne kastedildiği kanunda açıklanmış değildir. Gerekçede bu ibarenin yorumunun öğreti ve yargı kararlarına bırakıldığı, ancak bu ibarenin en azından bilanço değerini ifade ettiğinin şüphesiz olduğu belirtilmiştir⁴⁴².

2.2.1. Gerçek Değer İlkesi

Ayrılma akçesine esas teşkil edecek payın gerçek değerinin tespit edilebilmesi için her şeyden önce şirketin gerçek değerinin belirlenmesi gerekir⁴⁴³. Doktrinde isabetli olduğunu düşündüğümüz bir görüşe göre, bu hesaplama yapılırken yaşayan şirket değerinin⁴⁴⁴ esas alınması gerekmektedir⁴⁴⁵. Yaşayan şirket değeri, şirketin bir bütün olarak devredilmesi halinde bulunacak değer olarak tanımlanabilir⁴⁴⁶. Diğer bir görüşe göre ise şirketin gerçek değeri belirlenirken tasfiye değeri esas alınmalıdır⁴⁴⁷. Tasfiye değeri, şirketin ayrılma anındaki tüm varlıklarının paraya çevrilmesi sonucu ortaya çıkacak meblağdan tüm borçların düşürülmesi yoluyla elde edilecek değerdir⁴⁴⁸. Oysa şirket, ayrılan ortaktan sonra da devam edeceğinden şirketin gerçek değerinin tespit edilebilmesi için maddi değerlerin yanında manevi değerlerin de

⁴⁴¹ Taşdelen, s.201.

⁴⁴² Gerekçe, m.641.

⁴⁴³ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.198; Şahin, Fesih, s.467; Öztürk Dirikkan, s.113; Taşdelen, s.202.

⁴⁴⁴ İşletme finansmanı alanındaki "işleyen teşebbüs değeri" ile aynı anlamda kullanılmaktadır.

⁴⁴⁵ Pulaşlı, Şerh, s.2076; Bilgili/Demirkapı, s.775; Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.198; Şahin, Fesih, s.467; Öztürk Dirikkan, s.111.

⁴⁴⁶ Gönenli, Atilla, İşletmelerde Finansal Yönetim, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Yayını, İstanbul, 1988, s.310.

⁴⁴⁷ Arslanlı/Domaniç, s.772; Yıldız, s.161.

⁴⁴⁸ Öztürk Dirikkan, s.109.

hesaba katılması gerekecektir⁴⁴⁹. Bu nedenle, tasfiye değerinin şirketin gerçek değerini yansıtmaktan uzak olduğu kanaatindeyiz.

Yaşayan şirket değeri belirlenirken tüm aktif ve pasifler, şirketin gelecek kazançları ve karşılaşılabileceği riskler, açık ve gizli yedek akçeler, depo malları ve goodwill de göz önünde bulundurulmalıdır⁴⁵⁰. Gerçekten de şirketin gerçek değeri ancak bu unsurların bir bütün olarak değerlendirilmesi ile ortaya çıkacaktır. Zira yıllık bilançoda şirketin aktiflerinin gerçek değerlerinden daha düşük geçirilmesi veya zamanın geçmesi ile kayıtlı değer ile gerçek değer birbirine uymaması ile ortaya çıkan gizli yedek akçeler, uzun soluklu bir şirkette önemli bir malvarlığı unsuru oluşturacaktır⁴⁵¹. Yine şirketin bulunduğu bölge şöhreti, iyi bir yönetime sahip olması, mal ve hizmet kalitesi, müşteri çevresi gibi faktörler (good will) de şirketin değerini önemli ölçüde artıracaktır. Şirketin gerçek değeri belirlenirken yaşayan şirket değerinin esas alınması eşit işlem ilkesinin de bir gereğidir. Aksi halde şirkette kalan diğer ortaklar lehine bir haksız kazanım söz konusu olacaktır.

Yaşayan şirket değerinin tespit edilmesi için buna yönelik özel bir bilanço hazırlanması gerekir⁴⁵². Çünkü limited şirketlerde farklı amaçlarla ve farklı ilkeler uyarınca düzenlenen tasfiye bilançosu, yıllık bilanço ve açılış bilançosu yaşayan şirket değerini yansıtmaz⁴⁵³. Tasfiye bilançosunda kural olarak şirketin malvarlığı değerlerinin bireysel olarak devir değeri dikkate alınırken, devredilemeyen değerleri dikkate alınmamaktadır⁴⁵⁴. Yıllık bilançolarda o yılın kar ve zararlarının⁴⁵⁵, açılış bilançolarında ise muhasebe dönemi başındaki finansal durumun gösterilmesi hedef tutulur. Bu nedenle, gerçek değer belirlenebilmesi için şirketin maddi değerleriyle birlikte manevi değerlerini de gösteren özel bir bilanço hazırlanması gerekecektir. Söz

⁴⁴⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.81.

⁴⁵⁰ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.80; **Öztürk Dirikkan**, s.111; **Taşdelen**, s.203.

⁴⁵¹ **Öztürk Dirikkan**, s.111, dn.112.

⁴⁵² **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.198; **Taşdelen**, s.203; **Öztürk Dirikkan**, s.107; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.81.

⁴⁵³ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.81; **Öztürk Dirikkan**, s.107.

⁴⁵⁴ **Öztürk Dirikkan**, s.107; **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.81.

⁴⁵⁵ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.81; **Şahin**, Fesih, s.468.

konusu bilanço hazırlanırken, ayrılan ortak ile şirket arasındaki menfaat dengesini kuracak şekilde objektif bir değerlendirme yapılmalıdır⁴⁵⁶.

Ayrılmının şirket sözleşmesine dayandığı durumlarda özel bilanço müdürler tarafından hazırlanmalıdır. Ortağın bu bilançoya dayalı olarak belirlenen ayrılma akçesini kabul etmemesi veya ayrılmının mahkeme kararına dayanması durumunda özel bilanço mahkeme tarafından atanacak bilirkişiler tarafından belirlenecektir. Ortak ile şirketin anlaşması durumunda özel bilanço hazırlanması için hakeme de başvurulabilecektir.

Hazırlanan özel bilançoda şirketin pozitif bir malvarlığı görünmez, yani şirket borca batık ise ortağa ödenecek bir ayrılma akçesi söz konusu olmayacaktır⁴⁵⁷.

2.2.2. Hesaplama Dikkate Alınacak Tarih

Ayrılma akçesine esas teşkil edecek özel bilançonun hangi tarihe göre hazırlanması gerektiği TTK m.641’de belirtilmemiştir. Ayrılma akçesinin belirlenmesinde son derece önemli olan bu hususun hüküm altına alınması isabetli olurdu. Zira dikkate alınacak farklı tarihlere göre şirketin değerinin, bu kapsamda da ayrılma akçesinin azalıp artması söz konusu olabilecek, bu da hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilecektir.

Ayrılma akçesinin hesaplanacağı tarih şirket sözleşmesinde düzenlenebilir. Sözleşme ile böyle bir belirlemenin yapılmaması durumunda ise doktrinde ayrılmının sözleşmeye veya mahkeme kararına dayanmasına göre, farklı tarihlerin dikkate alınması gerektiği ileri sürülmektedir.

Sözleşmeye dayanan ayrılmalarda ayrılma akçesinin değerinin ayrılmının hüküm ve sonuçlarını doğurduğu tarihe göre belirlenmesi hususunda doktrinde fikir birliği bulunmaktadır⁴⁵⁸. Buna göre, ayrılma akçesi, çıkma beyanının şirkete ulaştığı ve genel kurulun çıkarma kararı verdiği tarihe göre hesaplanacaktır. Şirket sözleşmesinde ortağın çıkmasına ilişkin bir hüküm bulunmamasına rağmen, ortakların

⁴⁵⁶ **Taşdelen**, s.203.

⁴⁵⁷ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.82.

⁴⁵⁸ **Taşdelen**, s.203; **Arslanlı/Domaniç**, s.772; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.199; **Pulaşlı**, Şerh, s.2079; **Öztürk Dirikkan**, s.146.

oy birliği ile alacakları karara dayalı olarak çıkma durumunda ise, ayrılma akçesinin karar tarihine göre belirlenmesi gerekir⁴⁵⁹.

Ayrılmanın mahkeme kararına dayanması durumunda ise hesaplamanın hangi tarihe göre yapılacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ayrılma akçesi şirketin dava tarihindeki değerine göre hesaplanmalıdır⁴⁶⁰. Bu görüşün temeli 6762 sayılı TTK m.202'ye dayanmaktadır. Kollektif şirkette ayrılma payını düzenleyen söz konusu maddeye göre, *şirketten çıkarılan veya çıkan ortağın payı, mukavelede aksine hüküm yoksa, çıkmanın talebolunduğu veya ortağın çıkarıldığı tarihteki şirket mevcudu esas tutularak tayin olunur*. Buna göre, çıkma halinde çıkma talep edilen tarih dava tarihi olduğundan ayrılma payı bu tarih esas alınarak hesaplanmalıdır. ıkarmanın bir davaya dayanması durumunda da aynı durum söz konusu olmalıdır⁴⁶¹. Yargıtay da eski tarihli birçok kararda bu görüşü benimseyerek ayrılma akçesinin dava tarihine göre hesaplanmasına hkmetmiřtir⁴⁶².

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise ayrılma akçesi karar tarihine en yakın tarihteki şirket değerine göre belirlenmelidir⁴⁶³. Menfaatler dengesine uygun olan da budur. Yargılamanın yıllarca sürdüğü hukuk sistemimizde ayrılma akçesinin davanın açıldığı tarihteki şirket değerine göre belirleneceğini kabul etmek, çoğu zaman ayrılan ortağın aleyhine olacaktır. Zira yargılama boyunca geçen uzun zaman

⁴⁵⁹ **ztrk Dirikkan**, s.146.

⁴⁶⁰ **Doğanay**, s.1334; **Karayalçın**, s.386; **Arslanlı/Domaniç**, s.772.

⁴⁶¹ **ztrk Dirikkan**, s.147.

⁴⁶² “...mahkeme kararı ortaklık sıfatının kalkması yönünden inşai nitelikte ise de, çıkan ve çıkarılan ortağın haklarının çıkmanın talep olunduğu, yani davanın ikame edildiği, tarihteki şirket aktif ve pasifi esas alınarak tespit olunması gereklidir.

Nitekim kanun koyucu bu kuralı, TTK'nın 208'inci maddesinde kollektif şirketler bakımından ayrılan ortağın tasfiye payının tayini hususunda açıkça kabul etmiştir. TTK'nın 202'nci maddesindeki bu hükme göre, çıkan ve çıkarılan ortağın payı, mukavelede aksine bir sarahat yoksa, çıkmanın talep olunduğu, yani mahkemeye başvurulduğu veya ortağın çıkarıldığı, yani bir ortak hakkında diğer ortakların şirketten çıkarılmasına karar verdikleri tarihteki şirket mevcuduna göre hesap olunur.

*şirketten çıkarılma davalarının uzamasını önlemek amacı ile konulmuş olan bu hükmün, limited şirketlerde TTK'nın 551'inci maddesinin 2 ve 3'nc fıkraları uyarınca, açılacak çıkarma davası üzerine verilecek çıkarma kararına dahi kıyasen uygulanması gerekir. Payın tespiti dolayısıyle çıkarma davasının ikame edildiği tarihin esas alınmasında, menfaatler durumu bakımından, kollektif şirketlerle, limited şirketler arasında bir fark yoktur.” Y. TD. 08.02.1968, E.374/K.758 (**Eriş**, s. 3956). Aynı yönde, 11HD., E.6708/K.7310, T. 25.11.1985 (**Erdil**, s.194-195); 11HD., E.2003/3919, K.2003/10697, T.10.11.2003 (**Erdil**, s.227-229); 11HD., E.5987/K.6239, T.08.05.2001 (**Erdil**, s.233-234).*

⁴⁶³ **şahin**, çıkma ve çıkarılma, s.198.

zarfında şirketin değerinde önemli artışlar meydana gelebilecektir. Bu durumun tersi de olabilir. Dava tarihine göre hesaplanan ayrılma akçesinin değer düşüşü ve kayıplar nedeniyle karar tarihinde ödenememesi söz konusu olabilecektir⁴⁶⁴. Bu nedenle, ayrılmanın kararın kesinleşmesi ile hüküm ifade ettiği göz önünde bulundurulduğunda, en adil olan ayrılma akçesinin karara en yakın tarihteki şirket değerine göre tespit edilmesidir. Karar tarihinin değil de karara en yakın tarihteki şirket değerinin esas alınmasının nedeni ise mahkemenin çıkma veya çıkarma kararı ile birlikte ayrılma akçesini belirlemek zorunda olmasıdır. Kanaatimizce, karara en yakın tarihteki şirket değeri ile kastedilen mahkemenin çıkma veya çıkarma kararı verdikten sonra ayrılma akçesini belirlemeye başlayacağı tarihtir. Yargıtay da son yıllardaki kararlarında ayrılma akçesinin karara en yakın tarihe göre belirlenmesi gerektiğini kabul etmektedir⁴⁶⁵.

Ayrılma akçesinin, karar tarihine en yakın şirket değerine göre hesaplanacağını kabul edilmesi, şirketin yargılama süresi boyunca varlıklarını eritmesi endişesi ile eleştirilebilir. Gerçekten de şirket yönetimi, davanın devamı boyunca, sermaye azaltılması veya şirkete ait bazı işletmelerin ya da malvarlığı unsurlarının devri gibi ayrılma akçesi miktarını azaltabilecek veya ödenmesini güçleştirecek bazı işlemler yapabilir⁴⁶⁶. Ancak ayrılması söz konusu olan ortak, değer düşüklüklerini önlemek amacıyla, şirket yönetiminin ayrılma akçesinin miktarını azaltmaya veya ödenmesini güçleştirmeye yönelik işlemlerine karşı, mahkemeden ihtiyati tedbir talep edebilir⁴⁶⁷.

⁴⁶⁴ Şahin, Fesih, s.464.

⁴⁶⁵ “Limited şirket ortağının şirketten çıkmasına izin verilmesine ilişkin mahkeme kararı “inşai nitelikte”dir. Çıkan ortağın payı hesaplanırken, hüküm tarihine en yakın tarihteki değeri dikkate alınmalıdır.

Dava 04.03.2002 tarihinde açılmış olup, hükme esas olan rapor ise bozma kararından öncesinde 30.11.2005 tarihinde düzenlenmiş ve karar 17.09.2008 tarihinde verilmiş olması nedeniyle, bu hükmün mahkeme karar tarihine en yakın tarih olarak kabulü mümkün değildir.” 11HD., E.8321/K.1196, T.07.02.2011 (Eriş, s.3964). Aynı yönde, 11HD., E.8304/K.4378, T.03.04.2008 (Eriş, s.3952); 11HD., E.5068/K.7730, T.21.05.2007 (Eriş, s.3954); 11HD., E.10224/K.5305, T.13.05.2010 (Eriş, s.3961).

⁴⁶⁶ Şahin, Fesih, s.464.

⁴⁶⁷ Şahin, Fesih, s.464.

2.2.3. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması

Şirketin gerçek değerinin karara en yakın tarih esas alınarak belirlenmesinden sonra sıra, payın gerçek değerinin belirlenmesine gelecektir. Burada öncelikle yapılması gereken, şirket malvarlığından, ayrılan ortağın payına düşen değeri bulmaktır. Bu hesaplama, ayrılan ortağın esas sermaye payına oranla yapılmalıdır. Ancak bulunan bu değer de payın gerçek değeri değildir. Payın gerçek değerinin bulunabilmesi için payın değerine etki eden, paya bağlı hak ve imtiyazlar ile yükümlülüklerin de göz önünde bulundurulması gerekir⁴⁶⁸. Gerçekten de payın sahip olduğu imtiyazlar, öneriye muhatap olma, önalım, alım ve geri alım hakları payın değerini artıracak niteliktedir. Paylar oyda, karda, rüçhan veya tasfiye payında, müdürlükler için aday gösterilmesinde imtiyazlı olabilir⁴⁶⁹. Sahibini doğrudan diğer ortaklar karşısında avantajlı duruma getiren bu imtiyazların, payın gerçek değerinin tespitinde göz önünde bulundurulması adalet gereğidir. Payın sahip olduğu öneriye muhatap olma, önalım, alım ve geri alım hakları da bu nitelikte olduklarından payın değerini artırıcı unsurlar olarak hesaplamada dikkate alınmalıdır.

Öte yandan esas sermaye payının bağlı olduğu ek ödeme yükümlülüğü gibi yükümlülükler de payın değerini düşürecektir. Tüm esas sermaye payları veya yalnızca bazı paylar ek ödeme yükümlülüğüne tabi tutulabilir. Ancak özellikle, sadece bazı esas sermaye paylarının ek ödeme yükümlülüğüne tabi tutulması durumunda, bu yükümlülük payın gerçek değerinin belirlenmesinde önem kazanacaktır. Bunun yanında, pay üzerinde intifa, rehin gibi sınırlı ayni haklar kurulmuşsa, bunlar da payın değerini azaltıcı unsurlar olarak, payın gerçek değerine yansıtılacaktır⁴⁷⁰.

2.2.4. Hesaplamada Kusurun Dikkate Alınıp Alınmayacağı Sorunu

Ayrılma akçesinin hesaplanması başlığı altında üzerinde durulması gereken son husus, bu hesaplamada ayrılan ortağın kusurunun dikkate alınıp alınmayacağıdır. Bu, özellikle ortağın şirketten çıkarılması durumunda önem arz etmektedir⁴⁷¹.

⁴⁶⁸ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.199; Şahin, Fesih, s.471.

⁴⁶⁹ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.479.

⁴⁷⁰ Şahin, Fesih, s.471.

⁴⁷¹ Öztürk Dirikkan, s.128.

TTK m.641/1’de düzenlenmiş olan, ayrılma akçesinin payın gerçek değeri üzerinden ödenmesi kuralı nedeniyle, ayrılan ortağın kusurunun hesaplamada dikkate alınmaması gerekir⁴⁷². Zira ayrılma akçesi ortağın şahsına göre değil, payının gerçek değerine göre hesaplanacaktır. Aksi halde, ayrılma müsadere edici ve ayrılan ortağı cezalandırıcı bir nitelik kazanacaktır ki, bu da arzu edilen bir sonuç değildir⁴⁷³.

Ortağın kusuru ancak şirket lehine bir tazminat alacağının doğmasına sebep olmuşsa takas hükümleri çerçevesinde önem kazanabilir. Başka bir deyişle, kusur nedeniyle ayrılma akçesinden indirim yapılamaz, ancak kusur nedeniyle belirli ve talep edilebilir bir tazminat söz konusu ise, ayrılma akçesi ile tazminat alacağı arasında takas hükümleri uygulanabilecektir⁴⁷⁴.

2.3. Ayrılma Akçesinin Şirket Sözleşmesinde Düzenlenmesi

TTK m.641/2’ye göre, “*Şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı dolayısıyla, şirket sözleşmeleri ayrılma akçesini farklı bir şekilde düzenleyebilirler*”. Kanun koyucunun burada “farklı bir şekilde” kavramı ile anlatmaya çalıştığı, ayrılma akçesinin, aynı maddenin ilk fıkrasında kabul edilmiş olan gerçek değer ilkesinden başka bir yöntemle hesaplanabileceğinin sözleşmeyle düzenlenebileceğidir. Buna göre, şirket sözleşmesinde ayrılma akçesinin gerçek değer yerine defter veya goodwill’siz değeriyle hesaplanabileceği öngörülebilir. Ancak ayrılma akçesinin işletme bilimi tarafından kabul edilmeyen yöntemlere göre hesaplanacağını öngören ya da yöneticilerinin keyfi tespitlerine ilişkin hükümlerin TTK m.641/2 kapsamında uygulanması mümkün görülmemektedir⁴⁷⁵. Başka bir deyişle, hüküm, ortaklara keyfi, adalete tamamen ters ve müsadereye yakın bir düzenleme yapma hakkı vermemektedir. Yine, ortağın ayrılmanın sonuçlarını öngörebilmesi açısından payının değerinin nasıl hesaplanacağı hususunun da şirket sözleşmesinde yeterince açık olması gerekir⁴⁷⁶.

⁴⁷² **Pulaşlı**, Şirketler, s.1059; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.199; **Bilgili/Demirkapı**, s.776; **Öztürk Dirikkan**, s.129.

⁴⁷³ **Gerekçe**, m.641.

⁴⁷⁴ **Bilgili/Demirkapı**, s.776.

⁴⁷⁵ **Taşdelen**, s.204; **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.498; **Bilgili/Demirkapı**, s.775.

⁴⁷⁶ **Öztürk Dirikkan**, s.132.

Hükümden de anlaşılacağı üzere ayrılma akçesinin TTK m.641/1'den farklı şekilde belirlenmesine yönelik şirket sözleşmesi hükümlerinin geçerli olması ayrılmanın sözleşmeye dayalı olmasına bağlıdır. Buradaki ayrılmanın kapsamında ise doktrinde fikir birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüşe göre, TTK m.641/2, şirket sözleşmesiyle gerçek değerden başka bir hesaplama yöntemi belirlenmesine yalnızca sözleşmesel çıkma hakkı açısından izin vermiştir⁴⁷⁷. İsbetli olduğunu düşündüğümüz diğer görüşe göre ise, TTK m.641 ve 642'de ayrılma akçesinin hem çıkmayı hem de çıkarmayı kapsayacak şekilde, herhangi bir ayrıma yer vermeden aynı kurallar bağlamında düzenlemiş olması bizi TTK m.641/2'nin sözleşmesel çıkma içinde geçerli olduğu sonucuna götürmelidir⁴⁷⁸.

2.4. Ayrılma Akçesinin Ödenmesi

TTK m.642'ye göre ayrılma akçesi; şirket kullanılabilir bir öz kaynak üzerinde tasarruf ediyorsa, ayrılan kişinin esas sermaye payları devredilebiliyorsa, esas sermaye ilgili hükümlere göre azaltılmışsa muaccel olur. Söz konusu maddede hem ayrılma akçesinin ödenme yolları hem de muaccel olma tarihi hüküm altına alınmıştır.

Ayrılma akçesi nakit veya ayın olarak ödenebilir. Ayrılma akçesi kural olarak peşin ödenmelidir, ancak şirket ve ayrılan ortağın anlaşması koşuluyla taksit şeklinde ödenebileceğinin de kabul edilmesi gerekir.

2.4.1. Ödeme Yolları

6762 sayılı TTK m.551/4'de ayrılma akçesinin ödenebilmesi için kural olarak esas sermayenin azaltılması gerekmektedir. Ancak ayrılma akçesi, şirketin esas sermayesini aşan mallarından ödenir veya payı sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi hakkındaki hükümler gereğince paraya çevrilirse yahut başka bir ortak tarafından devralınırsa esas sermayenin azaltılması hakkındaki hükümlerin uygulanmasına gerek kalmamaktaydı.

TTK m.642 ile ayrılma akçesinin ödenmesi için esas sermayenin azaltılması yolu kural olmaktan çıkarılmıştır. Buna göre, ayrılma akçesi şirketin esas sermayesini

⁴⁷⁷ **Kendigelen**, s.492, dn.118; **Şahin**, s.202.

⁴⁷⁸ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.498.

aşan öz kaynaklardan veya payın diğer bir ortak veya üçüncü kişi tarafından devralınması yoluyla ya da esas sermayenin azaltılması suretiyle ödenecektir. Görüldüğü üzere, ayrılma akçesinin ödendiği kaynaklara ilişkin olarak 6762 sayılı TTK ile 6102 sayılı TTK arasındaki tek fark lafzi farklılıktır. Ancak sadece lafzi bir sonuç doğuruyor olsa dahi, bir sermaye şirketi olan limited şirkette, ayrılma akçesinin kural olarak esas sermayenin azaltılması yoluyla ödeneceğine ilişkin düzenlemenin değiştirilmesinin isabetli olduğu kanaatindeyiz.

TTK m.642’de sayılan ödeme yolları sırasıyla uygulanmak zorunda değildir. Ancak malvarlığıyla sınırlı sorumlu olan limited şirkette malvarlığının ve alacaklıların korunması amacıyla ayrılma akçesinin aşağıda belirtilen sırayla uygulanması gerektiği kanaatindeyiz⁴⁷⁹. Öte yandan, şirket gerek gördüğü takdirde TTK m.642/1’de öngörülmüş olan ödeme yollarını birlikte de kullanabilir⁴⁸⁰.

2.4.1.1. Esas Sermaye Payının Ortağa Veya Üçüncü Kişiye Devredilmesi Yoluyla Ödeme

TTK m.642/1 çerçevesinde, ayrılma akçesinin ödenebilmesi için, şirket, öncelikle esas sermaye payının bir ortağa veya üçüncü kişiye devredilebilip devredilemeyeceğini araştırmalıdır⁴⁸¹. Zira şirket için en uygun çözüm yolu, ayrılma akçesinin, payın, bedeli karşılığında bir ortak veya üçüncü kişiye devredilerek ödenmesidir⁴⁸². Nitekim payın devredilmesi durumunda şirket malvarlığında herhangi bir azalma meydana gelmeyecektir.

Ayrılma akçesinin payın devri suretiyle ödenmesi durumunda da kural olarak gerçek değer üzerinden ödenmesi gerekir. Payın devri sonucunda elde edilen değer, gerçek değeri karşılamıyorsa şirket kalan bedel için diğer ödeme yollarından yararlanabilir. Bununla birlikte, şirket ile ayrılan ortağın, payın gerçek değerinden daha düşük bir bedelde anlaşması da mümkündür⁴⁸³.

⁴⁷⁹ Aynı yönde, **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.203; **Baştuğ**, s.96.

⁴⁸⁰ **Öztürk Dirikkan**, s.158.

⁴⁸¹ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.203.

⁴⁸² **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.92.

⁴⁸³ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.500; **Baştuğ**, s.94.

Payın ortaklardan birine veya üçüncü kişilere devredilebilmesi için payın devri ile ilgili kurallara uyulması gerekir⁴⁸⁴. Buna göre her şeyden önce, şirket sözleşmesiyle pay devri yasaklanmamış olmalıdır. Aksi takdirde, ayrılma akçesinin payın devredilmesi suretiyle ödenmesi mümkün olmayacaktır.

Ayrılma akçesinin ödenmesi amacıyla payın devredilebilmesi, payın devrini veya devir borcunu doğuran işlemlerin yazılı şekilde yapılması ve tarafların imzalarının noter tarafından onaylanmasına bağlıdır. Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, esas sermaye payının devredilebilmesi için, genel kurulun onayı gerekir. Devrin geçerli olması genel kurul tarafından onaylanmasına bağlıdır. Ayrılan ortağın, devrin onaylanmasına ilişkin genel kurul kararına katılması gerekli değildir⁴⁸⁵. Şirket sözleşmesinde aksi düzenlenmemişse, genel kurul sebep göstermeksizin onay vermeyi reddedebilir.

Pay devrinin şirket sözleşmesiyle yasaklandığı ya da genel kurul tarafından onaylanmadığı durumlarda şirketin ayrılma akçesini payın devri suretiyle ödemesi mümkün olmayacaktır. Artık şirketin TTK m.642/1’de düzenlenmiş olan diğer çözüm yollarına başvurması gerekir.

2.4.1.2. Şirketin Kullanılabilir Öz Kaynağıyla Ödeme

TTK 642/1’de ayrılma akçesinin ödenme yollarından biri olarak şirketin kullanılabilir öz kaynaklarına işaret edilmiştir. Burada öz kaynakların “serbest” öz kaynaklar olması gerektiğine ilişkin bir sınırlama getirilmediğinden, tasarruf edilebilir öz kaynak kavramının içine belirli bir amaca bağlanmış olsun veya olmasın tüm isteğe bağlı yedekler ve kanuni yedeklerin kullanılabilir kısmı dâhildir⁴⁸⁶. Kanuni yedeklerin kullanılabilir kısmı ile kastedilen, esas sermayenin yarısını aşmış olan kanuni yedek akçelerdir⁴⁸⁷. Zira TTK m.519/3’e göre, “*genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya*

⁴⁸⁴ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.93; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.203.

⁴⁸⁵ **Arslanlı/Domaniç**, s.408.

⁴⁸⁶ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.499.

⁴⁸⁷ Aynı yönde, **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.98; Karşı yönde, **Öztürk Dirikkan**, s.156, dn.270.

işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir⁴⁸⁸.”

6335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce TTK m.642/2 ile, şirketin kullanılabilir öz kaynaklarının bir işlem denetçisi tarafından belirleneceği öngörülmüştü. Buna göre ayrılma akçesinin ödenmesi için şirket tarafından bir işlem denetçisi atanması gerekiyordu. Ancak 6335 sayılı Kanununun 42. maddesi ile söz konusu fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. Mevcut sistemde, ayrılma akçesinin ödenmesi için yeterli öz kaynak bulunup bulunmadığı mahkemelerin atayacağı bilirkişiler tarafından tespit edilecektir⁴⁸⁹.

Şirketin ayrılma akçesini kullanılabilir öz kaynaklardan ödeyebilmesi için ayrılan ortağın esas sermaye payını iktisap etmesi gerekir. Bu nedenle burada, şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesine ilişkin kurallara uyulması gerekecektir. Limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisabını düzenleyen TTK m.612’ye göre,

“Şirket kendi esas sermaye paylarını, sadece, bunları alabilmek için gerekli tutarda serbestçe kullanabileceği özkaynaklara sahipse ve alacağı payların itibarı değerlerinin toplamı esas sermayenin yüzde onunu aşmıyorsa iktisap edebilir.

Şirket sözleşmesinde öngörülen veya mahkeme kararıyla hükme bağlanmış bulunan bir şirketten çıkma ya da çıkarma dolayısıyla, esas sermaye paylarının iktisabı hâlinde, birinci fıkradaki üst sınır yüzde yirmi olarak uygulanır. Şirket esas sermayesinin yüzde onunu aşan bir tutarda iktisap edilen esas sermaye payları iki yıl içinde elden çıkarılır veya sermaye azaltılması yoluyla itfa edilir.”

Doktrinde TTK m.612/1’deki “serbestçe kullanabileceği öz kaynaklara sahipse” ifadesi nedeniyle ayrılma akçesinin yalnızca serbest yedek akçelerle ödenebileceği ileri sürülmektedir⁴⁹⁰. Ancak kanaatimizce asıl hüküm olan 642/1’de “serbestçe” ifadesinin kullanılmaması bilinçsiz değildir. Kanun koyucu burada, ayrılma akçesinin serbest yedek akçelerden daha geniş bir kaynakla ödenebilmesine

⁴⁸⁸ TTK m.610’a göre, “anonim şirketlere ilişkin 514 ilâ 527’nci madde hükümleri limited şirketlere de uygulanır.”

⁴⁸⁹ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.203; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s.96-97.

⁴⁹⁰ Şahin, Çıkma ve Çıkarılma, s.204; Taşdelen, s.205; Eriş, s.3968.

imkân sağlamak istemiştir⁴⁹¹. Bu nedenle, çıkma ve çıkarma hallerinde ayrılma akçesi, yukarıda da belirttiğimiz gibi kullanılabilir tüm öz kaynaklardan ödenebilecek, şirketin kendi paylarını iktisabına dair diğer tüm hususlarda TTK m.612 uygulanacaktır.

Devralınacak esas sermaye payı, esas sermayenin yüzde yirmisini aşıyor ise aşan kısım için esas sermaye azaltılabilir veya şirket payı bir ortak veya üçüncü kişi ile birlikte paylı mülkiyet kapsamında satın alabilir⁴⁹².

2.4.1.3. Esas Sermayenin Azaltılması Yoluyla Ödeme

Payı devralacak bir ortak veya üçüncü kişi bulunamamışsa ve şirket ayrılma akçesini karşılayacak miktarda kullanılabilir öz kaynağa sahip değilse sermayenin azaltılması zorunluluğu doğacaktır. Ayrılma akçesini ödeyebilmek amacıyla esas sermayenin azaltılabilmesi için bu hususta kanunda öngörülen sınırlara uyulması gerekir.

TTK m.473⁴⁹³’e göre, müdürler, genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında ve mektuplarda sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağını ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklamalıdır. Yine müdürler, bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunmalı, genel kurul tarafından onaylanan raporu tescil ve ilan ettirmelidir. Sermayenin azaltılmasının kanaatimize en önemli koşulu, sermayenin azaltılmasına rağmen, şirkette, alacaklıların haklarını tamamen karşılayacak düzeyde aktifin bulunduğu tespit edilmesidir (TTK m.473/2). TTK’nın 6335 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki ilk halinde bu tespitin işlem denetçisi tarafından yapılması öngörülmüştü⁴⁹⁴. Değişiklikten sonra ise bu tespiti kimin yapacağı konusunda bir boşluk oluşmuş, bu boşluk da 27 Ocak 2013 tarihli ve 28541 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 96. maddesi ile doldurulmuştur. Söz konusu

⁴⁹¹ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.499.

⁴⁹² **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.500.

⁴⁹³ TTK m.592’ye göre, “*Anonim şirketlerin esas sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümleri limited şirketlere kıyas yoluyla uygulanır. Esas sermaye borca batık bilançonun iyileştirilmesi amacıyla, ancak şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme yükümlülüklerinin tamamen ödenmesi hâlinde azaltılabilir.*”

⁴⁹⁴ **Altaş**, Soner, Anonim Şirket Sermayesinin Azaltılmasında Şirket Aktifini Kim Tespit Edecek?, TERAZİ, C.9, S.90 (Tespit), s.67.

maddeye göre, bu tespit yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir, kuruluğu veya esas sözleşme değişikliği bakanlık iznine tabi olan şirketlerde ise yeminli mali müşavir tarafından yapılmalıdır.

Esas sermayenin azaltılması kararı genel kurul tarafından, sermayenin yüzde yetmiş beşini oluşturan payların sahiplerinin olumlu oylarıyla alınır (TTK m.473/3-m.421/3). Esas sermayenin azaltılmasına karar verildiği takdirde, müdürler, bu kararı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve aynı zamanda esas sözleşmede öngörülen şekilde, yedişer gün arayla, üç defa ilan eder. Söz konusu ilanlarda, alacaklıların, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesindeki üçüncü ilandan itibaren iki ay içinde, alacaklarını bildirerek bunların ödenmesini veya teminat altına alınmasını isteyebileceklerini belirtilir. Şirket tarafından bilinen alacaklılara ayrıca çağrı mektupları gönderilmelidir (TTK m.474/1).

Ayrılma akçesinin esas sermayenin azaltılması suretiyle ödenmesi konusunda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da esas sermayenin TTK m.580’de belirtilmiş olan asgari tutarın altına indirilemeyeceğidir. Buna göre, limited şirketin esas sermayesi on bin Türk Lirasının altına düşürülemez.

Esas sermayenin en az azaltıldığı kadar artırıldığı, başka bir deyişle azaltılan kısmın yerine geçmek üzere, eş zamanlı olarak, bedelleri tamamen ödenecek yeni paylar çıkarıldığı durumlar ayrık kalmak üzere, esas sermayenin azaltılması, şirket sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirir. Bu nedenle esas sermayenin azaltılması tescil ve ilan edilmelidir (TTK m.589/2). Ancak, sermayenin azaltılmasına ilişkin hükümler emredici olarak düzenlendiğinden, bunlara uyulmuş olduğunu gösteren belgeler ibraz edilmedikçe, ticaret sicil memuru tescilden kaçınmalıdır⁴⁹⁵.

2.4.2. Muacceliyet

Ayrılma akçesinin ödenmesi ile ilgili getirilen en önemli yeniliklerden biri de ayrılma akçesinin ne zaman muaccel olacağıının hüküm altına alınmış olmasıdır. TTK m.642/1’e göre, “*Ayrılma akçesi;*

Şirket kullanılabilir bir özkaynak üzerinde tasarruf ediyorsa,

Ayrılan kişinin esas sermaye payları devredilebiliyorsa,

⁴⁹⁵ Ünal, Mücahit, Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Azaltımı, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Ankara, 2006, s.631.

*Esas sermaye, ilgili hükümlere göre azaltılmışsa,
ayrılma ile muaccel olur.”*

Şirketten ayrılan ortağın, ayrılma akçesini isteme hakkı kural olarak iç ilişkide ayrılmanın gerçekleştiği tarihte doğar⁴⁹⁶. Ancak ayrılma akçesini talep hakkı ile bu hakkın muaccel olma tarihi birbirinden farklı kavramlardır. Bu hakkın muaccel olması için her şeyden önce miktarın belirli veya belirlenebilir olması gerekir⁴⁹⁷. Ayrılma akçesinin şirket ile ortak ya da mahkeme tarafından belirlenmiş olması da kanun koyucu tarafından muaccel olması için yeterli kabul edilmemiştir. Ayrılma akçesinin, ayrılma ile muaccel olabilmesi için farklı ödeme yollarına göre farklı esaslar kabul edilmiştir.

Ayrılma akçesi, ayrılan ortağın esas sermaye payları devredilebiliyorsa ayrılma ile muaccel olacaktır. Esas sermaye payının devredilebilir olması için devir sözleşmesinin imzalanması ve imzaların noterce onaylanmasından sonra genel kurul tarafından onaylanması gerekir⁴⁹⁸.

Ayrılma akçesi, kullanılabilir öz kaynaklardan ödenecekse, şirketin ayrılma akçesini karşılayacak düzeyde kullanılabilir öz kaynağa sahip olduğunun tespit edilmesi halinde ayrılma ile muaccel hale gelecektir. Burada ayrıca şirketin kendi paylarını iktisap etmesine ilişkin sınırlara da dikkat edilmesi gerekir. Zira şirket ayrılma akçesini karşılayacak düzeyde kullanılabilir öz sermayeye sahip olsa bile, şirketin kendi paylarını iktisabına ilişkin koşullar gerçekleşmediği sürece ayrılma akçesi bu yolla ödenemeyecektir.

Ayrılma akçesi esas sermayenin azaltılması suretiyle ödenecekse, ayrılma akçesinin muaccel olması için sermayenin azaltılmasına ilişkin işlemlerin tamamlanmış olması gerekir. Buna göre, ayrılma akçesi, esas sermayenin azaltılması kararının tescil ve ilan edildiği tarihte muaccel olacaktır⁴⁹⁹.

⁴⁹⁶ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.82; **Öztürk Dirikkan**, s.151.

⁴⁹⁷ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.83; **Öztürk Dirikkan**, s.151.

⁴⁹⁸ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.206.

⁴⁹⁹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.83; **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.206.

Bu şartlardan herhangi birinin gerçekleşmesi halinde, ayrılma akçesi ayrılma ile birlikte kendiliğinden muaccel olacaktır⁵⁰⁰. Başka bir deyişle, bu şartlardan hiç birinin gerçekleşmemesi durumunda ayrılma akçesi muaccel olmayacaktır. Bunun sonucu olarak da, şirket temerrüde düşürülemeyecek, ayrılma akçesi için temerrüt faizi işlemeyecektir.

Peki pay devredilemiyor, şirkette kullanılabilir öz kaynak bulunmuyor ve şirket sermayesi azaltılamıyorsa ne olacaktır? Gerçekten de şirket sözleşmesinde pay devri yasaklanmış veya genel kurul oy vermeyi reddetmiş olabilir. Aynı zamanda şirketin ayrılma akçesini ödemek için kullanılabilir öz kaynağı bulunmayabilir. Yine esas sermaye azaltıldıktan sonra şirket malvarlığı alacaklıların haklarını karşılamadığı ya da esas sermaye asgari düzeyde (10.000 TL) olduğu için azaltılamayabilir. 6762 sayılı TTK döneminde burada artık şirketin feshini istemekten başka bir yol kalmadığı ileri sürülmekteydi⁵⁰¹. 6102 sayılı TTK m.642/3 ise bu durumu hüküm altına almıştır. Söz konusu hükme göre, “*Ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir*”. Maddede “ödenmeyen kısmı” ifadesi kullanılmış olmasına rağmen, tüm ayrılma akçesinin alacak haline gelmesi de mümkündür⁵⁰². Ödenmeyen ayrılma akçesi ödenmeden ne kar dağıtılabılır ne kardan müdürlere ve çalışanlara kazanç payı, prim, ikramiye dağıtılabılır ne de yedek akçe ayrılabilir⁵⁰³. Ancak PULAŞLI, şirketin ayrılma akçesini karşılayacak öz sermayeyi oluşturmasının uzun zaman alacağını ve bunun da adil olmayacağı belirttikten sonra, burada en uygun çözümün şirketin 10.000 TL olan asgari sermayesini en az ayrılma akçesi tutarı kadar artırıp, sonra da ayrılma akçesi tutarı kadar azaltmak olduğunu ifade etmektedir⁵⁰⁴. Kanaatimizce de bu çözüm TTK m.642/2’de yer alan düzenlemeden daha adildir. Ancak mevcut hukuki sistemde şirketleri bunu yapmaya zorlayacak herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığı için, ödenmeyen ayrılma akçesinin kullanılabilir bir öz kaynak tutarı tespit edilinceye kadar muaccel olmayacağının kabulü gerekmektedir.

⁵⁰⁰ **Kendigelen**, s.493.

⁵⁰¹ **Baştuğ**, Çıkma ve Çıkarılma, s.100.

⁵⁰² **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.501.

⁵⁰³ **Tekinalp**, Sermaye Ortaklıkları, s.501.

⁵⁰⁴ **Pulaşlı**, Şirketler, s.1058.

TTK m.642/3'ün “*Ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur*” şeklindeki ilk cümlesi ile ise muaccel olmayan ve ödenmeyen ayrılma akçesinin iflas veya tasfiye halinde diğer alacaklara göre ödeme sırasını göstermektedir⁵⁰⁵.

2.4.3. Zamanaşımı

Ayrılma akçesinin muaccel olması ile alacağın talebi için zamanaşımı süresi başlayacaktır. Türk Ticaret Kanunumuzda ayrılma akçesinin hangi sürede zamanaşımına uğrayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle genel hüküm niteliğinde olan Türk Borçlar Kanununa başvurulması gerekecektir. On yıllık zamanaşımı başlıklı TBK m.146'ya göre, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir*”. Buna göre ayrılma akçesi muaccel olmasından itibaren on yıl içinde talep edilmezse zamanaşımına uğrayacaktır.

⁵⁰⁵ **Şahin**, Çıkma ve Çıkarılma, s.206; **Eriş**, s.3969.

SONUÇ

Şahıs şirketlerine özgü özellikler taşıması nedeniyle, kanun koyucu limited şirkette pay devrini bazı şartların gerçekleşmesine bağlayarak zorlaştırmış, bunun sonunda da limited şirkette çıkma ve çıkarma kurumlarının düzenlenmesi kaçınılmaz olmuştur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz ile de çıkma ve çıkarma hakları genişletilerek kabul edilmiştir.

Çıkma hakkı, ortağın sözleşmeye veya kanuna dayalı olarak kendi isteğiyle ortaklık ilişkisini sona erdirebilmesi olarak tanımlanabilir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz ile limited şirkette ortaklar, sözleşmeye, haklı sebeplere, birleşmeye ve hâkimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılmasına ve çıkmaya katılmaya dayalı olarak şirketten çıkabileceklerdir.

Ortaklar şirket sözleşmesine koyacakları hükümlerle sözleşmeye dayalı çıkma hakkını ve bu hakkın kullanım şartlarını düzenleyebilirler. Sözleşmeye dayalı çıkma hakkı, kuruluşta veya esas sözleşme değişikliği yoluyla tanınabilir. Şirket sözleşmesi ile ortağa koşulsuz çıkma imkânı verilebileceği gibi çıkma hakkı belirli sebeplerin gerçekleşmesi şartına da bağlanabilir.

Sürekli borç ilişkisi doğuran diğer sözleşmelerde olduğu gibi limited şirkette de haklı sebeple ilişkinin sona erdirilebilmesi ilkesi geçerlidir. Bu kapsamda, her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Haklı sebeple çıkma hakkı, tüm ortaklara tanınmış olan mutlak ve vazgeçilmez bir haktır. Bunun sonucu olarak, bu hakkın kullanımını yalnızca belirli ortaklara özgüleyen, bazı şartların gerçekleşmesine bağlayan veya tamamen yasaklayan sözleşme hükümleri geçerli olmayacaktır.

Birleşmede kural olarak ortak olma durumunun devamlılığı ilkesi geçerlidir. Bu ilke gereğince, devrolunan şirketin her bir ortağı, devrolunan şirketteki payının değerini karşılayacak miktarda devralan şirket paylarını kazanacaktır. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz 141. maddesinin 1. fıkrası ile bu ilkeye bir istisna getirmiştir. Buna göre, birleşme sözleşmesinde öngörülme kaydıyla, devrolunan şirket ortaklarına, devralan şirkette ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi olarak şirketten çıkma hakkı arasında seçim hakkı tanınabilecektir. Devrolunan şirket ortaklarının, çıkma

talebini, birleşmeyi kabul etmedikleri nedenine dayandırması yeterli olacaktır. Kanaatimizce ortakların bu hakkı kullanmaları için birleşme sözleşmesine ret oyu vermeleri veya yönetim kuruluna yazılı olarak itiraz etmeleri gerekmemektedir.

Hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması başlıklı 202. maddede limited şirket ortağına çıkma hakkını veren iki durum düzenlenmiştir.

202/1'e göre, hâkim şirket hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde hukuka aykırı olarak kullanamaz. Meğerki hâkim şirket, bağlı şirketin uğradığı kaybı, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştiren veya bağlı şirkete denk bir istem hakkı tanısın. Aksi takdirde, bağlı şirket ortakların talebiyle veya hâkim tarafından resen payların hâkim şirket tarafından satın alınmasına karar verilebilecektir. Hâkim şirketin payları satın almasına yönelik karar, ortak tarafından talep edilmişse çıkma, hâkim tarafından resen verilmişse çıkarma söz konusu olacaktır.

202/2'ye göre, hâkimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket için açıkça anlaşılır haklı bir sebebi bulunmayan, genel kurul ile yönetim kurulunun yapısal nitelikteki kararlarına ret oyu verip tutanağa geçiren veya yönetim kurulu kararlarına yazılı olarak itiraz eden ortaklar, hâkim teşebbüsün zararlarını tazmin etmesine veya paylarını satın almasına karar vermesini mahkemeden isteyebilirler.

Limited şirkette ortağın şirketten çıkabileceği bir diğer yol da çıkmaya katılmadır. Buna göre, ortaklardan biri sözleşmeye dayalı olarak şirketten çıkmak istediği veya haklı sebepler nedeniyle çıkma davası açtığı takdirde, müdürler gecikmeksizin diğer ortakları bu durumdan haberdar etmelidir. Bunun üzerine diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı andan itibaren bir ay içinde, sözleşmede öngörülen çıkma sebebi kendisi için de geçerliyse çıkmaya katılacağını müdürlere bildirmek ya da açacağı bir dava ile haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak hakkına sahiptir.

Çıkarma hakkı, bir ortaktan, ortaklık haklarının kendi istek ve iradesi dışında alınması, şirketle ilişkisinin kesilmesi anlamına gelmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuza göre, limite şirket, bir ortağı sözleşmeye, haklı sebeplere, haklı sebeple fesih davasına, birleşmeye ve hâkim şirketin satın alma hakkına dayalı olarak şirketten çıkarabilecektir.

Şirket sözleşmesinde bir ortağın genel kurul kararıyla şirketten çıkarılmasına dair sebepler öngörülebilir. Bu sebeplerin gerçekleşmesi halinde, ortak, mahkemeye başvurulmasına gerek olmaksızın doğrudan genel kurul kararıyla şirketten çıkarılabilecektir. Ortak, çıkarma kararının noter vasıtasıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç aylık hak düşürücü süre içerisinde bu karara karşı iptal davası açabilir.

Şirket, haklı sebebin bulunması koşuluyla, ortağın şirketten çıkarılması için dava açabilir. Ancak şirketin çıkarma davası açabilmesi için genel kurulun bu yönde karar alması gerekir. Haklı sebeple çıkarma hakkı vazgeçilmez haklardandır. Bu nedenle sözleşme ile sınırlandırılması veya kaldırılması mümkün değildir.

6762 sayılı Kanun döneminde olduğu gibi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunumuza göre de her bir ortak haklı sebeplerin varlığında mahkemeden şirketin feshini isteyebilir. 6102 sayılı TTK ile haklı sebeple fesih davasına yönelik getirilen yenilik hâkime tanınmış olan geniş takdir yetkisidir. Buna göre, mahkeme, fesih yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına hükmedebilir.

Birleşmede ortak olma durumunun devamlılığı ilkesine getirilen bir diğer istisna da TTK m.141/2'de düzenlenmiştir. Buna göre, birleşme sözleşmesinde zorunlu ayrılma akçesi düzenlenerek, şirkete arzu edilmeyen, devamlı sorun çıkaran ortakları şirketten çıkarma hakkı tanınabilir. Birleşmeye dayanılarak yalnızca devreden şirketin ortakları şirketten çıkarılabilir.

Hâkim şirket, doğrudan veya dolaylı olarak bir sermaye şirketinin paylarının ve oy haklarının en az yüzde doksanına sahipse, azlık şirketin çalışmasını engelliyor, dürüstlük kuralına aykırı davranıyor, fark edilir sıkıntı yaratıyor veya pervasızca hareket ediyorsa, hâkim şirket, paylarını satın almak suretiyle azlığı şirketten çıkarabilir. Hâkim şirketin satın alma hakkına dayanan çıkarma hakkını kullanabilmesi için dava açması gerekir.

Çıkma ve çıkarma ile ortağın şirketteki ortaklık sıfatı sona erecek, bu sıfattan kaynaklanan her türlü hak ve yükümlülük ortadan kalkacaktır.

Ortağın şirketten ayrılmasının kuşkusuz en önemli sonucu, ayrılma akçesi istemeye hak kazanmasıdır. Ayrılma akçesi, ortaklık sıfatının sona ermesinden dolayı, ayrılan ortağın payının karşılığı olarak şirket malvarlığından payına düşen kısma

ilişkin bir alacak hakkıdır. Ayrılma akçesi, ortağın limited şirkete karşı sahip olduğu kanuni bir talep hakkıdır ve buna bağlı olarak şirket sözleşmesi ile kaldırılması mümkün değildir.

Ayrılma akçesi hesaplanırken ortağın esas sermaye payının gerçek değeri esas alınmalıdır. Bunun için de öncelikle şirketin gerçek değerinin belirlenmesi gerekir. Bu belirleme yapılırken yaşayan şirket değeri esas alınmalıdır. Yaşayan şirket değeri, tüm aktif ve pasifler, şirketin gelecek kazançları ve karşılaşılabileceği riskler, açık ve gizli yedekler, depo malları ve goodwill de göz önünde bulundurularak hesaplanır.

Yaşayan şirket değerinin tespit edilmesi için buna yönelik özel bir bilanço hazırlanması gerekir. Zira limited şirketlerde farklı amaçlarla ve farklı ilkeler uyarınca düzenlenen tasfiye bilançosu, yıllık bilanço ve açılış bilançosu yaşayan şirket değerini yansıtmaz.

Yaşayan şirket değeri tespit edildikten sonra sıra payın gerçek değerinin belirlenmesine gelecektir. Bu hesaplama, ayrılan ortağın esas sermaye payına oranla yapılmalıdır.

Ayrılma akçesi şirketin esas sermayesini aşan öz kaynaklardan veya payın diğer bir ortak veya üçüncü kişi tarafından devralınması yoluyla ya da esas sermayenin azaltılması suretiyle ödenecektir.

Ayrılma akçesi, ayrılan ortağın esas sermaye payları devredilebiliyorsa veya şirket ayrılma akçesini karşılayacak düzeyde kullanılabilir öz kaynağa sahipse ya sermayenin azaltılmasına ilişkin işlemlerin tamamlanmasıyla ayrılma ile muaccel hale gelir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Ağaoğlu, Cahit, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Şirket Birleşme ve Devralmalarında Teminat ve Denkleştirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2.

Akbay, Direnç, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları, İstanbul, 2010.

Akbilek, Nevzat, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Ankara, 2009.

Akın, İrfan, TTK m.208 Kapsamında Anonim Şirketlerde Azınlığın Ortaklıktan Çıkarılması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S.1-2.

Akkanat, Halil, Adi Ortaklıkta Haklı Sebep İhraç Mümkün müdür?, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2004, C. 62, S.1-2.

Al Kılıç, Şengül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, İstanbul, 2009.

Alanya, Alp, Limited Şirketlerde Esas Sermayenin Artırılması, İstanbul Barosu Dergisi, 2014, C.88, S.1.

Altaş, Soner, Anonim Şirket Sermayesinin Azaltılmasında Şirket Aktifini Kim Tespit Edecek?, TERAZİ, C.9, S.90 (Tespit).

Altaş, Soner, Ortak Limited Şirketten Nasıl Çıkar Veya Çıkarılır?, Mali Çözüm, Ocak- Şubat, 2014 (Mali Çözüm).

Altaş, Soner, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler, Ankara, 2011 (Limited Şirketler).

Arslanlı, Halil / **Domaniç**, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.3, İstanbul, 1989.

Aydın, Fazıl, En Son Değişiklikler İle Türk Ticaret Kanunu'nda Limited Şirketler, Ankara, 2013, s.102.

Başaran, M. Şakir/ **Aydın**, Fazıl, Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Tüm Yönleri İle Limited Şirketler, Ankara, 2011.

Baştuğ, İrfan, Kollektif Şirkette Ortağın Haklı Sebep İle Çıkarılması, 1971, S.6, (Haklı Sebep).

Baştuğ, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir, 1966 (Çıkma ve Çıkarılma).

Cerrahoğlu, M. Fadullah, Türk Ticaret Kanunu'na ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul, 1976.

Çağa, Barbaros, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, 1973, C. 7, S. 3.

Çamoğlu, Ersin, Anonim Ortaklığın Haklı Sebep İle Feshi, Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan, İstanbul, 2007 (Anonim Ortaklık).

Çamoğlu, Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep İle Feshi ve Ortağın Haklı Sebep İle Çıkarılması, İstanbul, 2008 (Kollektif Ortaklık).

Çamoğlu, Ersin, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, BATİDER, 2014, C.30, S.3, (Limited Ortaklık).

Çeker, Mustafa, Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları, EÜHFD, 2012, C.16, S.3-4.

Çelik, Aytekin, Türk Ticaret Kanunu Tasarı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep İle Feshi, BATİDER, 2009, C.25, S.4 (Fesih).

Çelik, Aytekin, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, Ankara, 2012 (Çıkarılma).

Çevik, Orhan Nuri, Kollektif Şirketler, Ankara, 1978.

Çoştan, Hülya, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Anonim Şirketin Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanmasında Alacaklının Korunması, Ankara, 2009 (Alacaklının Korunması).

Çoştan, Hülya, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşme, Bölünme ve Tür Değişirme Kararları, 2013 (Birleşme Kararları).

Dal, Seniha, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler El Kitabı, İstanbul, 2013.

Değirmenci, Cenker, Anonim Ortaklıkta Iskat, İstanbul, 2006.

Deliduman, Seyithan/ **Oruç**, Yakup, Ticari Davalar, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2.

Demirkapı, Ertan, Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir, 2008.

Demirkapılı, Ertan/ **Yıldırım**, Ali Haydar, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Limited Ortaklıklar Hukuku Alanında Yapılan Yeni Düzenleme, BATİDER, 2008, C.24, S.3.

Develi, Bilge, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.17, S.1-2.

Eminoğlu, Cafer, Konzern / Gesellschaftengruppe, 2013 (Konzern).

Eminoğlu, Cafer, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, Ankara, 2014 (Kurumsal Yönetim).

Erdil, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul, 2010.

Eriş, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler, C.3, B.1.

Giray, R. Eda, Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.6, S.12, Güz 2007/2.

Göktürk, Kürşat, Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C.17, S.1-2.

Gönen, Ramazan, Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Devri, İstanbul Barosu Dergisi, 2013, C.87, S.2.

Gönenli, Atilla, İşletmelerde Finansal Yönetim, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Yayını, İstanbul, 1988.

Gözüyeşil, Fevzi Fırat, Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Oğuz Kürşat Ünal'a Armağan, 2013, C.17, S.1-2.

Gürbüz Usluel, Aslı E., Şirketler Topluluğunda Denkleştirme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2.

Helvacı, Mehmet, İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebep ile Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1995, C.9, S.1-3.

Karacibioğlu, Orhan Batur, Anonim Şirket Esas (Ana) Sözleşmesi ve Limited Şirket (Ana) Sözleşmesi, İstanbul, 2013.

Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku- Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 1973.

Kayar, İsmail, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Kayseri, 2013.

Kurşat, Zekeriya, Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İÜHFİM, C.70, S. 1.

Manavgat, Çağlar, Aleni Pay Alım Teklifi, Ankara, 1997.

Mineliler, Zeynep, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep ile Feshi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.16, S.3.

Okutan Nilsson, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku, 2009.

Oruç, Murat, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep ile Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma, BATİDER, 2011, C.27, S.1.

Öcal, Akar, Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara, 2003.

Öztürk Dirikkan, Hanife, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara, 2005.

Poroy, Reha/ **Tekinalp**, Ünal/ **Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul, 2010.

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C.2, Ankara, 2011 (Şerh).

Pulaşlı, Hasan, Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, 2012 (Şirketler).

Sönmez, Yusuf Ziyaeddin, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı, İstanbul, 2009.

Susuz, Kağan, Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlerin Uygulama Alanı Bakımından Hâkim Teşebbüs Kavramı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, C.18, S.2.

Sümer, Ayşe, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, C. 28, S.1.

Şahin, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul, 2013 (Fesih).

Şahin, Ayşe, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, 2013 (Çıkma ve Çıkarılma).

Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 2012.

Şenocak, Kemal, Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.1-2.

Taşdelen, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıkta Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara, 2012.

Tekil, Fahiman, Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku, İstanbul, 1994 (Limited Şirketler).

Tekil, Fahiman, Şirketler Hukuku, C.3, İstanbul, 1974 (Şirketler).

Tekinalp, Ünal, Birleşmede Ayrılma Akçesi, REGESTA, 2012, C.2, S.1 (Birleşme).

Tekinalp, Ünal, Çıkmaya Katılma, Arslanlı Bilim Arşivi, s.1, www.arslanlibilimarsivi.com.

Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, 2013 (Sermaye Ortaklıkları).

Türk, Hikmet Sami, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı İle İlgili Taslaklar-Tartışmalar, Bolu Toplantısı, Ankara, 1994.

Ünal, Mücahit, Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Azaltımı, Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, Ankara, 2006.

Yasaman, Hamdi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü, BATIDER, C.25, S. 4, Y.2009.

Yıldırım, Ali Haydar, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Bursa, 2013.

Yıldız, Şükrü, TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007 (Fesih).

Yıldız, Şükrü, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, 2007 (Limited Şirketler).

TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

ENSTİTÜ

1. Fen Bilimleri Enstitüsü
- Sosyal Bilimler Enstitüsü

YAZARIN

Soyadı : ÇAKIR ÇELEBİ

Adı : F. Betül

Bölümü : Özel Hukuk/ Ticaret Hukuku

TEZİN ADI : Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarma

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans Doktora

2. Tezimin tamamından kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir.
3. Tezimin içindekiler sayfası, özet, indeks sayfalarından ve/veya bir bölümünden kaynak gösterilmek şartıyla fotokopi alınabilir.
4. Tezimden bir (1) yıl süreyle fotokopi alınamaz.

TEZİN KÜTÜPHANEYE TESLİM TARİHİ : 15.09.2015